Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Helene Strange

Priergaardsslægten

Nordfalstersk
Hjemstavnsskildring

2det Oplag

1. DEL

NYKØBING F. 1923
EGET FORLAG

Helene Strange

Priergaardsslægten

2. Oplag

1. DEL

NYKØBING F. 1923
EGET FORLAG

Efter at jeg i flere Aar har arbejdet med personal- og lokalhistoriske Undersøgelser vedrørende Personer og Forhold paa Nordfalster i gamle Dage og faaet nøje Kendskab til Livet, som levedes der, har jeg igennem „Priergaardsslægten" søgt at give en Skildring af de nordfalsterske Bønders Liv ved Gilderne og ved det daglige Arbejde i Hjemmet. Særlig har jeg dvælet ved Kvindernes Gerning og det, det faldt i deres Lod at komme i Berøring med.

I selve Skriftsproget har jeg brugt Udtryk og Vendinger, der er særegne for Nordfalstringerne.

HELENE STRANGE.

En klar Sommer-Søndag sad en ung nordfalstersk Bondepige oppe paa Møllebanken og saa ud over sin Hjemegns smukke, stemningsfulde Landskab. Mod Nord skimtedes det spejlblanke Masnedsund, hvor henover gled et Par Skibe med de hvide Sejl stramt udspændte for at fange den svage Luftning. I Horisonten mod Nordvest dukkede Resleskoven frem og dannede en mørk Ramme om Vaalse, der med sin Kro og sin Kirke mellem Gaarde og Huse og Vandet fra Sundet, der i en stor Vig skød nær op imod Byen, laa ligesom noget for sig selv og som afsondret fra det øvrige Falster. Og som Billedet viste, var det i Virkeligheden.

„Af Landet og paa Vaalse", hed det altid mellem Øst- og Sydfalstringer, naar nogen af dem en sjelden Gang tog en Tur ud paa Øens vestligste Spids, og selv for de nærliggende Nabosogne, Kippinge og Nørre Vedby, stod Vaalse som noget fjernt og fremmed. Stedse slog Vaalserne Kreds om deres eget, og altid var der som rejst en usynlig Mur mellem dem og deres Naboer. Aldrig var der Forstaaelse paa nogen af Siderne. Vaalsernes Haand var imod alle, og alles imod dem. Hadet og Foragten var gensidig, Vaalserne mente om sig selv, at de var klogere og dygtigere end andre Sognes Folk, og troede sig altid selv et Hestehoved foran Naboerne.

„Vi Vaalser", sagde de med en Selvfølelse, der vidnede om deres sikre Tro paa, at dette at være født og baaret paa Vaalse var et Fortrin og gav en Anseelse, som alle andre maatte misunde dem og se op til dem for.

Men som Vaalserne saa fra oven og ned paa andre Sognes Beboere, var det samme Tilfældet hos disse overfor dem, og af et ærligt Hjerte gengældtes de ringeagtende Følelser. En Vaalser var i de øvrige Falstringers Øjne det galeste og vildeste og mest gudsforgaaende, som tænkes kunde, og som Jøderne i sin Tid mente, at der ikke kunde komme noget godt fra Galilæa, saaledes troede mange Falstringer ogsaa, at der ingen ordentlige og skikkelige Folk fandtes paa Vaalse. Til Drik og Spil blev de anset for at være de værste, og i Kirke kom de saa godt som ikke.

„Fyldt Kro og tom Kirke" ansaa man for at være et af deres Valgsprog, og som Regel blev Kroværterne ogsaa siddende der til deres Død, medens Præsterne hastede bort derfra.

„Ingen vil være Præst for saa ugudelige Kroppe", haanede Naboerne.

„Levebrødet er ikke fedt nok", fnøs Vaalserne, og i Præsterne saa de bestandig deres fødte Fjender. At andre Folk saa op til deres Sognepræst med Ærefrygt og Respekt, var for dem et Tegn paa Trællesind og Dumhed, og naar Uheld og Sygdom ramte Vaalserne, mente andre, det var en Straf for deres forrøgne Ugudelighed.

Men var man end rigelig paa Nakken af hverandre, saa var der alligevel Tilfælde, hvor man inderst inde halvvejs beundrede Vaalserne. I Saa som i Høst blev der altid holdt nøje Udkig baade med inden- og udensogns Naboer, og her maatte man indrømme, at Vaalserne stadig stod i første Række med deres Arbejder. Men naturligvis var Jorden ogsaa tidligere tjenlig end i de omliggende Sogne, og naar de bestilte noget, gik det i Spræng og Flæng.

Deres Sammenhold og den By- og Hjemstavnsfølelse, der besjælede dem, var noget ret enestaaende, som ingen kom uden om, og med eller mod sin Vilje maatte man beundre dem en lille Smule alligevel.

Aa ja! Inger rettede sig lidt. Der var sikkert brave og retsindige Mennesker ogsaa derude paa Vaalse, men nu havde de en Gang faaet Skyld for

at være værre end andre, og det blev hængende ved dem, ligesom de selv syntes at sætte en Ære i at have dette vilde, ugudelige Skær over sig.

Fra Vaalse lod Inger Blikket glide mere i vestlig Retning ned mod Kippinge, hvis slanke Kirkespir tegnede sig skarpt i den nedgaaende Sols Straaler.

For Menigmand hvilede der en egen Glans over Kippinge Kirke. Der havde en hellig Kilde flydt, fortalte de gamle, og hertil havde syge og Krøblinge søgt hen for at bade sig i dens undergørende Vande og fundet Sundhed og Styrke i dens lægende Favn. Mangfoldige var ogsaa de Krykker og Stokke, som var kastet ved dens Bred og efterladt til et Minde om alle dem, der her havde vundet Helsebod for deres Plager, men en ryggesløs Præstekone i Kippinge havde en Gang hentet disse Krykker og Kæppe hjem til Præstegaarden og fyret op i Bagerovnen dermed, saa alle de haandgribelige Tegn paa Kildens vidunderlige Kraft var gaaet tabt. At denne Formastelighed ikke kunde gaa ustraffet hen, sagde sig selv, og samtidig med Stavene var ogsaa Præstegaarden gaaet op i Luer, saa den ugudelige Præstekone havde faaet Løn som forskyldt. Kilden var forlængst forsvundet, og nu var der kun en Fordybning i Jorden, der viste Stedet, hvor den havde været, men selv om end det mystiske var taget bort derfra, nævntes dog Kippinge Kirke med en egen Højtidelighed. Til Kirken knyttede sig desuden det historiske Minde, at her havde Kirstine Munk, Kristian d. 4.s Hustru, en Gang været og lagt en Gave. Rigtignok havde Anledningen til hendes Besøg ikke været videre kristelig, idet hun havde bedt om, at Kongen maatte faa en snarlig og hastig Død, saa ingen kunde føle sig fromt stemt ved at mindes dette; men hendes Rejse havde dog været en Begivenhed, man maatte mærke sig, og ingen af de andre Landsbykirker havde nogensinde haft saa høj en Gæst indenfor sine Mure.

Længere borte, i sydvestlig Retning, laa Brarup Kirke, som var Anneks til Kippinge, men der var intet bemærkelsesværdigt ved den ligesaa lidt som ved den endnu længere bortliggende Stadager Kirke, hvis Taarn skimtedes helt ude i det fjerne.

Over Pilehegnene saas de mørke lollandske Skove og som en smal Sølvstribe lyste Guldborgsund i den flimrende Aftensol, medens en svag Damp begyndte at stige op fra Moser og Enge.

Mod Syd laa saa røverisk og ensom Nr. Vedby Kirke med sit store Skib, sine kønne Hvælvinger og buede Vinduer, og nede i Dalen laa Ingers Fødeby, ikke langt fra Skoven og saa nær Sundet, at den næsten kunde spejle sig i dens klare Vand. Hvor var her ikke kønt! Og hvor ofte havde Inger ikke siddet her og nydt den henrivende Udsigt, og for hver Gang følte hun sig mere og mere Hjemstavnsbunden.

Her havde jo al hendes Slægt levet og virket, og her havde de haft deres lyse Glæder og deres tunge Sorger. Her havde Slægtens Vugge staaet, saa vidt de gamle kunde huske og havde fortalt, og her skulde den maaske ogsaa finde sin Grav. Og som Slægternes Liv var rundet hen med Arbejdet i Fædrenes Jord, saaledes vilde vel ogsaa hendes glide bort. De Agre, som hendes Forfædre under haarde Kampe havde fravristet det daglige Brød, vilde vel fremdeles give Føde til de Mennesker, som var bunden til Jorden.

Inger saa sig endnu en Gang prøvende om. Saa langt Øjet rakte, kendte hun Byer og Gaarde, Veje og Stier, men stort længere strakte hendes Kendskab heller ikke. Kun faa Mile i Omkreds havde hendes Forfædre levet. De fleste var født i samme Gaard og By som hun, og alle var de rundet af den nordfalsterske Muld. Og længere end Slægten fandtes, knyttedes Forbindelsen ikke, og deres Verden havde derfor aldrig strakt sig ud over Nordfalsters Grænser. For Inger var der i Grunden kun Kippinge, Nr. Vedby og Nr. Alslev Sogne, hun kunde tale med om, og hendes Viden indenfor disses Forhold var endda stærkt begrænset. I Stubbekøbing og Nykøbing havde hun kun været nogle enkelte Gange, og Turen derud var store Begivenheder i hendes Liv. Med aabne Øjne havde hun betragtet det, hun var kommen forbi, men ingen Steder saa hun noget saa smukt som Møllebanken, der gav Ly for hendes gamle Hjem. Her-

til som til Nordfalster var hun knyttet med hele sin Sjæl, og kunde der end til Tider stige en uforklarlig Længsel op i hendes Sind efter at lære noget mere at kende, saa ønskede hun dog at faa sin Gerning og sit Hjem her, hvor hun havde sin Rod og hendes Slægt havde hjemme. Den Jordbund, der havde fostret hende, skulde ogsaa have hendes Virke, som den ejede hendes Kærlighed, og saa vidt det stod til hende, vilde hun her paa Nordfalster skabe en lys og lykkelig Plet, som hun kunde kalde sin. Hun havde rejst sig og stod høj og rank deroppe paa Bankens Top og saa ud over de tætte Pilehegn og grønne Marker. Et lyst Skær gled over hendes friske Ansigt med de lidt skarpe Træk og smalle Læber, og der kom en varm Glans i hendes mørke, graa Øjne ved Synet af en ung, bredskuldret Karl, der rask kom gaaende op imod hende.

„Du møer som Nommer sist i Javden", lo hun ned til ham.

„Ja, saa kaŋ du faa iŋ Gaŋs Skøl faa prøjt, vun de smaer aa komme føst", svarede han og tørrede Ansigtet mod Skjorteærmet. „Men vun kaŋ de æls' væe, du æ komme saa tile?"

„Aa, de æ ju da Søndav, aa saa haa jæ vaaren henne tæ Draens mæ noe Jær, vi hae laant. Men æls faaresten haa jæ da heller ænne savne dej, faa jæ haa sit aa set øv aaer Maarkerne og Byerne, aa de blir manne læt ké aa".

„Nej, hæ æ smaakt", sagde Henrik, „vel osse jet aa di smaakeste Stæer hæ omkriŋ".

„Ja, aa noe aant keŋer vi junne".

„Nej, aa kommer vel heller ænne tæ é, men saa lever vi vel osse ilejn".

„De jø vi vel, men de vaa æls iŋ Skae tæ, om vi fik set lit mer".

„Aa nej", han trak lidt paa det, „men de æ ænne saa let æn Sa faa vos Byŋer".

„Nej, vi blir jærne staaiŋs paa dæŋ Plet, vi æ sat", kom det med en egen Betoning fra Inger. „Hærmæŋene aa di aaŋre store haa alti bæjer kuŋe tomle om".

„Men vi Norfalsterbyŋer haa iŋda alti hat de bæjer, æn de fleste aaŋre", dæmpede Henrik, „faa

hæ haa vi ju da alre vaaren plave aa Hærmæŋ aa Riefaaer, saan som saa monne aaŋre Stæer".

„Nej, hældevis haa vi hørt iŋ uŋer Krunnen, saa vi æ danne saa uŋerkøve som Byŋer æls plejer aa væe", sagde Inger, og der kom et lidt selvbevidst Glimt frem i hendes Øjne.

At hun og hendes Slægt hørte til Kronens Bønder havde fra Barn af været hendes Stolthed, og altid havde hun interesseret lyttet til, naar de ældre talte om, at Nordfalstringerne bar deres Hoveder højere end de fleste af deres Jævnlige og var rankere i Ryggen end Bønder i Almindelighed, fordi de ikke var hunsede under Herremændenes Pisk.

Samtalen gik lidt i Staa mellem dem, men de følte ingen pinlig Forlegenhed derved. Fra Børn af havde de været kendt, og gennem aarelangt Venskab havde de lært baade at tale og tie sammen.

Paa Møllebanken, der fra først af havde været deres Yndlingslegeplads, mødtes de ofte om Aftenen og om Søndagene og talte sammen en Time eller to, men hvad der egentlig laa til Grund for det hele, havde de aldrig vekslet et Ord om. Endnu byggede de paa Barndomsvenskabets Grundlag, og som i Barneaarene betroede de hinanden deres Sorger og Glæder. Saaledes ogsaa nu. Hvad nyt, der var hændet i og udenfor Hjemmene, blev drøftet, og efter et kort Samvær gik hver til sit. Uden Aftale vidste de, at de vilde mødes heroppe igen, naar de havde noget at fortælle hinanden.

Henrik vendte sig et Par Gange om og saa efter Inger. I sin gamle nordfalsterske Nationaldragt med det røde Skørt og Trøje, stribet Bul og Forklæde og hvide Hovedlin med de flagrende, røde Huebaand nedad Nakken, var hun i hans Øjne den smukkeste af alle de unge Piger, han kendte, og i Aften forekom hun ham dobbelt skøn, saa han kunde daarligt slippe hende af Syne.

Med raske Skridt naaede Inger sit Hjem, en lav, lerklinet Gaard med skrutryggede Vægge og mosgroet Tag. Døre og Porte hængte skævt paa sine Hængsler, og de faa smaabitte Vinduesruder var grønne af Ælde. Trods sit daarlige Ydre, var der

dog et vist Præg over Priergaarden, og der herskede en efter de Tider særdeles god Orden baade ude og inde. Sjælden flød Gaarden med Brænde og Halm, som Skikken var mange Steder, og i Stuer og Køkken var der fejet og ryddet op. Og som Gaarden, saaledes ogsaa Beboerne, og Priergaardsfolkenes Navn nævnedes stedse med den største Agtelse. I mangfoldige Slægtled havde der paa Gaarden været født og opdraget store Børneflokke, og saa godt som lutter Pigebørn, men Friere havde heller ikke manglet. Aldrig var nogen Priergaardsdatter blevet tilovers eller havde fristet den tunge Lod som gammel Pige at være til Huse hos sine Slægtninge. Alle var de blevet gift, og alle var de kommen til Gaards. Ingen havde giftet sig udenfor Standen, og hverken Husfolk eller Haandværkere fandtes der i Slægten.

I det sidste Kuld, som var fostret paa Priergaarden, var der 9 Døtre, hvoraf de 7 var gift og sad som Gaardmandskoner rundt om i de nærmeste Byer. Tilbage var kun de to yngste, Grete og Inger. At Turen snart maatte komme til dem, ventede flere Slægtninge paa, da Grete nu var fyldt 21 og Inger 19. Hidtil havde Forældrene fundet, at det hastede ikke saa stærkt, i det mindste ikke med Inger, der var deres særlige Yndling.

Da Inger kom hjem oppe fra Møllebanken, sad Moderen paa Dørtrinet og lænkede paa en lang hvid Hose. Kirsten Prier var en køn ældre Kone, og trods Aldersforskellen var der en slaaende Lighed mellem hende og Inger. Der var de samme kloge, graa Øjne, de lidt skarpe Træk og den smalle, bestemte Mund.

„Vi haa hat fremmé, mæ du haa vaaren borte", begyndte Moderen, efter at Inger havde taget Plads ved Siden af hende.

„Væm?"

„Knøv Ræv paa Rævegaarin".

„Va ville han?"

Moderen lod et Øjeblik Lænkestikken standse.

„Han vaa hæ aa fridde faa sin Rasmus og Klavs tæ dej aa Grede, saan saa I sku paa Bytte paa Gaarene".

Inger greb med Haanden imod Dørens Karm.

„Aa va saae saa I aa Faar tæ de?“ spurgte hun med en Stemme, der lød fremmed og ukendt i hendes egne Øre.

Kirsten Prier slog atter Traaden om Stikken.

„Ja, va aaŋt kuŋe dæ vel væe æn aa taae imo saan e Tæbu. Knøv Ræv æ ju jiŋ aa di rieste Mæŋ i Sovne, aa haŋ haa kon di to same Børn, dæ bægge æ ordnle aa skekle Kaale, saa dæ kanne tæŋkes noe bæjer faa jer.“

„Aa vun — ska de saa æls væe?“ stødte Inger besværligt frem.

„Klavs aa Grede ska haa Rævegariŋ, aa du aa Rasmus faar saa Gariŋ hær.“

Hun og Rasmus! Ingers Hjerte hamrede, som skulde det sprænge hendes stramme Bul. Aa Gud, skulde de være Mand og Kone og slide Livet hen ved hinandens Side!

Kun yderst sjeldent havde de vekslet et Par Ord, og kun nogle faa Gange havde han danset med hende, og nu skulde hun om kort Tid bindes til ham for bestandig — være hans Hustru. Aa, det var som skulde hun kvæles. Og hvorfor skulde det vel ogsaa være saadan? Hvorfor blev Mennesker dog ikke spurgt i saa vigtig en Sag, og hvorfor skulde man ikke have Retten over sig selv! Aa, det var saa oprørende, at en Kvinde baade med Legem og Sjæl skulde tvinges ind i Armene paa en Mand, som hun ikke havde det mindste tilovers for og daarlig nok kendte.

For en Stund arbejdede hun sig op i et vildt Raseri imod Skæbnen, der handlede saa grusomt imod Mennesker, men et Blik fra Moderens stærke, men dog saa milde Øjne kastede som en Dæmper ind over hendes oprørte Sind.

„Du æ væl gla, aa du ska blie hær paa Gariŋ?“ kom det roligt fra Kirsten Prier.

„Gla!“

„Ja, jæ mener, du ve helre væe hær, æn iŋ tæ Rævens?“

Ind til Rævens, være sammen med Sidsel og Knud Ræv! Nej, saa tusinde Gange hellere være hos sine gode Forældre og leve og virke her paa

den gamle Slægtsgaard med de mange Minder, og med det samme var hun klar over, at Skæbnen let kunde blevet endnu værre mod hende. Hvor haardt og forfærdeligt det end var, fandtes der dog alligevel et Lyspunkt i Mørket, og naar nu Loddet en Gang var kastet, maatte hun som alle andre tage sit Kors og bære det saa godt som muligt. Uden ret at kunne klargøre sig det, forstod hun, at hun var et Barn af sin Tid, og som saadan maatte hun ydmyg bøje sit Hoved under Tidens Krav.

Inde fra Stuen kom Grete ud til dem. Hun var høj og smækker som hele Prierslægten, men hendes Træk var blødere end Moderens og Søsterens, og Øjnene blidere, Munden fyldigere. Kinderne havde en stærkere Farve, end de ellers plejede og Øjnene lyste. At Knud Rævs Frierfærd ikke var kommen hende ubelejligt, var let at se, og at hun snart skulde drage ind paa Rævegaarden, virkede ingenlunde afskrækkende paa hende.

„Du vé vel, aa hæ snar ska være Doveltbrøllep," sagde hun, og lagde Haanden paa Søsterens Skulder.

Inger nikkede tavs.

„Ja, naa maa vi se aa stegge lit got tæ dæŋ flakeé Ko, saa huŋ kaŋ blie go tæ Jillé", sagde Moderen. „Aa i Maaren ska vi stoppe Fér i de strivee Dynnevaar, aa de siste Hørgaarn ska vi haa tæ Vævre."

Som en fjern Susen lød Moderens Stemme i Ingers Øre, og den fortsatte Snakken om Bryllup og Udstyr gjorde ikke det ønskede Indtryk paa hende. Om hun fik en stribet Dyne og nogle Alen Hørlærred eller ej, interesserede hende ikke det mindste, og om Gildeskødet blev magert eller fedt, var hende den ligegyldigste Sag af Verden. Meddelelsen om hendes forestaaende Bryllup med Rasmus Ræv havde som dødet noget i hendes Indre og gjort hende sløv overfor det, der foregik om hende.

Som en Søvngængerske klædte hun sig af og søgte ind i Alkovesengen, som hun delte med Søsteren, og hastig borede hun sit Ansigt ned mod Puden, for at hverken Grete eller Forældrene, som laa i den anden Ende af Alkoven, skulde høre den

klagende Lyd, der truede med at presse sig ud mellem hendes sammenbidte Tænder.

Da Grete ogsaa var kommen ned under Dynen, puffede hun Inger lidt i Siden og forsøgte som altid naar der var passeret noget af Vigtighed, at faa en hemmelig Hvisken i Gang, men Inger lod som hun intet mærkede, saa Grete maatte opgive Tanken, og snart var hun inde i Drømmenes brogede Verden, hvor Klavs og Rævegaarden spillede en fremtrædende Rolle. Inde fra den anden Seng forkyndte Morten Priers stærke Snorken og Kirstens lettere Bakken, at de ogsaa var havnet i Søvnens forbarmende Arme.

Kun til Inger vilde Søvnen ikke komme, og med stive, brændende Øjne stirrede hun ud i Juninattens Halvmørke. Den Lod, der var tiltænkt hende, forekom hende nu igen saa utaalelig og uudholdelig, at det var som hun skulde rejse sig og sprænge alle de Baand, der truede med at kvæle og tilintetgøre hende. At hun fik Lov til at blive her i Hjemmet sammen med Forældrene, stod nu i Natten for hende som ringe og ubetydeligt i Forhold til det Offer, hun maatte bringe ved at give sig selv og sit Liv til en Mand, hun ikke brød sig om. Hvad nyttede det, at Forældre og Søskende og vel alle andre syntes, at hun burde være glad og lykkelig ved at faa en brav og velstaaende Mand ind paa sin Fædrenegaard, naar hun ikke selv kunde se nogen Lykke heri.

Alle andre! Hun standsede uvilkaarlig ved Tanken om dem, der interesserede sig for hendes Fremtid og Giftermaal. Alle — ogsaa Henrik? Aanej, ikke han, kun ikke han! Som Skæl faldt det fra hendes Øjne, at han havde ejet al hendes unge, ubevidste Kærlighed, og med hele sit Hjerte var hun bundet til ham. Selv om de ikke havde vekslet et Ord derom, havde de dog sluttet en Pagt, som nu skulde brydes. Efter alt dette, vilde de aldrig mere kunde mødes oppe paa Møllebanken, og som en andens Fæstemø kunde hun ikke betro sig til ham om alt det, der rørte sig inderst i hende. Forbi var det alt sammen. Forbi med at drømme om kommende Solskinsdage og Glæder. Forbi med al hen-

des unge, lyse Lykke. Sagte jamrende borede hun atter Ansigtet ned mod Puden, og i Fortvivlelse snoede hun Fingrene om hverandre, saa det smertede i Leddene. Omsider krævede Naturen dog sin Ret, og Søvnen fandt ogsaa Vej til hendes Leje. Næste Morgen gik hun til sit Arbejde som sædvanlig; satte Mælkekransen og den hvidskurede Malkekande paa Hovedet, fik Lænketøjet i Haanden og vandrede sammen med Grete ud i Marken for at malke og flytte Køerne.

Efter at de var kommen tilbage og Mælken siet i Bøtterne, som havde deres Plads paa Hylden under Loftet inde i Stuen, kaldte Faderen, der laa i Sengen, Inger hen til sig.

„Ja, naa ska du saa snar væe Kunne hæ paa Gaariŋ", sagde han blødt, og strøg hende et Par Gange op over Armen, „de æ lit tile, men du æ ju faanufde, aa saa gaaré nok".

Ja, fornuftig var Inger, og det vilde hun blive ved med at være, men det var alligevel saa uendelig haardt, at hun ikke vidste, hvordan hun skulde holde det ud. Arbejdede gjorde hun dog, som hun plejede, men Maden kunde hun næsten ikke faa ned. Om Eftermiddagen blev Grete sendt til Væveren med Hørgarnet, medens Inger skulde hjælpe Moderen at stoppe en Dyne. De store Fjersække, som hængte paa Hanebjælkerne oppe paa Loftet, var hentet ned i Køkkenet, og Indholdet hældt ud i den blankskurede Bryggerkeddel, hvorunder der laa nogle ulmende Tørvegløder, for at Fjeren kunde lunkes og mulige Smaastabbe og andet Smuds kunde synke til Bunds.

Naar de ellers plejede at ordne Fjer, pustede Inger gerne overgivent lidt op i dem, saa de lette Dun kunde flyve til Vejrs og lægge sig som et sitrende Snelag paa Haar og Klæder, men i Dag stod hun stille og spændte omhyggelig Dynens Munding ud, medens Moderen puttede den ene Haandfuld Fjer efter den anden ned i dens umættelige Vom.

Med et standsede Kirsten Prier sit Arbejde.

„Ja, de kanne nøte, aa vi blir væ aa gaa øven om dette hæ", sagde hun, „faa du æ junne gla faa

dé, som ble bestemme i Gaar. Aa jæ sier heller ænne noe tæ dæ faa dæŋ Saes Skøl, faa jæ haa sæl prøjt de same, saa jæ ve, vun de æ."

Inger saa overrasket paa Moderen, der et Øjeblik lod Tankerne glide tilbage til længst hensvundne Tider.

„Da jæ vaa tyve Aar", begyndte hun igen, „hae vi iŋ Kaal, som jæ jærne ville hat, men menne Forældre bestemte, aa jæ sku haa diŋ Faar, aa jæ kom heller alre tæ aa fortrøe, aa de ble saadan."

Med spændt Opmærksomhed hørte Inger til. At Moderen ikke altid havde elsket Faderen, var aldrig tidligere falden hende ind. Hun havde jo set, hvor lykkelig og tilfreds de havde levet sammen i alle de Aar, hun kunde huske tilbage, saa hun havde ikke kunnet tænke sig, at de var tvunget sammen i deres unge Dage.

„Aa de ve blie lisaadan mæ dej, men Pie", vedblev Moderen, „aa naa du rejde ve teŋke dej om, ve du komme tæ aa iŋsé, aa de æ æn Løke faa vos ale sammen, som de naa æ gaae. Diŋ Faar æ gammel aa døvr ænne mer, saa haŋ træŋer hart tæ iŋ Aaløser, aa sæl kaŋ du blie paa vor gamle Familjegaar. Iŋ go aa strævsom Maŋ faar du, aa jæ aa diŋ Faar kaŋ faa de got paa vore gamle Dave. Aa saa æ dæ Grede. Hun ænne saa stærk som du, saa de æ got faa hiŋe aa komme iŋ paa iŋ Gaar, vaa dæ æ naak aa ale Dele, aa vaa hunne haa nøe aa gaa aaer Kræfderne."

„Jamen — — —" Inger vilde afbryde Moderen, men holdt straks inde.

„Du mener kas, aa Grede kuŋe hat komme iŋ paa Rævegaariŋ, uŋ aa du behøfde aa taá Rasmus", fortsatte Kirsten Prier, der straks gættede Datterens Tanker, „men de kuŋ ænne la sæ jøe, faa Knøv Ræv ve ænne la Gaariŋ gaa fraa sæ eller la nun komme dæ iŋ, færen Rasmus æ i Vej. Saa hae denne gaae i Lave mæ dej aa ham, saa hae Grede ænne faat Klavs."

Inger drejede sig mere om, imens hun krampagtig holdt fast i Dynevaaret. Havde det dog alligevel været nødvendigt, at hun med sit Hjerteblod skulde betale for Søsterens Lykke? Var det

ikke for høj en Pris at forlange af en anden? Men nu lød Moderens sikre og overbevisende Stemme igen i hendes Øre:

„Aa ves saa Grede ænne ha blet jeft, men sku gaa hæ héme som æŋ gammel Pie, saa kuŋe dæ jærne blet monne søvre Timmer bue faa hiŋe aa dej."

„Men saa kuŋe huŋ ju ha faat Gariŋ", udbrød Inger.

„Sku du fløtte fraa diŋ Føegaar, hae de blet streggere æn du teŋker", sagde Kirsten Prier med en egen Klang, der vidnede om, at hun igennem sig selv kendte Slægtsgaardsfølelsen, som endnu kun halvt ubevidst boede i Datteren." Men sæl om du iŋda ville ha sat dej øv aaer de, va hae du saa teŋt dej aa grive an i? Hendrik æ ju dæŋ ælste dæ henne, aa værken hans Faar eller vi kuŋe hjælpe jer noe vire — aa som Iŋsidderkunne ha du alre blet tæfræs".

Ved at høre Henriks Navn blive nævnet, var en glødende Rødme jaget op i Ingers Ansigt, men efterhaanden som Moderen tegnede hans og hendes forenede Fremtidsudsigter, veg Farven atter bort og afløstes af en gusten Ligbleghed.

„Aa, tror du kas, Hendrik hae blet løkle?" blev Kirsten Prier ved. „Tror dunne, de hae pint ham, aa haŋ ænne kuŋe skaffe dej de, som ale dænne Søstre haare? Naar di aaŋre kom køriŋs, saa sku I komme gaiŋs, aa haŋ sku gaa paa Arbæe hos aaŋre, aa du sku gaa mæ dæŋ Mælkepotte; aa kom dæ Sydom eller Øvhæl, saa kuŋe dæ jærne blie Tiggergaŋ runt om hos Familjen, ves ænne I ville trøste jær væ Fattefaastaŋriŋ".

Det var som Inger skulde synke i Knæ under Vægten af Moderens Ord, og famlende greb hun med den ene Haand om Bryggerkedlens Kant.

Kirsten Prier lagde medynksfuld sin Haand ovenpaa hendes.

„Ja, jæ sier de kons faa dæŋ ejen Skøl, men Pie, faa jæ kanne taalle aa teŋke paa, aa du ska bli øvløkle — aa Hendrik heller ænne, faa haŋ æ e got Menske — men de ville I blie, naa I sku staae tæbaes faa di aaŋre. Saa osse faa hans Skøl, maa du se de bæste i de, som naa æ bestemme".

Ingers bøjede Skikkelse rankede sig. Ja, Mode-

ren havde Ret. For Henrik var det ogsaa det bedste, at det gik, som Forældrene ønskede. Med sit ømme, bløde Sind vilde han komme til at lide haardt under alt det, som Moderen havde nævnt. Selv født og opvokset i en Gaard, vilde det komme til at pine ham usigeligt, at han skulde byde hende langt ringere Kaar, end de begge hidtil havde kendt, og særlig haardt vilde det blive, fordi der aldrig nogen Sinde før var gaaet en Priergaardsdatter ud som Husmandskone. Og haabe paa, at Grete senere kunde blive gift, og hun og Henrik faa Gaarden, maatte hun ogsaa slaa af Tankerne. I de sidste Aar under Faderens tiltagende Svaghed var det gaaet tilbage for dem, saa der maatte en Svigersøn ind med Penge, og naar Henrik intet ejede, kunde han ikke hjælpe dem.

For sine Forældres, sin Søsters, sin egen og Henriks Skyld maatte hun frem ad den Bane, de andre havde valgt for hende. Loddet var jo ogsaa kastet. Hendes Forældre havde givet Knud Ræv deres Ord, og sin Faders og Moders Bud maatte hun følge, saa der var ingen Vej uden om her.

Om Fredagen kom hele Rævefamilien kørende til Priergaarden, og efter at Knud Ræv og Morten Prier havde været hos Præsten for at faa de to unge Par sammenskrevet, bød Kirsten Prier til Bords. En lang Hørgarnsdug med Fryndser var bredt over det store Egetræsbord, og til hver Person var stillet en Træbrikke.

Midt paa Bordet tronede den nye Gildes-Sulebøtte med et Stykke Flæskebov, en lang Medisterpølse, et Lammelaar og fire flækkede Griseben. En lille fin Kommenost var anbragt ved Siden af, og for Bordenden stod en tykmavet Klukflaske med Brændevin og et Lerkrus med Gammeltøl. Paa en Træbakke laa en vældig Stabel Sigtebrød og Hvedekage, og paa nogle Lerskaale var Smør og Gaasefedt. Desuden fandtes en glasseret Spølkum med Senep og et lille Saltkar af Træ. Hver af Gæsterne havde selv en Foldekniv i Lommen, og med denne smurte de Smør og Fedt paa Brødet og skar løs af Flæsk og Kød. Gafler kendtes ikke paa Priergaarden, saa lidt som noget andet Sted der paa Eg-

nen. Hvad man ikke tog med Fingrene, spiddedes paa Kniven, og ingen savnede andre Spiseredskaber.

Under Maaltidet bestemtes det, at Brylupperne skulde finde Sted i Ugen efter Nedlysningen, og af Hensyn til Bekostning og Ulejlighed skulde de holdes under et, men Vielsen maatte ikke foregaa paa én Dag, da det ikke var heldigt for Søskende at staa sammen for Alteret. Som de ældste skulde Klaus og Grete derfor vies om Onsdagen, Rasmus og Inger om Fredagen, og Andendagsgilde med begge Par om Søndagen. Medens de spiste, hvilede Sidsel Rævs Blik flere Gange med ufordulgt Velvilje paa Grete, der snart skulde være hendes Afløser paa Rævegaarden. Den kønne Pige med de milde Øjne og det venlige Smil havde allerede vundet en Plads i hendes Hjerte, og i Tankerne glædede hun sig over at faa hende til Sønnekone.

„Jæ haa alre sæl hat nun Daater", sagde hun til Grete, da de havde rejst sig fra Bordet, „men naa tenker jæ, aa du ve gaa mej i Daaters Stæ".

„Jæ skal jøe al Tiŋ faa jær, saa got jæ kan", lovede Grete, og af Stemmens varme, inderlige Klang kunde Sidsel høre, at det var ikke Mundsvejr med Løftet.

Med den anden tilkommende Svigerdatter kom hun ikke paa nogen fortrolig Fod. Skønt hun ikke kunde andet end synes godt om hende, var der dog noget i Ingers Væsen, der holdt hende lidt paa Afstand. Alene Blikket i de viljestærke Øjne jog en frysende Fornemmelse gennem hele Sidsels lille svagelige Krop, og hun kom til at føle sig saa ringe og ubetydelig ved Siden af den purunge Pige. Men samtidig kunde hun ikke andet end være glad over, at hendes Rasmus skulde have saadan en Kone, da hun ligesom ragede et Stykke op over de fleste andre, men hun var glad for, at det var Grete og ikke Inger, der skulde ind paa Rævegaarden og være hendes Plejerske paa de gamle Dage.

Som Sidsel og Knud Ræv var glade for Partierne, var Sønnerne det ogsaa. Begge var brave og retskafne Karle, som altid med sønlig Ærbødighed bøjede sig for Forældrene, og at disse nu havde

valgt to af Egnens dygtigste og kønneste Piger til Koner for dem, stemte dem til Glæde og Taknemlighed.

I Prierfamilien var der ligeledes Tilfredshed med de indgaaede Forlovelser. Gladest af dem alle var Grete, men ogsaa baade Søstrene og Svogrene var saare fornøjede ved at komme i dobbelt Slægtskabsforhold til de rige Rævegaardsfolk. For Kirsten og Morten Prier var det en tryg Følelse at se Grete vel forsøget og ved at faa en brav og arbejdsom Svigersøn ind paa Gaarden, saa hvis ikke Ingers tavse Hjertesorg havde været, vilde de fuldt ud kunnet delt de andres Glæde, men den stille Alvor, der var kommen over deres ellers saa muntre Yndlingsbarns hele Væsen, talte tydeligere end mange Ord om, hvilken Byrde de havde lagt paa hendes Skuldre, og dette pinte dem dybt. Paa den anden Side vilde eller kunde de dog ikke ændre noget herved. De vidste, hvor stort et Gode, det var for dem alle, at det hele kunde gaa, som det var bestemmet, og af egen Erfaring kendte Kirsten Prier, at det, som til at begynde med voldte den bitreste Sorg, kunde vende sig til den dybeste Glæde. Derfor maatte det blive, som det var vedtaget, og saa vilde Vorherre nok lægge sin Velsignelse dertil. Grete og Klavs blev snart helt fortrolige med hinanden. Hver Gang hun kom ind i Stuen, fulgte han hende med sine forlibte Øjne, som hun i al Hemmelighed gengældte. Efter at der var spist, saa de ogsaa deres Snit til at veksle et Par Ord, og da han senere tilfældigvis traf hende alene i Køkkenet, benyttede han Lejligheden til at stjæle et Kys.

For Rasmus gik det ikke saa let at komme i Forbindelse med sin Fæstemø, skønt det ikke manglede ham Lysten dertil.

Ligesom Broderen fulgte Grete med Øjnene, saa han ogsaa efter Inger, naar hun gik og kom, men aldrig lykkedes det ham at fange hendes Blik, langt mindre at faa talt i Enrum med hende. Hver Gang han forsøgte at komme i hendes Nærhed, var det, som hun stadig blev borte fra ham. Ikke just at hun flygtede eller paa nogen Vis var uhøf-

lig imod ham, men paa en egen Maade forstod hun at rejse en uoverstigelig Mur mellem ham og sig, saa det var ham ikke muligt at faa talt et Ord med hende. Efter Tidens og Egnens Skik plejede et Par tilkommende Ægtefolk at flytte sammen, naar Trolovelsen var fejret, men til almindelig Bestyrtelse saavel for Sidsel og Knud Ræv som for Sønnerne, satte Kirsten Prier sig bestemt herimod ved denne Lejlighed.

„Jæ kanne uŋvære Grede naa i dæŋe Ti vi ska lave tæ Jille, aa vi honne Plas tæ Rasmus, færen Grede fløtter, saa al Tiŋ maa blie, som de æ, iŋtæ hæ haa vaaren Brøllop", erklærede hun afgørende.

„Grede kuŋe da æls got komme hém aa hjælpe jer nun Dave i Forvejiŋ", tilbød Sidsel, dels fordi hun gerne vilde have den tilkommende Svigerdatter med sig hjem, og dels fordi hun haabede at kunne faa overholdt den fra Fædrene nedarvede Skik. Men Kirsten Prier var urokkelig, og som saa ofte før ved et Familieraad, hvor et og andet Spørgsmaal havde været drøftet, maatte man bøje sig for hendes Bestemmelser. Grete maatte blive hjemme, og Rasmus maatte følge med Forældrene, endskønt han ellers havde belavet sig paa at blive med det samme og derfor taget en Bylt gamle Klæder med.

Og som Kirsten Priers Vilje var Slægtens Lov, plejede man ogsaa udenfor hendes egen snævre Kres at tage hendes Beslutninger for gode Varer, og overfor den Kritik, der rimeligvis fra Familie og Lav vilde falde af til Rævens, fordi Egnens Skik blev brudt, havde man heldigvis hende at skyde sig ind under.

Men var end Kirsten Priers Bestemmelse til Misfornøjelse for de fleste af de interesserede Parter, fremkaldte den en inderlig Glæde hos Inger. At hun endnu i tre samfulde Uger kunde leve udenfor Rasmus' Synskres og i den Tid vænne sig til Tanken om for bestandig at være knyttet til ham, var en hel Velgerning imod hende, og med den dybeste Taknemlighed saa hun op til Moderen, der saa hensynsfuldt og viljefast havde grebet ind i Begivenhedernes Gang.

I Trolovelsestiden sang Grete som en kvidrende

Fugl og talte Dagene til Foreningen med Klavs. Inger derimod gik tavs omkring, og alle genstridige Tanker søgte hun at døve gennem øget Arbejde, saa Moderen tilsidst maatte tale hende til Rette.

„Spar daa dej sæl lit, Baarn", advarede hun en Aften, da Inger langt over Sengetid blev siddende ved sit Sytøj. „Du maa ju da høvse paa, dæ æ Grænser faa, va ma kaη bye sæ sæl".

„Arbæe æ de bæste faa mej", svarede Inger uden at se op.

„Men dæfaa haa du ligot ænne Ret tæ aa gaa aaer Kræfderne. Du ved ju, du ska staa Vaahærre tæ Rejnskav faa dæη goe Hælsen aa di stærke Lemmer, aa iη haa Laa tæ aa misbrue Gus Gaver".

Inger bøjede Hovedet og hørte i Tavshed paa Moderens Formaningstale, for saa lidt efter at lægge Sytøjet til Side.

Ret langt et Hvil kunde der dog ikke være Tale om, og fra Trolovelsen og til Bryllupsdagene herskede der en overordentlig Travlhed paa Priergaarden.

Selv om end Kirsten Prier havde god Orden i sine Sager, og ligeledes ogsaa i forskellig Retning var forberedt paa med kort Varsel at udrede det fornødne Udstyr, var der dog alligevel meget at tage Vare paa. Det nye Sengetøj og Linned skulde soles, Brudeskørterne presses og hver en Ting efterses i Kisterne. Kalkes maatte der baade ude og inde, en Vask skulde til Side, og dernæst kom Brygningen. En hel Tønde Malt skulde der brygges, og foruden havde man et Par Tønder Gammeltøl at tage til, men til et 3 Dages Gilde midt i Sommerens varmeste Tid vilde der ogsaa medgaa store Maader af Drikkelse. Selv havde de ikke saa mange Ankere eller Tønder, som kunde rumme alt det nybryggede Øl, men rundt om hos Slægt og Venner laantes det fornødne. Vask og Brygning og hvad Rengøring, der kunde være, besørgede Kirsten Prier og Døtrene selv, men i de sidste Dage op til Bryluppet kom der flere Hjælpere af nærmeste Familie og Gildeslav. Som en af de første, var Sidsel Ræv anmodet om at hjælpe til, og var hun end svag og kunde ikke udrette meget, var hendes Tilstede-

værelse dog næsten en Nødvendighed, da det jo var Brudgommens Moder, som sammen med Brudens havde at drage Omsorg for, at alt blev, som det skulde. Var der noget forkert ved Tillavningen eller lignende, regnedes det omtrent til lige saa stor Skam for hende om for Konen i Gildehuset.

Omtrent en hel Dag gik for Inger og Grete med at sigte Mel, da der skulde bages en Mængde Sigtebrød til Gildet. Sigtningen foretoges ude paa Loen med et Sold, der holdtes over et Kar. De tilbageblevne Klid hældtes i en Sæk, for senere at blandes mellem det almindelige Rugmel, da der ikke var Raad til at spilde noget af Brødkornet. Let Arbejde var det ikke at faa de mange Lispund Sigtemel i Orden, og der skulde gode Armkræfter til for Dagen igennem at holde Soldet i svingende Bevægelse, men Inger magtede, hvad Grete ikke evnede.

Bagedagen blev her, som de fleste andre Steder, Trediedagen før Gildet skulde være, og Aftenen forud kom det store Dejgtrug ned fra Loftet og anbragt paa et Par Bukke inde i Hverdagsstuen. Inger stillede Melsækkene og en Spand lunkent Vand tilrette og begyndte Lægningen af Sigtedejgen. Kirsten Prier hentede et Fad Surdejg fra Bagerovnen.

„Haŋ lugter da got", sagde hun, idet hun brækkede et Stykke af den ned i Truget.

„De ville osse væe fælt, ves dæŋ ænne døvde", bemærkede Inger.

„Ja, Vorhærre bevaas!"

Kirsten Prier næsten gyste ved Tanken om Spildet af al det dejlige Sigtemel og ved Torten, som vilde overgaa hende, hvis hun ikke havde et Stykke godt Brød at byde Bryllupsgæsterne. Heldigvis var der heller ingen Fare herfor. Surdejgen var passende gammel, og hendes vante Held som Brødbagerske vilde nok ikke fornægte sig ved denne Lejlighed. Med raske Tag ældtede Inger den store Dejgmasse igennem og trykkede den derpaa sammen i den ene Ende af Truget, for saa at tage fat paa Lægningen af Grovbrødet. I Modsætning til de almindelige Bagninger var Rugbægten denne Gang langt den mindste, men saadan var det jo, naar der skulde

gøres Gilde. Imidlertid havde Kirsten Prier lagt Hvedekagedejgen i to lange Trug, der var udhulede af Pilestammer, og efter at hun havde tegnet et Kors over alle Dejgmasserne, dækkede hun Kagen til med et gammelt Lagen, medens de tomme Melsække blev vendt og lagt over Brøddejgen.

Allerede Klokken tre næste Morgen begyndte Livet atter at røre sig paa Gaarden. Morten Prier tændte Ild i Bagerovnen, som det gennem Aarene havde været hans Bestilling at passe paa Bagedagene, og skønt det ellers nu kneb for ham at faa Rødder og Tjørn og andet vanskeligt Brændsel ind i Ovngabet, betroede han dog ikke Arbejdet til andre, særlig da Bagningen her gjaldt et stort Gilde.

„Naa haa jæ blusse i alle di Aar, jæ haa vaaren hæ paa Gaarin, aa de ve jæ bli væ mæ, saa læne jæ kan lytte æn Rae", sagde han, da Kirsten spurgte, om ikke de skulde bede en af Svigersønnerne om at overtage Bestillingen.

Med vanlig Sikkerhed fik Morten Prier ogsaa snart tændt et lystigt Baal, som han nøje forstod at holde vedlige, og da der var fyret den bestemte Tid, formaaede han ogsaa med øvet om end lidt rystende Haand at rage og feje Gløder og Aske ud, saa hele den store Ovn laa ren og hvidglødende og parat til at tage Brød og Kager i sin bagende Favn. Inger og Grete var straks om Morgenen gaaet i Lag med Sigtebrødet, og med knyttede Hænder ældtede de den sejge, klæbrige Dejg mangfoldige Gange igennem. Arbejdet var strengt, og de klare Sveddraaber piplede frem af alle Porer til trods for, at Paaklædningen var meget let, idet den kun bestod af Særken og et gammelt Skørt. Paa Skorstensarnen havde Kirsten Prier fyret op under Davregryden og varmet Mælk til Søsterkagen, som blev slaaet i et Par store Jydepotter. Lidt efter lidt begyndte der at komme Hjælpere til Huse, og overalt lød rappe Træskotrin og munter Snakken. Da Konerne var samlede, bænkedes de om Davrefadet, der var svingende fuldt af tyndt Øl med brækkede Grovbrødskorper i, og med god Appetit søbede de til sig af det varme Øl, der smagte dem sær-

deles vel, da det var nybrygget og derfor ikke surt, som det ellers saa ofte var Tilfældet med Davre-øl. Til Øllebrødet spiste de Grovbrød med Fedt paa. Som ved Arbejdet gik ogsaa Snakken livligt ved Bordet, men alle stræbte efter at blive færdige, saa de kunde komme i Gang med det, der ventede dem, og ikke længe efter var de i fuld Virksomhed igen. Inde i Hverdagsstuen blev Brødene slaaet op med raske Klask og stillet i tætte Rækker paa Bordet. Sigtebrødene pyntedes med forskellige Ridser og Striber og gisnedes foran den brændende Ovnild for atter at sættes til Hævning paa Bordet, indtil de skulde i Ovnen. Oppe i Stadsstuen trilledes der Kringler og Boller og æltedes Hvedekage, og baade paa Borde og Bænke og Kister i Stuerne og Køkkenet flød det med Bagværk. Overalt var der Liv og Travlhed, og alle havde Dejg paa Hænderne og Mel paa Maven.

Et jagende Øjeblik var det, da Brød og Kage skulde i Ovnen. Frem og tilbage gik det i strygende Fart med Brød efter Brød, da de ikke havde andet at bære med, end de maatte tage dem i Hænderne og ikke kunde have mere end et ad Gangen. Med sine stærke, faste Hænder om Gridselsstagen stod Inger ved Ovngabet og satte let og behændigt Brødet Side om Side inde i Ovnen. Tidligere havde det ogsaa været Morten Priers Arbejde, men han magtede det ikke mere, og Inger havde overtaget hans Plads, en Post, der ellers ikke blev betroet alle og enhver, men som hun formaaede at udfylde til Punkt og Prikke.

„Saa i Jøsse Navn", sagde Kirsten Prier, idet hun satte Lemmen for Gabet og slog Korsets Tegn. „Aa la vos saa faa Klokkentiiŋ".

I en Haandevending fik Grete Sigtebrød, Smør og Ost paa Bordet, medens Moderen kom frem med Saltmadsfadet.

„Ja. dete hæ æ nok kons Fattemaŋs Søvlefa", sagde hun, og rettede lidt paa de temmelig afpillede Suleben, „men i Maaren teŋker jæ, de blir bæjer".

„E Pa Dave færen Jillé plejer Søvlefaa alre aa væe i Orden", sagde den ene af Konerne, og uden

Fortrydelse gik Flokken løs paa de magre Ben for at se, om der ikke hist og her skulde være en Bid at finde.

Hen paa Eftermiddagen var Bagningen til Ende. De mange Brød og Kager var puttet i Sække og hængt op paa Hanebjælkerne under Taget, og en af Kirsten Priers store Kister fyldt med Kringler og andet finere Bagværk. Dejgtrug og Skrabejern var vasket af og sat paa Loftet sammen med Rage og Gridsel og andre Bageredskaber. I Stuer og Køkken var Borde og Bænke skuret og Lergulvene fejet og bestrøet med fint hvidt Strandsand, saa alle Spor af Bagningen var nu fjernet. Som de havde begyndt tidlig, var de ogsaa blevet tidlig færdig og kunde faa en haardt tiltrængt Hvile efter det anstrængende Dagsværk.

Morgenen efter tog de fat igen Kl. 4, og straks kom Sulegryderne over Ilden, da der skulde koges flere Hold Kød og Flæsk. Til Middag skulde de have Sulevælling. I Gaar havde der kun vanket Vandgrød, da der ikke var Tid til at koge Sulemad, og Mælk til Sødgrød var der ikke, da de havde brugt den til Bagningen. At faa Sulevælling den Dag, der kogtes Kød og Flæsk, var ogsaa altid en staaende Regel, da Suppen derved kunde blive anvendt, og god Mad skulde der bydes paa, naar der var saa mange fremmede Hjælpere til Stede. Bagedagen var egentlig den eneste Dag, hvor man ikke tog det saa nøje med Maden, da der efter endt Bagning altid var et og andet, som skulde smages. Men de andre Dage skulde alt gerne være lidt ud over det almindelige, ja, næsten som til et lille Gilde, og inden den egentlige Gildesdag kom, havde der halvvejs været Fest flere Dage forud. Alene det, at saa mange Mennesker kom sammen og kunde hjælpes ad med de forskellige Arbejder, var i sig selv ogsaa en stor Oplevelse, og altid hvilede der en egen Feststemning over Travlheden. Saa godt som alle i Gildeslavet vilde derfor hellere end gerne hjælpe til i Gildeshuset. Betaling tænktes der ikke paa. Den ene hjalp den anden, og var glad for at gøre det, selv om der vankede nok saa trætte Lemmer, thi foruden Festglæden ved Arbejdet, var Hjæl-

perne tillige vigtige Personer ved et Gilde, og af dem og deres Dygtighed var mange Ting afhængige. Til Hjælpere valgtes altid de nærmeste af Slægten eller i Gildeslaget, og hvor der var flere, som paa en vis Maade stod lige nær for at komme i Betragtning, toges der gerne Hensyn til Alderen eller til de allernærmest boende, og da Kirsten og Morten Prier havde mange Paarørende, maatte de gaa uhyre forsigtig til Værks med Valget af dem, der skulde hjælpe til ved Brylupperne, da de nødig vilde krænke nogens Rettigheder, men helst leve i Fred og Forstaaelse med Slægt og Venner.

Foruden de kvindelige Hjælpere var tre af Svigersønnerne kommet til Stede for at slagte den flakede Ko. Slagtningen af et Kreatur var intet lille Arbejde, og det var heller ikke alle og enhver, der kunde gøre det; men den ældste af Døtrenes Mand, Kresten Holse, var særdeles dygtig hertil og var meget søgt, naar der skulde slagtes indenfor Gildeslavet.

De to andre Svigersønner, Ole Spur og Søren Drage, maatte være som hans Undergivne og tage fat, hvor han bød dem at holde. Morten Prier stod ved Siden af som Tilskuer. Før havde han ogsaa været Mand for at kunne slagte baade Grise og Køer for ikke at tale om Lam og Kalve, som ellers for det meste hørte Kvindfolkene til, men nu formaaede hans rystende Haand ikke at føre Slagtekniven langt mindre tage et Tag i et dødskæmpende Dyr. Kristen Holses Slagtedygtighed fornægtede sig heller ikke her, og efter forholdsvis kort Tids Forløb hang den slagtede Ko til Udluftning i Portrummet, medens dens Banemænd indtog en god Klokkenti med adskillige Snapse til. Saa snart Koen var parteret, traadte Kvinderne til for at sy noget gammelt Lærred om Kødet, da det gjaldt om at faa det forvaret mod Spyfluerne og dernæst faa det hurtig til Vejrs i Portrummet, hvor der var Skygge og en Smule Træk. Lidt bekymret stirrede Kirsten Prier op mod de indsyede Kødstykker, der dinglede over hendes Hoved. Blot det nu kunde holde sig i den stærke Varme. Det var ikke let at have med fersk Kød at bestille paa denne

Aarstid, og det var rigtignok heller ikke forbunden med ringe Udgifter at holde et Tredagsgilde. For Alvor havde hun faaet at mærke, hvad det vilde sige at gøre Bryllup, men det var jo noget, der hængte ved Gaarden. Altid havde her været mange Pigebørn, og altid var der blevet gjort stort Gilde med dem. Heldigvis havde hun ogsaa faaet alle sine Piger gift og godt gift endda, og det var langt mere værd, end et Bryllup kostede, men alligevel kunde det ikke nægtes, at i Længden tog det baade paa det ene og det andet, naar der stadig skulde være Gilde. For dem selv var det da ogsaa gaaet stærkt tilbage paa det sidste. Men her var ikke Tid at spekulere over alt det. Nu fik de jo en Svigersøn med Penge til Gaarden, og hun maatte ind for at se, hvordan det gik med Kallunet, som de skulde have til Midaften. I Morgen skulde Middagen staa paa Suppe af Okseskankerne, og til Midaften maatte de have Pillesul af Skrællinger og Sulebitter, som blev skaaret af Kød og Flæsk, der skulde pyntes op til Saltemadsfadene. Det gjaldt om at tage alt i Betragning, saa intet gik til Spilde.

Og som Kirsten Prier forstod at gøre Gilde, saa Gæsterne befandt sig vel ved at komme i hendes Hus, saaledes var hun ogsaa en Mester til at anvende Mad og Drikke paa rette Maade, ligesom hun kunde planlægge Arbejdet, saa det ene faldt i Traad med det andet og derved faa meget til Side.

Aftenen før Gretes Bryllupsdag var der stort Mælkegilde, og fra hver Gaard i Gildeslavet kom en Pige med Mælk til Gildesgrøden. Ingen havde selv saa megen Mælk, at de kunde koge Grød til saa mange Gæster, og derfor var det en fast Regel at sende Mælk til Gildeshuset Aftenen før Gildet skulde holdes. Og altid var det Pigerne, som skulde af Sted dermed, hvad de ogsaa hellere end gerne vilde, da der var noget festligt ved et saadant Mælkegilde. Komme i Helligdagstøjet paa en Hverdag og med Mælkekanden vandre hen i Gildesgaarden og blive trakteret med god Mad og Drikke var til megen Glæde for fattige Tjenestepiger, der ikke

var forvænt med at komme ud af det daglige Livs Trædemølle. Gjaldt Mælkegildet som her et Bryllup, blev Brudestadsen vist frem og almindelig beundret. Var det ved en Barnedaab, tog Moderen den lille op af Vuggen, for at Pigerne kunde betragte Hovedpersonen i det kommende Gilde, og var det til en Begravelse, blev de budt ud for at se Liget. Saa der var mange Ting, som kastede Festglans over Mælkegilderne.

Foruden Mælk blev der ydet andre Naturalier fra Gildeslavet. Naar Konerne kom om Morgenen, havde de et Stykke slagtet Fjerkræ, en Klump Smør, nogle Æg og et Saltmadsfad med; thi lige saa lidt som nogen selv kunde levere al Mælken til Grøden, lige saa daarligt kunde de skaffe alle de øvrige Fødevarer, som skulde til, Men Saltmadsfadet tog Konerne med sig igen, naar de den sidste Gildesaften drog hjem. Ofte kunde der være stor Forskel paa Indhuggene, der blev gjort paa Kødfadene, og de mest beregnende Koner sørgede saa vidt muligt for at anbringe deres Fade paa Konebordene, da Kvinderne ikke var nær saa graadige til at tage for sig af Sulevarene som Mændene.

Med straalende Solskin oprandt den af Grete og Klavs saa længselsfuldt ventede Onsdag, da deres Bryllup skulde staa. Ved Nitiden kom de første Bryllupsgæster og tog straks fat paa Frokosten, der bestod af Sigtebrød og Hvedekage med tilhørende Saltmadsfad, Smør og Ost samt rigelig med Øl og Brændevin. Da den var sat til Livs, kørtes der til Kirken, og efter Hjemturen spistes til Middag, Sødgrød og Klipfisk. Grøden serveredes i store Lerfade, og i Midten skinnede et mægtigt Smørhul. Ved Siden af Fadene stod Lerskaale med sødt Øl, og alle langede ivrigt baade til Fad og Skaal. Foruden Foldekniven, som ethvert voksent Menneske altid bar hos sig, medbragtes til Gilderne en Træske, for at man kunde forsyne sig af Søbemaden. Som Dyppelse til Fisken var der stærk Senepsovs, og Brød spistes til det hele. Inden de rejste sig fra Bordet, blev der sunget et Par Bryllupssalmer, og Tavler til Musikanter og de fattige gik rundt, hvorefter Dansen tog sin Begyndelse.

Klavs og Grete var ovenud lykkelige for hinanden, og hen paa Aftenen saa Inger dem sidde paa Bænken under Valnøddetræet; hun sad da paa hans Skød med Armene om hans Hals. Inger tog sig tungt aandende ind til Brystet og drejede sig bort for ikke mere at blive Vidne til Søsterens Lykke. Inde i Portrummet traf hun sammen med Rasmus, der vilde ud for at se efter hende. I Halvmørket prøvede han at komme hende lidt nærmere.

„Naa, æ de snar vor Tøvr", hviskede han, og søgte at liste Armen om hendes Liv, men hun smuttede hastigt fra ham, ud paa den lidt mere oplyste Gaardsplads.

Her opholdt flere af de ældre sig for at kigge ind paa Loen til de unge, der just dansede en lystig Syvspring, og deres raske Hop lød dumpt, men taktfast i Lergulvet.

Rasmus saa langeligt efter Inger, da hun forsvandt mellem de andre. Skulde de dog aldrig faa en eneste fortrolig Stund sammen, før de blev gift, og hvorfor undgik hun ham bestandig? Han havde dog ikke fornærmet hende eller gjort hende noget ondt og havde saa vist heller ingen af Delene i Sinde, men altid var hun saa kold og afvisende overfor ham. I al den Tid, de havde været trolovet, havde de saa godt som kun vekslet et Goddag og Farvel i andres Paasyn, og Haanden, hun rakte ham til Hilsen, havde aldrig besvaret hans varme Tryk, men ligget som livløs i hans. Men nu i Overmorgen blev hun hans Kone, og saa blev alting nok godt mellem dem, og i hvert Fald vilde han gøre sit bedste for hende.

Henimod Midnat samlede Gæsterne sig igen om Bordene, nu for at faa Midaften. Foruden den almindelige Opdækning med Saltmadsfad, trakteredes der med Steg, og da fersk Stegemad var en sjælden Spise, forsynede enhver sig bravt af det brune, dampende Kød, der var stegt i Bagerovnen. Paa Øl og Brændevin til Mændene og Mjød og Most til Kvinderne blev der ikke sparet, og flere af de ældre Koner foragtede heller ikke en Snaps til Maden. Efter Bordet toges med fornyede Kræfter atter fat paa Dansen, indtil Punchen kom frem, og hvem der ikke tidligere havde været i Humør, blev det nu. Viser og Hurra og gjaldrende Latter lød vidt omkring i den stille Nat, og da først der blev brudt op fra Punchesoldet, var saa godt som alle mere eller mindre under Paavirkning af den nydte Spiritus. Som ellevilde svang baade yngre og ældre sig i Dansen, og selv gamle, halvtaffældige Mænd forsøgte at faa de stive Ben i Takt med den raske Musik, men som Regel endte det med et Fald paa Gulvet eller et Bums mod Væggen. Under stadig stigende Lystighed fortsattes Dansen til den lyse Morgen, og der sluttedes af med en Frokost, lignende den, hvormed Gildet var begyndt.

Da den sidste Gæst var vel ude af Gaarden, klædte Inger sig om og begyndte at rømme til Side ude i Køkkenet.

„Naa ska du da æls ænne slie dej faadærre i Dav, faa naa ska du møe op mæ friske Kræfder tæ i Maaren", skæmtede den ældste Søster, Stine Holse, der var blevet i Hjemmet for at hjælpe til, „saa du maa hælre gaa hen aa lægge dej".

„De behøves ænne", svarede Inger, „jæ haa junne mer aa væe træt aa æn I aaŋre".

„Nej, men du ska spaares tæ i Maaren, sier jæ ju", sagde Stine i samme Tone som før.

„Ja, iŋ go Metsøvn ska du taa dej", blandede Moderen sig i Samtalen, „aa de ska vi aaŋre osse se aa faa, aa i Javden skal vi tile i Sæŋj".

Uden at gøre flere Indvendinger, fulgte Inger Moderens Bud, og selv om hun end ikke straks kunde sove, gjorde det dog alligevel uendelig godt at kunne lægge sit bankende Hoved til Hvile paa Puden og lukke de brændende Øjne i. Tidlig næste Morgen hørtes Lyden af travle Træskotrin, og ind imellem lød Snakken fra Kogekonerne, der var kommen for at lave til Gilde som den foregaaende Dag. Med et halvkvalt Suk drejede Inger sig om paa den anden Side. Det kunde ikke nytte, hun stod op, hun fik dog ikke Lov at hjælpe til med noget, og endnu var det for tidlig at blive pyntet, saa hellere blive liggende, fremfor at komme op og omtrent være i Vejen alle Steder og blive drillet baade med dette og hint. Sove kunde hun dog ikke, og lysvaagen maatte hun tumle med de oprørske Tanker, som rasede i hendes Bryst; men nu som tidligere maatte hun se at holde dem i Ave, saa hun kunde faa den tilbørlige Ro over sig. Nu var det jo engang blevet saaledes, og hvad kunde det saa nytte at slide sig selv sønder og sammen herfor, det vilde kun øge Pinen for dem alle til Hobe. Bedre at gaa med hævet Hoved ind til det, der ventede hende, og ikke udsætte sig for andres Beklagelser. At blive ynket forekom hende som noget af det utaaleligste, der kunde overgaa et Menneske. Saa hellere bære Lidelserne for sig selv, uden at lade andre faa Nys om, hvor ondt det gjorde.

Hun maatte vise, at hun var en ægte Priergaardsdatter, og det laa ikke til Kvinderne i den Slægt at klynke eller klage. Hvad der kom i Vejen for dem, havde de forstaaet at tage op uden at falde sammen under Vægten. Igennem Moderen og den afdøde Mormor, der var blevet en ældgammel Kone, havde hun hørt flere Beretninger om de viljestærke, frygtløse Kvinder, som havde tilhørt Familien. Mange af dem havde døjet adskilligt ondt og udstaaet meget, som ikke havde været let at trækkes med, men alle havde de taget deres Tørn og baaret deres Kors uden at synke i Knæ, og ned gennem Tiderne var deres Navne blevet bevaret af Slægtens Kvinder. At ligne dem, var en hellig Pligt for hver eneste Prierdatter, og blive en klynkende Stakkel, var at svigte hele Familietraditionen. Som de andre stærke Kvinder havde levet og virket, maatte hun fortsætte og vandre videre ad de Veje, de havde vist hende.

Her var intet tilbage, kun et fremad, selv om Hjertet skulde briste derved. Og naar det nu var faldet i hendes Lod, at hun skulde leve sammen med en Mand, hun ikke havde kær, maatte hun i det mindste være taknemlig for, at han var god og brav. Ejede han end ikke hendes Kærlighed, havde han dog hendes Agtelse, og paa den Grundvold maatte hun bygge videre. Desuden var der heller ingen Tvivl om, at han omfattede hende med en dyb og inderlig Følelse, og dette vilde naturligvis i deres kommende Samliv faa stor Betydning, fremfor hvis han kun modstræbende giftede sig med hende. Alt i alt var der dog noget godt mellem det trange og trykkende, og naar hun af en ærlig Vilje ydede sit bedste saavel overfor ham som for deres fælles Hjem, vilde Gud vel nok se i Naade til dem alle og lægge sin Velsignelse til deres Liv og Virke.

Styrket ved Tanken herom, stod hun op og lod sig smykke som Brud. Ikke længe efter, at den sidste Naal var fæstet, rumlede en Vogn ind i Gaarden. Det var Rævens, som nu igen kom med en Brudgom. Noget stateligt Køretøj var det langtfra. Vognen var en gammel Lundstikker med et Halm-

knippe til Sæde for Grete og Svigerforældrene, som helst vilde sidde lidt blødt, medens Klavs og Rasmus, der bedre kunde taale den stive Vogns Rysten, sad foran paa et Agebrædt. Forspandet var et Par halvgamle, duknakkede Øg og en Del af Seletøjet af hjemmesnoet Hampereb; men bedre eller finere Køretøj kendtes ikke mellem Bønderfolk, saa det gjorde intet Skaar i Glæden, at alt kun var tarveligt og ringe.

Da Rasmus traadte ind i Stuen, skød en svag Rødme op i Ingers Kinder, og Hjertet tog til at banke hurtigere, medens alle de oprørske Tanker stormede ind over hende paany ved Synet af hans tunge Skikkelse, der saa kejtet og klodset kom henimod hende. Aa, Gud i Himlen, hvorfor var det vel ham, der var hendes Brudgom? Hvorfor var det ikke Henrik, der dog ejede al hendes Kærlighed? Et Øjeblik var det, som hun skulde rejse sig og skrige al sin Hjertekval ud; men med en voldsom Kraftanstrængelse tvang hun de oprørte Bølger tilbage og rakte rolig Rasmus sin Haand til Hilsen.

Straalende af Lykke kom Grete ind.

„Ja, hæ kommer jæ aa Grede Ræv", hilste hun i en Tone, der vidnede om hendes Glæde og Stolthed over det nye Navn og Stilling, hun var gaaet ind i.

De øvrige Gæster begyndte ogsaa at indfinde sig, og i Løbet af en halv Times Tid var de to Familiers Gildeslav igen samlet i Priergaarden. Som den første Dag var de iført deres bedste Kisteklæder. Mændene i nysværtede Skindpelse, Knæbukser af blaat Vadmel, stribet Hvergarns Vest og lange hvide Hoser. Paa Hovedet havde de en ulden Tophue og paa Fødderne et Par tunge, grove Sko.

Kvindernes Dragt bestod for de yngres Vedkommende af en rød Lænketrøje med halvlange Ærmer og Vadmels Skørt af samme Kulør, hvorimod de ældre for det meste bar grønne eller sorte Skørter og Trøjer. Forklæde og Bul var af stribet Hvergarn. Om Skuldrene havde de et lille Silketørklæde, der i en Snip hang ned paa Ryggen, og Bryst og Ærmer var smykket med fine Silkekantninger. Ho-

vedtøjet var et hvidt, stivt Lin, der i en Spids var sat sammen i Nakken, og ude paa Spidsen var anbragt en lille Hue med stor Sløjfe og lange Baand. Af Huens Farve saas det straks, om dens Ejerinde var gift eller ikke, idet Konernes var sorte og Pigernes røde. Paa Fødderne havde de penséblaa Hoser og flade Sko.

Som det anstod sig, tog Rasmus og Inger Plads for den øverste Bordende af Frokostbordet oppe i Stadsstuen, og da Gæsterne spiste efterhaanden som de kom, maatte Brudeparret sidde længe ved Bordet. Inger nød kun lidt, men hun sad rolig og behersket og talte venligt med Rasmus og de nærmestsiddende. At hun var blegere end sædvanlig, agtedes der ikke videre paa. Det var kun saa rimeligt, at en ung Pige var lidt benauet paa sin Bryllupsdag, og det hændte heller ikke sjeldent, at en Brud sad grædende og ulykkelig ved Siden af Brudgommen, som hun kun tvungent gik til Alteret med. Den Slags kunde ikke undgaas nu og da, og selv om det altid gjorde et vist pinligt Indtryk særlig paa Kvinderne, kunde det ikke nytte, at de fremmede lod sig forstyrre heraf, saa almindeligvis satte det intet Mærke paa Gildesstemningen om Bruden græd eller var glad. Ofte var det ogsaa saadan, at hvad der begyndte grædendes, endtes glædendes, og der var mangfoldige Ægtepar, som kun nødtvungen havde rakt hinanden Haanden, men som alligevel var kommen til at leve godt og lykkeligt sammen. Brudeparrets Humør spilede derfor ingen nævneværdig Rolle paa Bryllupsdagen, men selvfølgelig var det bedst, naar de unge var glade og tilfredse, og andet var man da heller ikke vant til at se ved Brylupperne paa Priergaarden. En ulykkelig grædende Brud var aldrig gaaet ud derfra, og havde de end ikke været lige glade, havde de dog ikke vist nogen Sorg. Saaledes ogsaa i Dag. Om end ikke Inger var saa straalende en Brud som Søsteren i Forgaars, var der dog intet ved hendes Væsen, der kunde give Anledning til Skumlerier. Endelig var Frokosten forbi, og Folk begyndte at stige til Vogns for i samlet Rækkefølge at køre til Kirke. Paa den første Vogn var gamle Morten

Prier Kusk, og omme paa det bagerste Halmknippe sad Inger sammen med Holsens ældste Datter, Kirsten, der var med som Søster for Bruden.

Efter den fulgte hele Priergaardens Lav, hvorpaa Knud Ræv kom med Rasmus i Spidsen for alle dem, der var med paa deres Side.

Paa Hjemturen tilkom det saa Brudgommen og hans Lav at køre foran. Først om Søndagen, naar de nygifte skulde som unge Folk i Kirke, maatte de være paa én Vogn.

Med sikre Skridt traadte Inger ved Rasmus' Side ind i Kirken, og med fast og hørlig Stemme udtalte hun sit Ja, da de stod foran Alteret; men et Par Gange sortnede det for hendes Øjne, og hun maatte gøre en ufrivillig Bevægelse for ikke at falde. Idet hun efter Vielsen vendte tilbage til sin Plads i den øverste af Kvinderækkens Stole, kastede hun et Blik ud over den forsamlede Skare, og uvilkaarlig kom hun til at tænke paa, hvor godt det var, at hendes Forældre ikke var i Gildeslav med Lejrens, da hun derved undgik at mødes med Henrik paa sin Bryllupsdag.

Brudeparrets Mødre, som ikke maatte komme med i Kirke, men skulde være hjemme for at holde Øje med Maden, stod begge ude i Gaarden for at tage imod de unge.

„Gu velsinne dej, men Pie", sagde Kirsten Prier i en inderlig Tone og lagde sine Hænder paa Datterens Skuldre.

„Tak Mor", svarede Inger dæmpet, og det undgik ikke Moderens skarpe Blik, at Læberne bævede paa en uvant Maade, men ellers var der intet at mærke paa hende.

Nu som om Onsdagen spiste Brudeparret og Degnen sammen med Kvinderne inde i Stuerne, medens Mændene bænkedes ude paa Loen. Retterne var ligeledes de samme som ved Gretes og Klavs' Bryllup, og alt forløb ganske paa samme Maade. Ved Dansens Begyndelse maatte Morten Prier føre op med Inger og danse hende hen til Brudgommen.

„Taa du naa men Haan løs", sagde han, og Rasmus tog fat, hvor Svigerfaderen slap. Da Brude-

valsen var forbi, spilledes der op til en Skotsk, og her maatte Klavs danse med Bruden, medens Rasmus tog den ældste af Ingers Søstre. Efter nærmere bestemte Regler, der nøje overholdtes, dansede flere og flere ud, indtil omsider alle maatte være med og danse med hvem de vilde. Dog var der mange Pligtdanse for Brudgommen at efterkomme, idet han ikke maatte glemme en eneste Kvinde, hverken ung eller gammel, og om det saa var Kokkekonerne ude i Køkkenet maatte han hente dem over paa Loen og svinge dem nogle Omgange. Ved Midnatstid dansede Pigerne Bruden ud af deres Lav og ind i Konernes, og efter at hun var modtaget der, førte disse hende ind i Stuen for at give hende den sorte Hue paa.

Inger maatte tage Plads paa en Stol midt paa Gulvet, medens Konerne slog Kreds om hende, og et Par af Søstrene løste den røde Nakkehue og fæstede den sorte i Stedet. De nærmeststaaende traadte lidt til Side, for at Rasmus kunde komme ind i Kredsen. Lidt kejtet og klodset, som det var hans Vane, og nu tilmed halvvejs flov og forvirret, nærmede han sig Inger, der sad med nedslaaede Øjne og Fingrene slynget om hverandre. Konerne vekslede betydningsfulde Blikke og puffede hemmeligt til hinanden med Albuerne. Nu kom jo et af de mest spændende Øjeblikke ved Gildet. At se Brudgommen kysse Bruden, naar hun havde faaet Konehuen paa, var et Syn, man nødig gik Glip af. Mange Gange kunde det være rørende, andre Gange helt komisk, mest dog det sidste, idet de fleste Tider baade Brud og Brudgom var helt forfjamskede, naar de skulde kysse hinanden i Overværelse af de mange skarpe og iagttagende Kvindeøjne. Konerne stødte paany til hverandre. Her tegnede det ogsaa til at blive ganske interessant. Rasmus stod og trippede og saa' saa inderlig forlegen ud og vidste daarlig, hvordan han skulde forholde sig. Lysten til at kysse Inger manglede han aldeles ikke. Det var langtfra. Lige siden deres Trolovelsesdag havde han de Snese Gange ønsket at trykke et Kys paa den lille bestemte Mund, men aldrig havde han vovet det. Nu var han tvunget til at gøre det, og

alligevel vidste han ikke, om han turde. Som hun sad der, saa' hun ligesaa utilnærmelig ud som altid; saa havde det ikke været for denne gamle, næsten lovbefalede Skiks Skyld, havde han aldrig fordristet sig til at kysse hende nu. Men han maatte jo til det, og fornærmet herover kunde hun da heller ikke blive. Det var kun sin Ægtemands-Ret, han krævede, og desuden var det ligefrem hans Pligt.

For Inger var det et pinagtigt Øjeblik, og Sekunderne forekom hende som en Evighed. Helst havde hun rejst sig og kastet Konehuen langt bort, men hun maatte blive, hvor hun var, og hun skulde jo igennem dette ogsaa. Men nu forøgede Rasmus yderligere Pinen for dem begge ved sin Forlegenhed og udsatte dem derved for Folkesnakken, og bag de sænkede Øjenlaag følte hun Konernes sigende Blikke.

Til sin Lettelse, men ogsaa til Kval, hørte hun nu Rasmus' tunge Skridt nærme sig, saa' ham bøje sig ned, og mærkede et frygtsomt Kys mod sin Mund. Saa, nu var det heldigvis ovre! Nu var de endelig sluppet igennem den Skærsild uden særlige Anstød, og Æren var reddet for dem begge. Ganske vist var det gaaet langt raskere til, da Klavs skulde have sit Brudekys. Med et lystigt Smil var han straks gaaet hen til Grete og kysset hende, saa det kunde høres over hele Stuen; men han var nu ogsaa altid saadan en rask og gemytlig Fyr, saa der var intet besynderligt eller paafaldende i, at han ogsaa ved den Lejlighed gik mere frit til Værks end den stille, tilbageholdende Rasmus. Uden at se paa nogen af de tilstedeværende rejste Inger sig op og fulgte med Rasmus over paa Loen, for at han kunde svinge hende i den første Dans med Konehuen paa, og dermed havde de paa dette Omraade fyldestgjort deres paahvilende Forpligtelser.

Om Søndagen skulde det dobbelte Andendagsgilde fejres. Til Frokosten mødte hele Lavet igen for at følge med Brudefolkene i Kirke. Forrest kørte nu Knud Ræv med Grete og Klavs, dernæst Morten Prier med Inger og Rasmus, og derpaa fulgte efter Alder de andre Prierdøtre med deres Paarørende.

Medens Inger ved Rasmus' Side skred op ad Kirkegulvet, tvang en uimodstaaelig Magt hende til at kaste et Blik over til Mandfolkestolene, og samtidig med hun følte sig lettet ved at se, at Henrik ikke var til Stede, blev der en underlig sviende Tomhed rundt om hende. Her i Kirken havde de ofte plejet at komme paa en Gang og gerne vekslet et Haandtryk, et Blik og et Smil og dermed gaaet rige hver til sit, men nu var det hele forandret. Nu var hun en andens Kone, og han vilde sikkert ikke komme til Kirke paa de Dage, hvor han kunde vente at træffe hende. Med fornyet Styrke brød det aabne Saar atter op, men her i Guds Hus kunde hun ikke give Rum for alt dette, som burde holdes nede.

Syndigt var det, at hun baade paa sin Bryllupsdag og nu lod Øjnene søge efter ham paa dette hellige Sted, og ydmygt og andægtigt vilde hun nu lytte til Præstens Ord, for der at hente Kraft til at modstaa det, der var af det onde.

Straks efter at Kirkefolkene var kommet hjem, bænkedes de ved Middagsbordet igen med Grød og Fisk, men i Modsætning til de to foregaaende Dage, hvor det var Pigerne, som havde siddet ved Brudebordet, saa var det nu Konerne, der nød Æren af at være sammen med Brudefolkene. Ved Dansen var det samme Tilfældet. Her maatte Konerne danses op før Pigerne, og i det hele skulde de ældre være de førende ved Andendagsbrylluppperne. Selve Gildet forløb ellers som de to andre Bryllupsdage. Trakteringen var den samme, Lystigheden ligeledes, og der holdtes ogsaa ud til den lyse Morgen.

Inger sov kun et Par Timer og var saa atter paa Færde. Efter de mange Dages Gilder, var der meget, som skulde til Side, og nu var det hende, der skulde tage fat og vise Vejen for de andre. Som Husmoderen var, plejede de øvrige at blive, og ilde vilde det sømme sig for hende, om hun ikke blev som de forrige Priergaardskoner, der altid havde haft Ry for Orden og Dygtighed som for Dyd og gode Sæder.

Da Rasmus hørte Inger staa op, lettede han Hovedet lidt i Vejret.

„Haa du alrée øvsaae?“

„Nej — men jæ honne Støvjer tæ mer, naa vi ska haa Kokkejille i Øtmedav“.

Rasmus missede lidt mod Dagslyset, der skinnede ham ind i Øjnene.

„Ja, saa maa jæ nok osse lætte mæ“, sagde han, og snart var begge i fuld Virksomhed.

Tidlig paa Eftermiddagen kom Rævens. De skulde med til Kokkegildet og tillige hente Gretes Kiste, hendes Rok, nogle Sengeklæder og forskelligt andet, som kunde tilkomme hende fra Fædrenegaarden. Baade Grete og Klavs tog straks fat paa at hjælpe til med det forefaldende Arbejde. I Dag var det Brudefolkenes Tur til at gøre Opvartning, da Kokkekoner, Skænkere, Opvartere og hvem andre, der havde hjulpet til ved Brylluppperne, nu skulde sidde til Bords og være som Gæster og i det hele nyde Tak og Ære for al Ulejligheden, de havde haft. Foruden Hjælperne var den nærmeste Familie ogsaa til Stede, og de lange Borde baade i Hverdags- og Stadsstuen var fuldt besat, da der skulde spises. Efter at Saltmadsfadene var vederfaret fuld Retfærdighed, stemte Spillemanden atter Fiolen, og igen gik det lystigt ude paa Loen. Klavs og Rasmus havde en særlig Forpligtelse til at svinge op med Kokkekonerne, og af et ærligt Hjerte og med en god Vilje gjorde de deres Pligt. Hen paa Natten trakteredes de fremmede med opvarmet Steg og lidt efter vankede der Punch. Her kom det sædvanlige Humør op, men den almindelige Gildestræthed gjorde sig alligevel gældende, og der blev brudt forholdsvis tidlig op. Festens Dage var hermed forbi, og Arbejdets Hverdage skulde for Alvor begynde for Inger og Rasmus.

Medens Kirsten Prier som sædvanlig sørgede for Maden, maatte Inger nu selv malke og passe Kreaturerne. Faa en Pige straks i Gretes Sted var vanskeligt. Folk skiftede som Regel kun hver Majdag, og have én, der var kommen af sin Plads i Utide, brød Inger sig ikke om. Desuden kunde det heller ikke være af Vejen at spare baade Kost og Løn til en Pige, saalænge de selv kunde klare Arbejdet. Selv om de ikke var saa forarmede som saa

mange andre Gaardmandsfolk, skulde der dog alligevel spares overalt, hvor der spares kunde, og smaat med Penge var der alle Tider. En Daler var en stor Kapital, og en Specie næsten en hel Formue, saa de maatte regne baade med Mark og Skillinger, hvis de vilde tænke at slaa sig igennem.

„Men vi maa da sé aa faa æn Pie tæ Vintriŋ, æls blir de da alfaa stregt faa dej", sagde Rasmus en Morgen til Inger.

„Aa nej, de gaar nok", svarede hun. „Jæ kaŋ sat malke dæŋ Sjat Mælk, aa saa kaŋ I Maŋfolk mue i Kostaliŋ aa sommetier hjælpe lit tæ mæ aa jy Kretøvre, vés de kommer tæ aa knive faa mej".

„Ja—a", kom det lidt langtrukkent fra Rasmus. At rense i Kostalden og passe Køer, Kalve og Grise var et særligt Kvindearbejde, saa det havde han slet ikke tænkt paa, at der kunde ændres noget ved, men naar Inger ønskede det, vilde han selvfølgelig rette sig derefter. Men selv om han nu end for sin egen Part kunde forsone sig med at udføre noget af det, der ellers hørte Kvinderne til, saa frygtede han, det skulde se saa fattigt ud, naar de ikke havde en Tjenestepige paa Gaarden.

„Dæŋ Slavs æ denne vært aa brøe sæ om", erklærede Inger, da han kom med en Bemærkning herom, „faa de kommer junne aaŋre væ, vun vi iŋrætter vore Saer. Aa naa vi kaŋ faa jort vort Arbæe — aa spaarer bue Kost og Løn — saa sku vi vel ænne holle Pie aa Hænsøn tæ aaŋre Folks Snak".

„Nej vel saa — men saan som Kostiŋ mærker maŋ ju da æls ænne ret meje tæ".

„Dæ ska da noe Ma aa Drikke tæ e voksent Meŋske, aa de, dæ spaares, æ faakænt, aa vi honne faa meje værken aa de jænne eller de aant, saa de maa alsammen rejnes mæ".

Rasmus duvede med Hovedet. Han indsaa, at Inger ikke ændrede sin Beslutning, saa for Vinteren fik de være uden Pige, men til Sommeren igen kunde det da ske, at hun omsindede sig. Egentlig burde de have to Piger paa saadan en Gaard, men én kunde dog ogsaa gaa en. Slet ingen, var næsten at fornedre sig selv. Mismodig listede han ud af Køkkenet, og Inger tog fat paa at skumme et Par

Bøtter Mælk. Fløden hældte hun ned i Stavkærnen, og med faste Tag begyndte hun at støde Staven op og ned. At faa Smør var ikke altid saa lige en Sag, og ofte maatte der stødes længe, før det ønskede Resultat naaedes, saa Kærningen var et strengt og besværligt Arbejde. Mange Steder var det en almindelig Mening, at der var noget Hekseri med i Spillet, naar de ikke kunde faa Smør, men den Slags troede Kirsten Prier ikke paa og anvendte heller ingen af de Midler, som brugtes af mangfoldige Koner. Men ærgerligt var det, hvis det hændte, at Smørret ikke var til at faa arbejdet ud af Fløden. Der var kun saa lidt Mælk, at der ikke var Raad til at lade noget gaa til Spilde; men de Gange var ogsaa lette at tælle, hvor Kirsten Prier havde haft Uheld med sin Kærning. Hun forstod at syrne Fløden tilpas, saa hun fik Smørret godt frem. Saaledes ogsaa i Dag.

„Mon deŋŋe snar kommer?" spurgte hun, da hun kom for at løse Datteren af.

„Jov, naa haa de bejyŋt aa sjeskne", svarede Inger, og veltilfreds hørte de den særegne Lyd, som forkyndte, at Kærningen snart var til Ende.

Inger hældte en Smule varmt Vand i Fløden, og efter at hun med nogle langsommere Stød havde slaaet Smørret sammen nede i Kærnen, tog hun Klumpen op i et langt Smørtrug og gav sig til at ælte den med Farve og Salt.

„De vaa junne saa riŋe iŋ Klat", sagde Kirsten Prier.

„De kaŋ osse nok væe nøvende, aa dæ blir noe, saa vi kaŋ faa julle al de ijen, vi haa laant".

„Ja, vi æ komme meje i Basku mæ monne Dele. De æ junne saan aa haa Tredavsjille".

Rasmus kom nu ind med en halv Snes Æg i sin Hue.

„Hva jyr du i Hitteløn?" spurgte han, imens han tømte Huens Indhold ned i Ingers Forklæde.

„Aa — du kaŋ faa Egekage jiŋ aa di føste Dave".

„Ja, de æ ju meje got", sagde Rasmus, skønt det ikke var det, han tænkte paa.

Inger lagde Æggene ind i en lille flettet Straafjerding, som stod i Ølkamret.

„Ja, høvs naa paa, men Pie", sagde Moderen, da hun kom tilbage til Køkkenet, „aa dæŋ Maŋ, ma haa faat, ska ma væe lisaa mél aa go imo, som vés haŋ vaa dæŋ, ma allerhelst ville hat. Aa naa ma baae sæl jø set beste i alle Tiŋ, blir de heller ænne nær saa stregt, som man lié straks tror".

Med aabent Sind tog Inger imod Formaningerne om en Hustrus Pligter, vel vidende, at Moderen i Livets Skole havde hentet sig de Erfaringer, hun nu delagtiggjorde hende i, og i sit Hjerte lovede hun at følge Moderens Raad.

Og de Løfter, hun havde givet, holdt hun. Aldrig fik Rasmus Grund til at klage over hende som Hustru eller som Kone i sit Hus. Altid var hun venlig og imødekommende overfor ham, og efter yderste Evne søgte hun at gøre Hjemmet saa godt for dem alle, som hun formaaede, men den friske, smittende Munterhed, der tidligere havde kendetegnet hele hendes Væsen, var der ikke mere. Al den ungdommelige, livsglade Kaadhed, der før havde bruset i hende, var som fejet bort, og det sikre, selvstændige i hendes Natur traadte tydeligere frem.

For Rasmus var hun Indgrebet af alt stort og skønt, og kun paa et Punkt fandt han hende sær og mærkelig. Ikke saa sjeldent foreslog han, at de en Aften eller Søndag Eftermiddag skulde gaa en Tur op paa Møllebanken, men aldrig var hun at formaa dertil. Altid undslog hun sig med Træthed eller Optagethed, og hver Gang maatte Rasmus gaa alene, hvis han ikke foretrak at blive hjemme.

Men vilde Inger ikke med op paa Møllebanken, vilde hun gerne sidde omme i Hæshaven og derfra se ud over Egnen, og mangen en Aften sad de alle derude og nød den friske Sommerluft, indtil det var Tid at gaa i Seng. Ofte fortalte de gamle da op om Livet i svundne Dage, som de havde hørt deres Forældre fortælle om.

En Aften faldt Talen paa Vaalse og dens Beboere.

„Ja, Vaalserne haa alti vaaren nun haare Halse, aa de æ di osse iŋaa", sagde Morten Prier, „men én aa di væste, di haa hat dæøve, æ vel da nok

hiŋe Kestne Masse, dæ slov Bissekræmriŋ ihjæl aa begrave ham i sæn Møtniŋ, men huŋ maate ju da osse aa mæ Hové".

„Vaa naar jek de faa sæ?" spurgte Rasmus.

„Ja, huŋ slov ham ijæl Kristi Himmelfaarsdav sytten Huŋre aa fjorden, aa dæŋ Dav vaa haŋ komme tæ Vaalse aa gaae iŋ hos Kestne, dæ vaa Eŋkekunne aaŋiŋ Gaŋg. Føst hae huŋ vaaren jeft mæ jiŋ, dæ hete Rasmus Mikkelsen, aa dæn siste hete Mas Hemmiŋgsen. Mæ Rasmus hae huŋ æn Pie, dæ hete Anne Katrine, aa mæ Mas iŋ Dreŋj. dæ hete Rasmus. Kræmriŋ vaa fra Sakskøviŋ aa hete Poul Mikkelsen Kraase, aa saa snar haŋ vaa komme, ble Rasmus sæŋt hen paa Krøviŋ faa aa hente tre Pæle Bræven aa æn Kaŋje Øl. De koste taal Skelliŋ, aa de vaa Kræmriŋ, dæ betaalte, aa di satte sæ saa tæ aa drikke aa blé fulle begge to".

„De maa da haa vaaren æn fæl Kunne paa ale Maaer, sien hun ville sætte sæ tæ aa drikke mæ e fremme Maŋfolk", indskød Kirsten Prier.

„De maa osse haa vaaren fælt faa Børnene aa sé deres Mor i saan e Sælskav", bemærkede Inger.

„Ja, Daateren, dæ vaa hænmo æn Snes Aar, vaa da osse saa meje ké aa é, men huŋ fik æls ænne Laa aa komme iŋ i Stoen aa sé, va dæ jik faa sæ, aa tile paa Øtmedaveŋ blé huŋ sænt øv aa malke. Da huŋ kommer tæbaes, hae Kestne slaa Kræmriŋ ijæl mæ æn Stavreøkse, aa Anne Katrine ve æls ræŋe siŋ Vej, da hun faa ham aa sé, men Moren faa ligot snake hiŋe tæ aa blie aa hjælpe sæ mæ aa grave ham né øve i Møtniŋen aa smekke iŋ hel Hov Faaremøj uŋ paa ham. Men laŋt om læŋe blé de ju da opdave, aa Kestne ble saa halshugge øve paa Ønslø Galebakke, an Anne Katrinne maate i Spiŋehøvse paa Livsti".

„De vaa æls Syŋ", udbrød Inger, „faa huŋ hae ju danne jort noe sæl, aa maŋ kuŋe danne faalaŋe, aa e Baarn sku anmælle sæn ejen Mor".

„De vaa dæ osse jin aa di store Prokeraatere dæ saae, men de blé dænne taae nun Hensøn tæ, sae dæŋ stakkels Pie maate bøe faa Morens Skøl".

Enkelthederne ved den uhyggelige Begivenhed, der var foregaaet derude paa Falsters vestligste Spids,

drøftedes nærmere, indtil en af Naboens Drenge kom for at spørge, om Rasmus Prier næste Dag vilde hjælpe hans Fader at køre Møg. Rasmus lovede beredvillig at komme, og da Drengen var gaaet, sagde han:

„De æ æls mæssen helt løerle aa høre sæ kalt faa Rasmus Prier, naa ma æls æ vaan tæ aa hee Rævens Rasmus".

„Ja, saan æ de aa komme i Lav mæ Frøventemmerne hæ paa Priergaarin", smaalo Morten Prier, „faa da jæ som Spurrens Maardin kom hæ op, saa lave di mej straks om tæ Maardin Prier".

„Aa min Faar vaa Skøttens Jørren, intæ han blé Jørren Prier", sagde Kirsten, „aa saan gaar de ju hele Vejin. Gaarene jyr Folkene Navn i Stæin faa, aa de vel æls sku væe omvent".

„Men hæ paa Falster haa vi de ju osse helt ejendommele mæ al dæn Slavs", sagde Inger, „aa hæ haa vi nok osse di fleste Stænavne. — — Men naa æ de vést æls Læggeti".

Hun rullede Lænkehosen sammen, og de andre begyndte langsomt at rette sig. Saa stængedes Porten, og Natten sænkede sin stille Fred ned over Priergaarden og dens Beboere.

Med gamle Morten Prier gik det stadig tilbage, og den meste Tid maatte han nu holde Sengen, men særlige Smerter led han ikke, var blot træt og kunde sove omtrent hele Dagen.

„De blir nok æn let Helsovt, jæ faar", sagde han en Eftermiddag til Kirsten, da han var stavret lidt udenfor og sad og varmede sig i Solskinnet, „faa de laar ju tæ, aa jæ baae ska ligge aa saaé mej fraa de hele, saa jæ maa sie, aa Vaarhærre haa vaaren go ve mej hele Live ijemmel. Jæ haa hat e got Hém aa en go Kunne, goe Børn aa e got Hælbræ, aa faar jæ saa osse in go Dø, saa æ de vel alt, va e Menske kan ønske sæ".

„Men du haa osse vaaren in go Man aa in go Faar", sagde Kirsten, „saa du haa forkænt de goe, dæ æ blet dej tæ Del".

„Jæ haa left saa got, jæ haa faastaae de, aa jæ daa osse hat in go Ville tæ aa jøe de got faa jer aanre, men de æ junne alti blet, som de skulle".

„Vi aaŋre haa heller ænne faat jort alt vort, som de sku være. Aa Fejl aa Skøvleheer æ dæ væ os ale".

Morten Prier sad og rokkede lidt frem og tilbage med Overkroppen.

„Men du haa alti vaaren en sjællen Kunne, Mor", kom det i en sagte, inderlig Tone, der vidnede om, al den Kærlighed, der laa gemt dybest inde. „Alti haa du vaaren meel aa go bue føst aa sist — iŋda du ænne vaa gla faa aa taa mej".

„Jæ keŋte dej ju heller ænne dæŋ GaŋjI", sagde Kirsten Prier rolig, „men sien jæ kom tæ aa leve sammen mæ dej, haa jæ alre ønske mej nun aaŋre, aa jæ kunŋe heller ænne faat nun bæjer".

Morten Prier foldede Hænderne over Kæppen, der stod mellem hans Knæ.

At Kirsten nu ved hans Livs Afslutning kunde sige, at hun havde været glad for de mange Aars Samliv, var det bedste, der kunde blive ham til Del. Da han som yngre, men dog adskillige Aar ældre end Kirsten, var blevet gift med hende, havde det ikke været ham ubekendt, at hun kun tvungent rakte ham sin Haand, og til at begynde med havde han ogsaa været ret ængstelig for, hvordan Forholdet vej skulde blive imellem dem. Efter andres Udtalelser vidste han, at Kirsten, som de fleste af Prierdøtrene, var en stærk og selvstændig Natur, men aldrig havde han haft Grund til at klage herover. Gennem alle de mange Aar havde hun været ham en trofast Livsledsagerinde, og havde hun end været en myndig Kone i sit Hus og altid gjort sin Mening gældende i de forskellige Spørgsmaal, der havde ligget for, saa havde han dog aldrig følt sig tynget deraf. Tværtimod havde han været glad og veltilfreds dermed, da han havde indset, at det var til deres fælles Vel, naar hendes Vilje blev den afgørende. Og i lyse som i mørke Tider havde de endrægtelig holdt sammen om Hjemmet og vogtet deres Børn som en kostelig Gave, sendt fra Gud. Men nu var det hele snart Slut. Om en kort Stund vilde de bære ham bort fra hans gamle Gaard, hvor han havde haft sine bedste Dage, men her var ingen Sorg eller Bitterhed ved Tanken om, at han

skulde forlade alt det, han havde elsket. Efter et langt og arbejdsomt Liv trængte han til Hvile, og alle de, han havde kær, var i gode Hænder. Han kunde derfor sige, som den gamle Simon, der stod om i Biblen, at nu var han rede til at gaa bort med Fred.

Og Døden lod heller ikke længe vente paa sig. En lys, smilende Efteraarsdag sov han næsten umærkeligt ind i den evige Søvn. Stille og roligt som hans Liv havde været, saaledes blev ogsaa hans Død, og over hans gamle, milde Ansigt lyste Genskinnet af den Salighed, han havde bedt om at indgaa til.

Med Hænderne foldede om Salmebogen, hun lige havde læst i, sad Kirsten Prier ved Siden af Sengen og saa, hvorledes Dødens Skygger sænkede sig mere og mere over ham, der havde været hendes Husbond. Snese af Erindringer gled hende forbi, medens hun trofast holdt den sidste Vagt ved hans Leje, men over dem alle stod Mindet om hans dybe, trofaste Kærlighed, der aldrig havde fornægtet sig, selv om hun ikke havde gengældt den med samme Styrke, som den blev givet.

Nogen stor Begavelse eller Dygtighed havde han ikke været, men i Kærlighed og Taalmodighed kunde faa maale sig med ham, og derfor havde hun forlængst velsignet den Stund, da hun gav ham sit Ja for Guds Alter.

Ved Sengens Fodende stod Inger, alvorlig og behersket som Moderen, men som denne ogsaa med Hjertet fuldt af Taknemlighed imod den gode, kærlige Fader, der havde haft saa mange milde Ord og Blikke tilovers for dem alle.

Lidt længere borte stod Rasmus paa Hosesokker og med Huen i Haanden. I hvert et Træk i hans ærlige Ansigt var skrevet den Bevægelse, han følte ved Synet af den gamle døende Svigerfader, som han saa gerne endnu en Tid havde undt en Plads ved sit Bord og i sit Hus.

De korte Pust, der af og til var kommet over Morten Priers Læber, hørte nu helt op, og da Kirsten Prier saa, at alt var forbi, trykkede hun varligt hans Øjne i, foldede Hænderne over hans Bryst

og stak Salmebogen under hans Hage; et Øjeblik betragtede hun det fredelige Udtryk i hans Ansigt, trak saa Lagenet op over ham og slog Korsets Tegn hen over det afsjælede Legeme. Rasmus viskede sig med Huen henover Øjnene og listede stille ud af Stuen. I Køkkenet blev han staaende og ventede paa, at Inger og Kirsten skulde komme derud, saa han kunde faa at vide, hvad han skulde gøre for dem.

Lidt efter kom de ogsaa begge.

„Ve du rie runt tæ Pierne aa sie, deres Faar æ dø", sagde Kirsten Prier, „aa de ska ju osse mælles tæ Præst aa Dejn, aa dæ ska Bu tæ Lisønsmæŋene om aa sønne ham, aa Snekriŋ ska komme aa taa Maal tæ Kisten. Al de ska vi haa jort i Dav, aa i Maaren ska du saa øv aa bée tæ Begravelse".

Paa Hesteryg tog Rasmus af Sted for at meddele Dødsfaldet de mange forskellige Steder, og da han henimod Aften kom tilbage, var alle her travlt beskæftiget. Et Par ældre Koner havde omhyggelig vasket Mortens døde Legeme og iført ham en fin ny Hørlærreds-Ligskjorte, som Kirsten i mange Aar havde haft liggende i sin Klædekiste sammen med hendes egen Ligsærk, der ligeledes var parat til at tages i Brug, naar det skulde være. Oppe i Stadsstuen blev stillet et Par Bukke med nogle Fjæle henover, og her blev Morten lagt, indsvøbt i et Lagen. Sengeklæderne, han var død i, blev hængt op paa Hanebjælkerne til de senere efter Bagningen kunde komme i Ovnen og gennemdampes der. Den gamle Sengehalm maatte ligeledes ud og erstattes med en ny frisk Rugknippe, og fra Stadsstuesengen hentedes Dyner og Puder, saa Kirsten Prier igen om Aftenen kunde faa sit sædvanlige Leje i Alkoven.

De først følgende Dage maatte Rasmus ud til hver enkelt Familie i Gildeslavet for at bede dem til Begravelse, saa han fik saa godt som intet udrettet i Hjemmet, men her var ogsaa villige Hænder nok til at tage fat. Alle Døtrene og Svigersønnerne og flere andre af den nærmeste Slægt var som altid parat til at udføre alt forefaldende Ar-

bejde, og igen var Priergaarden fuld af travle Hjælpere baade ude og inde. Laves op skulde der ogsaa som til Brylluppet med Undtagelse af, af Portionerne kunde være mindre, da her kun skulde ét Gildeslav med, og Frokost om Morgenen, inden de tog hjem, skuide de ikke have. Men brygges, bages og slagtes skulde der, og ved Slagtningen var det Lammene, der maatte holde for.

Som Tillavningen var ganske ens, var Trakteringen det ogsaa. Tidlig om Formiddagen kom Begravelsesfolkene og blev straks bedt hen til Frokostbordet, der stod rede med det sædvanlige Saltmadsfad og rigelig med Øl og Brændevin. Da alle havde forsynet sig, samledes de om Kisten, der var sat ud paa Loen. Inger vilde ellers gerne beholde Faderen inde i Stuehuset, til han skulde begraves, men Pladsen i Køkkenet var saa daarlig, at de ikke kunde komme igennem med en Ligkiste, og de maatte saa følge den almindelige Skik at lade Liget hensætte paa en Lo. Men lidt kønt skulde der være over det hele, og et lille Klapbord med en Dug paa stilledes op ved Kirstens Hovedende. To Malmstager med et Par af de tykkeste Lys, de ejede, sattes paa Bordet, og rundt om Kisten blev strøet Buksbom og Lavendel. For alle de tilstedeværende, var dette noget nyt at se, og det stemte Sindene forunderlig højtidsfuldt.

Efter at en Salme var sunget, oplæste Degnen et Personalia, som han havde skrevet over Morten Prier, og hvori han foruden at have nævnt de vigtigste Data i den afdødes Liv ogsaa havde fremhævet hans ærlige og retsindige Færd. Endnu en Salme blev sunget, og da den var til Ende, bredte Kirsten Prier et lille hvidt Klæde hen over Mortens Ansigt, hvorpaa et Par ældre Kvinder af den nærmeste Slægt lagde Liglagnet sammen om ham, og Laaget sattes paa.

Ved Begravelserne var det almindelig Skik og Brug at byde an paa en Snaps og en Taar Øl efterhaanden som Folk kom ud fra Loen, naar der var sunget over Liget, men dette satte Inger sig bestemt imod, saa Skænkerne vidste, hvad de havde at rette sig efter.

„Syŋje Salmer aaer Li aa drikke Bræven tæ, passer ænne sammen", sagde hun, „aa de ve jenne haa væ miŋ Faas Begravelse".

Kirsten Prier var glad for at høre om Datterens Bestemmelse, da hun altid selv havde fundet, det var en grim og upassende Skik. Rasmus var derimod helt betuttet ved Tanken om, hvad Begravelsesfolkene vilde sige, og han syntes heller ikke, det var helt rigtigt at indskrænke det sædvanlige Traktement; men naar Inger vilde have, det skulde være saadan, var der intet at stille op imod det.

Da Følget kom ud fra Loen, kiggede de fleste af Mændene langeligt efter Skænkerne, der skulde komme med den lille Hjertestyrkning, men der var ingen at se, og snart spredtes hviskende den Meddelelse imellem dem, at der vankede ingen Dram ovenpaa Salmesangen, da Inger ikke kunde lide det. Nyheden modtoges hist og her med lidt Misfornøjelse, særlig af de ældre, men hos de fleste vakte den dog mere Forundring end Forargelse. Men at det skulde komme fra en Priergaardskone var tydelig nok. Andre havde ikke vovet at bryde med en ældgammel Skik.

Udenfor Porten holdt Rasmus med Vognen for at køre Svigerfaderen bort fra Priergaarden, og i Rækkefølge kom alle Døtrene med deres Mænd. Forrest den ældste Datter, Stine, med sin Mand, Kresten Holse, og med dem kørte Kirsten Prier og Inger. Derefter fulgte Maren og Lars Sommer, Ellen og Mads Hugge, Ane og Ole Spur, Karen og Hans Ulv, Dorte og Søren Drage, Sofie og Niels Ærreboe og tilsidst Grete og Klavs Ræv; alle Gaardmandsfolk, og kunde alle møde med egne Køretøjer til Faderens Begravelse. Efter Døtrene kom den øvrige Familie og Lavet. Der var Spurrens, Hovmands, Snedkerens, Kæpens, Synkerens, Stubens, Grimmerens, Rasens, Troens, Lollikens og flere andre. Et stort og anseeligt Følge var det, og Morten Prier fik saa ærefuld en Henfart, som han havde fortjent. Oppe i Kirketaarnet stod fire unge Karle af Lavet og ringede med Klokkerne, og inde i Kirken talte Præsten smukt ved hans Kiste. Seks af Svigersønnerne bar ham ud til Graven, og da

Jordpaakastelsen var forrettet, smed flere af Mændene Frakken og fik fat i de opstillede Træskovle for at være med at kaste Graven til. Da Jordhøjen var dannet og fastklappet, strøede Inger den over med Sand, som hun havde haft med hjemme fra i en lille Træfjerding, og Søstrene og de andre Kvinder smykkede Graven med store tunge Kranse af Buksbom og Ligustrum.

Ved Hjemkomsten ventede der Begravelsesfolkene en ny Overraskelse, idet der til Middag blev budt an paa Risengrød. Det var meget fint, og dyrt var det ogsaa med de mange Risengryn, men da Inger bestemte sig for at trække dem af for Snapsene, tog hun samtidig den Bestemmelse at give Risengrød i Stedet for den sædvanlige Sødgrød, da de fremmede saa ikke kunde sige, at hun kneb paa Traktementet ved Faderens Begravelse, der var hendes første Gilde. Tillige syntes hun, at Sødgrøden passende kunde staa som den Søndagsret, den ogsaa var. Til Gilderne maatte der andet. Og gennem Præstens Piger vidste hun, at i Præstegaarden og andre fine Huse spistes der Risengrød ved forskellige højtidelige Lejligheder, og dette vilde hun følge efter med her. Selv om hun ellers langtfra vilde ødsle med Pengene ved at købe ind af de dyre Købmandsvarer, naar hun kunde hjælpe sig med sine egne hjemmeavlede Produkter, vilde hun dog alligevel spendere nogle Mark til Risengryn. Over hendes første Gilde skulde der staa en vis Glans, og det gamle førende Ry, som Priergaardskonerne havde haft, vilde hun se at hævde. Og Risengrøden fastslog ogsaa straks hendes Plads lidt over hendes Jævnlige. Saavel ved Middagen som ved Frokosten lød Snakken kun dæmpet Mand og Mand imellem, og fra Kvinderne hørtes saa godt intet, men efter at de havde rejst sig fra Middagsbordet, begyndte Samtalen at lyde livligt rundt omkring. Og højere og højere steg Tonen, da Mændene kom i Lag med Kortene, medens Konerne fik Lænketøjet frem, og da de blev budt hen til Midaftensbordet, hvor der trakteredes med Lammesteg, var Stemningen som ved et almindeligt Gilde. Af Begravelsesandægtigheden var der ikke det

mindste tilbage, men da de havde spist, kørte de dog hjem.

Om Søndagen samledes hele Lavet igen til Frokost for at følge med i Kirke og derefter spise til Middag. Paany vankede der Risengrød og Klipfisk, og senere Steg til Midaften. Konerne havde atter deres vante Lænkehoser med, medens Mændene slog sig paa Kortene, og som sædvanlig sluttedes der ikke af før henimod Midnat.

„Saa", sagde Inger, da de sidste var taget af Sted, „naa ble hæ da eŋle Ro".

Rasmus saa' usikkert paa hende.

„Ja, jæ kaŋ naa ænne lie disse Begravelsesjiller", vedblev hun, „aa de æ osse iŋ Øvskik, aa di saan ska sidde aa spelle aa drikke, naa dæ lie haa vaaren Li i Høvse".

„De haa da æls gaae helt peŋt tæ i disse Dave", indskød Rasmus spagfærdig.

„Aa ja". Inger trak paa Skulderen. „Naa saa monne Meŋsker ska væe sammen iŋ hel Dav aa mæssen Natten mæ, kaŋ de vel ænne væe aant. Men somme Stæer æ di ju da lie væ bue aa syŋje aa daaŋse, aa naa de saa æ væ e sørle Døsfal, saa kuŋe ma da mest haa Løst tæ aa jave dem øv mæ iŋ Pisk".

„Jæ haa naa heller alre kuŋe lit dæŋ mejle Staahej væ æn Begravelse", sagde Kirsten Prier, „aa naa I ska haa mej i Joren, ska Inne la dom faa Kort, aa I haa heller ænne nøe aa jy dom Meavden. Di kaŋ taa hém, naa di haa spist tæ Meddav — — men al de kaŋ vi sien snakke nærmere om. La vos naa helre gaa tæ Sæŋjs".

Foruden de store Gilder, som havde været afholdt i Priergaarden, skulde der om Efteraaret være et mindre, nemlig Rasmus Indgangsgilde. Som ny Mand i Byen og som Overtager af en af Gaardene, skulde han give Indgang eller Velkomst, som det ogsaa kaldtes, til Gaardmændene i Bymandslavet for at blive optaget imellem dem.

Dette var en Skik, som ikke kunde brydes, og hvor svært det end var at gøre Gilde igen, da Beholdningerne kun var smaa og ringe, faldt det dog ikke Inger ind at holde tilbage heroverfor. Aldrig

skulde det kunne siges om en Priergaardsmand, at han svigtede Bylavet, og ikke paa nogen Maade maatte Rasmus sættes udenfor de andre. Skulde der paa et eller andet Punkt brydes med det gamle og nedarvede, maatte det være paa Felter, hvor Kritikken ene kunde ramme hende selv, og hvor hun fuldt ud kunde tage Følgerne.

Rasmus egnede sig ikke til at tage Kampen op for noget nyt og havde hverken Lyst eller Mod til at brydes med Strømmen.

En Eftermiddag samledes Bymændene i Priergaarden for at optage den ny Mand i Lavet. Oldermanden tog Plads for Bordenden, og med højtidelig Stemme spurgte han Rasmus, hvilket Navn han for Fremtiden vilde føre.

„Rasmus Prier", lød Svaret, og da alt vedrørende Optegnelsen var ordnet, tog Mændene Saltmadsfadet under Behandling. Øl og Brændevin maatte der til i store Masser, saavel til Maden som senere, da Kortene kom frem, og inderst inde kogte Inger af Harme over det meningsløse Fylderi. Ud paa Aftenen fik de Gaasesteg. Tre af Gæssene havde i den Anledning ladet Liv og stod nu brune og dampende og fyldte med tørrede Æbler, Pærer og Svedsker foran Mændene, der straks foretog et drabeligt Indhug paa dem. Kun nogle afpillede Skrog var tilbage, da Inger bar Fadet ud. Ovenpaa Stegen trakteredes med Punch, og hvad ikke Øllet og Snapsene havde bevirket, formaaede Punchen, og nu som altid ved et Punchesold blev alle mer eller mindre berusede. Rasmus fik da ogsaa sin Part, og vrøvlende og dinglende skaalede han med de andre. Først langt ud paa Natten hørte Soldet op, og under fornyet Larm og Skraal forlod de Huset.

Henne i Halmstolen ved Bilæggerovnen havde Kirsten Prier i lang Tid siddet søvnig og træt og ventet paa, at Mændene skulde bryde op, saa hun kunde komme i Seng. Ganske vist var det helt almindeligt, at ældre Koner ved saadanne Lejligheder klædte sig af og søgte ind i Alkoven, men det kunde Kirsten Prier ikke lide. Ikke en Gang lægge sig i Sengen med Klæderne paa, kunde hun bekvemme sig til, men i sit stille Sind ønskede hun

inderligt, at Sviregildet snart maatte være forbi. Af Ingers Minespil kunde hun se, hvor meget det var hende imod, og da Rasmus stedse blev mere fuld og mere fjoget i sin Opførsel, indsaa hun, at dette ikke var egnet til at styrke det ellers gode og venlige Forhold, som var mellem de unge Ægtefolk. Da Mændene endelig var væk, slog Inger alle Døre paa vid Gab, saa Tobaksrøg og Spiritusdunster kunde trække lidt ud. Med et tungt Bums tumlede Rasmus om paa sin vante Plads i Alkoven, og en høj Snorken forkyndte, at han straks var faldet i Søvn. Med et Par hidsige Tag strøg Inger Klæderne af sig og søgte hen til Moderens Seng.

„Jæ maa vel ligge hos jer, Mor?"

„Ja!" Kirsten Prier skubbede sig længere ind i Sengen. „Men æ de æls vært — — —?"

„Jæ lægger menne hos e drukkent Maŋfolk", afbrød Inger kort, og Moderen indsaa det ikke for raadeligt at begynde nogen nærmere Diskussion herom, saa de tav begge. Inger kunde dog ikke sove. Den klumre Luft og Rasmus buldrende Snorken i Forbindelse med de mange ophidsende Tanker, holdt Søvnen borte. Først henimod Morgenstunden faldt hun i en let Slummer, men lidt senere vaagnede hun ved, at Rasmus hastig vendte sig nogle Omgange inde i den anden Seng og ligesom ravede rundt efter noget. Endnu et Par Gange famlede han Sengen over fra Hovedgærde til Benenden, saa rejste han sig halvt op.

„Iŋjer!" kaldte han dæmpet og ængsteligt.

Inger svarede ikke, kneb kun Læberne fastere sammen.

„Iŋjer!" lød det saa igen, angstfuldt og klagende.

Med en rask Bevægelse drejede hun Hovedet om paa Puden.

„Va æ de?" kom det hvast.

„Naa — æ du dær!"

Stemmen havde paa en Gang et lykkeligt og dog skamfuldt Tonefald. At hun var i Huset, væltede en centnertung Byrde fra hans Bryst, men at hun havde lagt sig til Hvile hos Moderen i Stedet for hos ham, sagde tydeligere end Ord, hvorledes hendes Sindsstemning var.

„Jamen ve dunne — — —", begyndte han hakkende, men blev straks afbrudt.

„La vos naa haa Ro!" bød hun haardt, og uden at sige mere krøb han atter ned under Dynen.

Ved sædvanlig Tid stod Inger op, men knapt var hun ude af Sengen, før Rasmus ogsaa var paa Benene og gik til Dagens almindelige Syssel. Davren kunde han næsten ikke faa ned, men desto ivrigere søgte hans Øjne over til Inger, hvis mørke kolde Ansigt tydeligt viste, hvad hun tænkte om hans Adfærd den sidste Nat, og i sit Hjerte lovede han at tage sig i Agt, naar han kom i Bymændenes Drikkelag, thi Ingers Vrede var ham en haard Straf.

Efter de mange Gilder maatte alt tages nøjere ud, og Kosten blive grovere og tarveligere for at raade Bod paa de store Skaar, som var taget i de smaa Beholdninger. For selv om der end fra Lavets Side var ydet megen Hjælp, var det dog alligevel Gildeshuset, det i første Række gik ud over. De store Tønder Øl, der var brygget, de mange Brød og Kager, som var bagt, havde sat sit tydelige Mærke i Kornbunken, og det sved igen til andre Sider, til Fedegris, Gæs og Heste.

Af Sulevarer havde de ikke stort igen, og blandt Kreaturerne var der slaaet haardt ned. Det var altsammen noget, der nok skulde mærkes i det lange Løb og nødvendigvis medføre flere Indskrænkninger i den daglige Kost. Middagssulet maatte blive mindre, Brødet grovere og Øllet tyndere. Smør havde de laant en hel Del af rundt om hos de nærmeste Slægtninge, og lidt længere hen paa Vinteren vilde der saa godt som ikke være Mælk og blev altsaa heller intet Smør, saa et Stykke Smørrebrød vilde blive en Sjeldenhed i de kommende Vintermaaneder. Men ingen sure Miner saas, fordi Kosten blev tarveligere, og ingen vrede Ord hørtes, fordi alt blev strengere. Roligt og uden Knurren bøjede de sig for det, der ikke kunde være anderledes, og hver nok saa ubetydelig Bedring i den spartanske Levevis modtoges med den dybeste Glæde. Det grove Rugbrød med lidt Fedt paa og tyndt Øl til gled ned med største Velbehag, og

kunde det ved en enkelt Lejlighed drives op til et Stykke Sigtebrød eller Hvedekage med Smør og Kød og en Taar Godtøl til, kunde der ligefrem blive en hel Gildesstemning til Stede.

Som Kosten blev præget af de knappe Tider, gik det ogsaa med Belysningen. Selv om de ved Gilderne havde ravet om i Halvmørke baade ude og inde, havde Lysforbruget dog været uhyre efter Beholdningens Størrelse. Brændt var hvert eneste af deres egne Lys, og ligesom med Smørret havde de maattet laane hos andre, og derved taget som paa Forskud af den Tælle, der var i de Lam, der senere skulde slagtes. Adskillige af Vinterens Timer var de nødsaget til at tilbringe i dybeste Mørke. Begynde Dagen med at klæde sig paa uden Lys, var ganske naturligt og ligetil, da det var en aldeles ukendt Flothed at have Belysning for sin daglige Paaklædnings Skyld. Enhver var vant til at lægge sine Klæder paa et bestemt Sted, hvor de nemt kunde tage dem om Morgenen. Heller ingen ankede over, at den egentlige Morgensyssel skulde foregaa i Mørke. Malke, muge, strigle Heste, skære Hakkelse, fodre Kreaturene og lignende var det en selvfølgelig Sag at udføre paa Haandelavet, og gik det end kun langsomt, fordi de skulde famle sig frem overalt, gik det dog, saa de var altid rede til at begynde deres Dagværk, naar den første Lysning titted frem i Øst. Med det indvendige Husarbejde, kunde det være vanskeligere at klare sig uden Lys, og hvor tilvante de end var med at hjælpe sig frem i Mørke, maatte de dog af og til have en Praas tændt, men saa snart det paa nogen Maade lod sig gøre, blev den slukket igen, for ikke unødvendigt at tære paa den kostelige Lysetælle. Brændte Ilden klart paa Skorstenen eller i Kakkelovnen, saa den kastede Skin ud i Rummet, kunde der aldeles ikke være Tale om anden Belysning, men naar der kun fyredes med Tørv, lyste det ikke ret langt omkring. Ved Ilden tændtes ogsaa Lysene, ligesom Mændene tog en Glød til Piberne. Tændstikker kendtes ikke meget, og var ihvert Fald altfor kostbar en Vare til stadig Brug.

Inger tænkte ofte paa, hvor herligt det vilde være,

hvis de havde rigelig med Belysning, saa de til enhver Tid kunde foretage sig, hvad de havde mest Lyst til og faldt bedst i Traad med de foreliggende Arbejder. Nogle Gange talte hun med Rasmus herom, men fandt ingen Forstaaelse hos ham. Komme uden om Vinterens Mørke, mente han ikke kunde lade sig gøre. Fra Vorherres Side var det indrettet saaledes, at det skulde være mørkt en Tid, saa det kunde ikke nytte at tænke paa at faa det forandret. Selv fandt han ogsaa, det var rart med de lange Nætter og de korte Dage, da de saa kunde faa sovet sig mange Kræfter til og med større Styrke gaa Sommeren i Møde. Og om der end var enkelte Mennesker, som gerne vilde have det lyst, naar det skulde være mørkt, vilde det da være en komplet Umulighed at fremskaffe saa megen Belysning, da der ikke kunde leve saa mange Faar, at der blev Tælle nok til alle de Lys, der i saa Fald skulde bruges.

„Dæ æ da osse noe Aale, dæ kaŋ bræŋe", sagde Inger, lidt ærgerlig over at høre hans Udtalelser.

„Ja vel saa", Rasmus gned sig et Par Gange paa Albuen, „men de blé daa vist faa dyrt!"

Inger svarede ikke, men Tanken om bedre Belysning kunde hun ikke slippe.

Ved Karter og Rok, med Naal og Lænkestikker faldt det meste af Kvindernes Vinterarbejde. Det fineste Spind af Uld og Hør blev overgivet de ældre, medens de yngre fik Blaarene, og Skjættefaldet maatte Børnene øve sig paa.

Kirsten Prier spandt selv alt Sygarnet, og med sine tynde Fingre kunde hun sno den silkebløde Hør til en haarfin Traad.

Rokkesnorene spandt hun ogsaa, og fra Daggry og til langt ud paa Aftenen kunde hun sidde ved Rokken uden at trættes. At spinde var hendes som de fleste ældre Koners kæreste Arbejde, og under hendes flittige Hænder formedes det ene Nøgle efter det andet. Men som det var de gamles Rettighed at være de førende ved Spinderokken, saaledes havde de unge første Plads ved Sytøjet. Sy Skjorter, Hverdagsbukser og Veste til Mændene, og Særke, Forklæder, Bul og Mammelukker til

Kvinderne tog megen Tid, da Sting for Sting skulde syes i Haanden, og her var god Brug for de unge Øjne og raske Fingre.

For Mandfolkene gik Vinterdagene ude paa Loen, og her svang de Plejlen indtil Mørkets Frembrud. Naar Loporten var stænget, vaskede de sig i Vandtruget, tørrede sig paa Vesteryggen og trak i Skindpelsen og var rede til at faa Midaften. Ved hver enkelts Plads stod en Stabel tykke Rugbrøds-Rundtenommer med Fedt og Salt, og midt paa Bordet kunde de finde Ølpotten. Under livlig Snakken gled Maden ned, og efter at de havde spist, blev de siddende en Times Tid og holdt Mørkning. Sommetider tog de sig en lille Blund. Mændene paa Bænken, Kirsten Prier i Halmstolen og Inger paa den lave Kiste ved Bilæggerovnen. De fleste Tider blev der dog talt op om gammelt og nyt, og som Regel var det Kirsten Prier, der førte Ordet. En Rigdom af gamle Sagn og Eventyr kunde hun drage frem, og ved sin glimrende Fortælleevne kunde hun som befolke Stuen med Nisser og Trolde, Hekse og forvandlede Prinser og Prinsesser. Ogsaa til Nordfalster kunde hun stedfæste adskillige mystiske Begivenheder.

„Eŋ Gaŋj vaa dæ æn Dronniŋ, dæ vaa øve aa sejle væ Kippiŋge Straaŋ", fortalte hun en Aften, „men saa kom dæ iŋ Storm, saa huŋ vaa lie væ aa faalisse. Huŋ jore da de Løvte tæ Vaahærre, aa vés haŋ ville frels hiŋe, saa ville huŋ alre mere spise Pølse. Aa lisom huŋ hae laaé de, bejyŋte de osse aa lætte i Vejre, aa di drev nærmere imo Laaŋ. Men øtter haan som huŋ fik Vishé om, aa hunne sku drunne, faatrø huŋ, va huŋ ha laae, faa hun holt naa saa øvrimle meje aa Pølse, aa saa bejyŋte huŋ aa trække lit tæbaes aa saae, aa naa huŋ maate komme løkle aa vel fraa de, saa ville huŋ alre spise Pølseskiŋ; men da huŋ vaa lie væ aa gaa i Laaŋ, faatrø huŋ osse de, da huŋ jærne ville haa Skiŋe mæ, aa saa laae huŋ, aa huŋ i de miŋste alre ville spise Pølsepiŋiŋ. Men i de same slov Skeve tæbaes, aa huŋ kom øv i Strømmiŋ ijen aa drunne dær. Aa de vaa baae faa de huŋ lisom ville nare Vaahærre".

Hverken Kirsten Prier eller Inger var overtroiske, men forstod begge den dybere Mening i de gamle Beretninger, som var gaaet fra Mund til Mund gennem mangfoldige Slægtled; derimod tog Rasmus og Karlen Mads mere tungt paa det, og troede meget af det bogstaveligt, som det fortaltes. Ikke sjeldent sang de gamle Viser eller Salmer. Alle havde de gode Stemmer, og var de end uskolede, lød Sangen dog klart og bar en egen Stemning ind i de lave Stuer.

Naar Mørkningstimen var omme, tændtes det tynde Spegelys og sattes paa Lysekællingen, en ca. to Alen høj Trælysestage, som stilledes paa Gulvet, og herom tog alle Plads med deres forskellige Arbejder.

Kvinderne spandt og kartede, Mændene snittede Rokkekroge, flettede Vidiekurve, splejsede Reb og andet lignende Husflidsarbejde, som kunde foregaa inden Døre. Ved otte-ni Tiden kom Nadveren paa Bordet. Om Vinteren var det varm Mælkegrød om Sommeren kold Vangrød og Tykmælk. Grynene var grove, daarligt afskallede Byggryn, som de selv malede paa en lille Haandkværn. Men var end Grøden grov og haard, var det en sund og nærende Ret, som alle satte stor Pris paa, og at undvære sin Nadvere følte som en meget streng Straf.

Forøvrigt brugtes der i alle Husholdninger en Mængde Byggryn, idet der foruden Nadvergrøden spistes megen Grød til Middag. Om Hverdagene var det kun Vandgrød, da der ikke var ret meget Mælk, særlig ikke om Vinteren, hvor Køerne for det meste stod golde. Mælken samledes derfor gerne sammen, saa de kunde faa Sødgrød om Søndagen. Desuden vankede der ogsaa Kærnegrød, Vallegrød og Fedgrød. Kærnegrød blev kogt i Kærnemælk, og den syrlige Ret var meget yndet om Sommeren. Vallegrøden var den tarveligste af det altsammen, men Vallen skulde benyttes, og Dagen efter Ostelavningen stod Middagen gerne paa Vallegrød. Fedgrød var det ikke Hvermands Sag at faa, da der foruden Gryn og tørre Pærer ogsaa krævedes Flæsk og Gaasekød, og som saadan var det en anset Ret.

Byggryn brugtes tillige til de forskellige Slags Vællinger, Sødvælling, Kærnevælling, Pærevælling og Sulevælling samt til Bygsuppe, Svéd og Blodpølse, saa der skulde tages et godt Greb i Bygbunken for at faa Grynforbruget dækket.

Af anden Grødmad, som brugtes meget, men hvortil der ikke anvendtes Gryn, men Mel, var der Melgrød, som kogtes af Sigtemel og Vand, og Melmissing, der lavedes af Mælk og Hvedemel. Kom det højt, kunde der om Sommeren, naar Hønsene var flinke til at lægge Æg, koges en Ret Fløjlsgrød til Søndagsmad. Dette var især Kirsten Priers Yndlingsspise, som alle Slags Melgrød gerne var de fleste gamle og tandløse Folks Livretter, da det var noget, de kunde tygge. Brødet kneb det ofte for dem med, da der bagtes i saa store Maader, at der var nok til flere Uger, og som Følge deraf blev baade haardt og tørt. Spise nyt og blødt Brød var ikke almindeligt, da der undtagen til Gilderne bagtes adskillige Dage, før det gamle slap op, fordi det ny var for udrøjt at gaa i Lag med. En staaende Regel var det at bage til Jul, Fastelavn, Paaske og Pinse og en Gang hver Maaned om Sommeren. En anden bestemt Skik i Priergaarden, som de fleste andre Steder, var det hver tredje Uge skiftevis at koge graa eller gule Ærter eller Sulevælling. Om Vinteren kogtes til tre Dage, om Sommeren til to. Grønkaal var ikke meget almindelig; derimod spistes en Del Hvidkaal, og nogle Gange om Foraaret fik de grønne Mælkeærter. Kartofler dyrkedes og anvendtes kun i meget ringe Udstrækning. De fleste havde en medfødt Uvilje og Fordom mod de røde Knolde, saa det var kun saare sjeldent, der kom Kartofler i Sulemaden, og en Ret Kartofler med Flæsk eller Kød til kunde det aldrig falde nogen ind at byde. Mere i Smagen faldt Jordskokker eller Ærteskokker, som de kaldtes, og som groede rundt om ved Havegærder og paa Brændepladser, og i gule Ærter blev der altid kogt nogle Stykker. I Modsætning til de fleste andre syntes Inger godt om Kartofler og fandt, at der burde benyttes langt flere, end Tilfældet var.

„Jæ æ sikker paa, aa ves ma fik lidt fler Katøfler,

saa behøvde manne saa meje Søvl, som naa ma spiser Brø tæ", sagde hun en Dag til Rasmus, „aa tæ Faaraare sætter jæ osse e større Støkke, æn vi æls plejer aa haa".

„Jæ søns ænne, dæ æ noe væ di vaŋeé Røér", sagde Rasmus, „aa héme kaate vi dom da messen heller alre".

„Ov I dom saa raa?" spurgte Inger drillende.

„Næ—ej". Rasmus lo forlegent. „Jæ mente, aa vi saa got som ænne fik dom. Aa de vaa da heller ænne vært Aar, vi satte nun".

Inger sagde ikke mere hertil, men hun var overbevist om, at her var noget, som var forkert, og som burde ændres. Der maatte tages fat paa en anden Maade end hidtil, og der trængtes til i flere Retninger at indføre noget nyt. Meget af det gamle var forældet, og Indtægter var der næsten ikke, saa der fandtes omtrent ingen Penge mellem Folk. I Faderens lille Hængeskab, som hang paa Væggen over Slagbænken foran den øverste Bordende, havde der sjældent været mere end nogle faa Skillinger ad Gangen, men ved Rasmus' Ankomst til Gaarden var Beholdningen blevet forøget med flere Specier, som han havde faaet hjemme fra den mere velstillede Fædrenegaard. Disse Specier foruden den store skinnende Kobberkeddel, en Klædekiste, nogle Sengedyner og lidt Værktøj havde det været Rasmus' Stolthed at føre ind paa Gaarden, hvor det ogsaa var blevet modtaget med ufordulgt Glæde.

Selv Inger maatte erkende, det var godt at faa en saa værdifuld Hjælp til Huse, og særlig Pengene var højst velkomne. Ikke altid var det nemt at skaffe Skatterne, og da de sidste Aar ikke havde været gode for dem, kunde det blevet vanskeligt i Længden af skaffe de fornødne Beløb til Veje. Var Summerne end kun smaa, var Indtægskilderne endnu mindre, og ikke sjældent maatte der pantes for Skat hos Bønderne. Denne Tort og Sorg havde de hidtil undgaaet paa Priergaarden, men Inger var ikke blind for, at de mange Bryllupper, der var holdt, og de mange Udstyr, der var udredet, havde tæret paa alt, saa den Dag vilde ikke være fjern, da de ikke havde kunnet klare sig ved egen Hjælp.

Og selv om end Pantningen var nok saa almindelig og var overgaaet mangfoldige af deres Jævnlige, vilde hun dog have følt det som en sviende Skam, hvis det skulde have hændet paa hendes Fædrenegaard. I sine stille Timer maatte hun ogsaa sige selv, at kun Rasmus og ikke Henrik havde evnet at holde Sorgen og Skammen borte fra hendes gamle Hjem, og atter og atter søgte hun at dysse alle genstridige Tanker til Ro hermed, men alligevel ulmede der dog paa Bunden af hendes Hjerte en Kærlighed, hvis Glød ingen Fornuftgrunde kunde kvæle.

For Grete var der adskillige nye Skikke og Sæder, som hun maatte indordne sig, da hun drog ind paa Rævegaarden, hvor Hjemmet var mere velstaaende end det, hun forlod, men som i Oplysning og Frisind ikke nær kunde maale sig med hendes Barndomshjem, og adskillige Gange maatte hun foretage sig et og andet, som var i Modstrid med det, hun havde hørt og set hos Forældrene. Sværest faldt det hende, naar hun skulde hjælpe Svigermoderen, der var meget overtroisk, med Udøvelsen af forskellige Trolddomskunster.

En Morgenstund stod begge Pigerne og havde skiftevis begyndt at hive med Kærnestaven, da en af Naboerne kom ind til dem og spurgte efter Knud Ræv.

„Aa Gu Faar bevaas, naa haa Pierne junne sat Kraa paa Dæren, aa de haa jæ daa æls savt tæ dom saa tit, faa dæ maa iŋ fremmé komme iŋ i Køknė, naa ma kérner", jamrede Sidsel inde i Stuen, da hun hørte nogen tale med Pigerne.

„De æ mej, dæ haa glemt aa lukke", tilstod Grete sagtmodig, „men de æ da osse kon Pa Helke, aa haŋ jø danne Smørre noe".

„Men haŋ kaŋ føre unt mæ sæ fra aaŋre", vedblev Sidsel, og saa skyndsomt hendes daarlige Ben tillod det, ilede hun ud i Køkkenet.

„Ja, vi kérner ju, Pejr", sagde hun klagende henvendt til Naboen, „aa du vé, vaa vaanskle de monne Gaŋje kaŋ væe mæ aa faa Smør, saa du maa slaa e Pa Slav, saa dænne ska ske noe faa vos".

„Ja, la mej kun løse jer aa, Pier", sagde Peter Hillike med et godmodigt Smil, der viste, at han

var velkendt med enhver fremmeds Kærnepligt, for ikke at vanskeliggøre Smørrets Komme.

Kærnestaven blev straks overgivet ham, og med nogle kraftige Tag stødte han den op og ned, indtil Sidsel frigav ham, hvorefter Pigerne tog fat igen. Men hvor meget de end sled i det, vilde der alligevel ikke komme Smør. Sidsel var omtrent paa Fortvivlelsens Rand. At de intet Smør fik af al den dejlige Fløde, var i hendes Øjne noget nær den største Ulykke, der kunde ramme dem, da det ikke alene betød et stort øjeblikkeligt Tab, men det var tillige et Varsel om, at de maaske foreløbig vilde være deres Smørlykke berøvet.

Grete bemærkede stilfærdig, at de maaske ikke havde varmet Fløden tilpas, men herom vilde Sidsel aldeles ikke høre Tale. Der var nogen, som tog Smørret fra dem, og nu gjaldt det om at ramme vedkommende Heks saa eftertrykkelig, at hun tog sig i Agt for Fremtiden. Pigerne blev beordret til at fyre Bagerovnen op, og da den var gloende, sattes al den forheksede Fløde derind. Med en Hastighed, som ingen skulde have tiltroet den gamle, svagelige Kone, hev Sidsel Lemmen for Ovngabet og tætnede omhyggelig hver en Revne baade i og om den. Dørene blev ogsaa lukkede, da der ikke maatte findes nogen Aabning, hvorigennem Heksen kunde slippe ud. Det hele foregik under den dybeste Tavshed, da Sidsel havde givet streng Ordre til, at ingen maatte mæle en Stavelse, og hendes Befalinger blev paa det nøjeste overholdt. Begge Pigerne var stærkt grebet af Øjeblikkets Rædsel og Uhygge, medens Gretes bløde Ansigt havde et halvt skamfuldt, halvt medlidende Udtryk. Nogle Minutter efter, at Flødepotten var sat ind i Ovnen, lød der et lille Knæk derinde fra. Sidsel stod med foldede Hænder, og ved at høre Knækket gik der et Gys igennem hende, da hun derved overbevistes om, at Heksen nu havde faaet det for varmt, og da der lidt senere hørtes en underlig langtrukken sydende Tone inde fra Bagerovnen, bestyrtedes hun yderligere i sin Tro paa Heksens forfærdelige Stilling. Rædselsslagne over alt det overnaturlige, de her blev Vidne til, lyttede Pigerne til

de forskellige Tonearter, som Heksen under sine Pinsler vekslede med. Grete stod stadig med samme Udtryk i Ansigtet og beklagede dybt Tabet af den gode Fløde, der nu totalt skulde spildes, og desuden vidnede de mange sælsomme Lyde om, at den store kostbare Flødepotte ogsaa vilde blive ødelagt. Efter en Tids Ophold i Køkkenet, gav Sidsel dem Tilladelse til at gaa, og hurtigst muligt forsvandt baade Grete og Pigerne, medens den gamle langsomt listede bagefter, veltilfreds med den Gerning, hun havde fuldført til Held og Gavn for dem alle paa Gaarden.

I de først følgende Dage gik Sidsel i stærk Spænding efter at høre, om ikke en eller anden var blevet syg af den haarde Medfart, der var vederfaret vedkommende i hendes Bagerovn, men stadig lod det til, at alle der paa Egnen var i bedste Velgaaende, saa Heksen maatte være længere borte fra. Endelig en god Ugestid efter, at Ovnbrændingen havde fundet Sted, kom det Sidsel for Øre, at en af Byens gamle Huskoner havde faaet en underlig Slags Udslet og Vabler over hele Kroppen og var ret daarlig heraf. For Sidsel var dette et ubedrageligt Tegn paa Kurens Virkning, og øjeblikkelig stemplede hun den fattige, syge Kone med Heksenavnet. Grete var yderst bedrøvet paa den gamle Stakkels Vegne, men kunde intet foretage sig i Sagen. Det bedste var blot at tie til det altsammen og søge at drage Glemsel over den pinlige Affære.

Men det var, som der ikke skulde kunne komme Ro over Sidsels oprevne Sind. Kort Tid efter, at hun havde konstateret, hvem der havde taget Smørret, kælvede en af deres Køer, og da Førpigen ikke var hjemme, blev Lillepigen sendt ud for at malke Koen, saa snart Kalven var kommen til Verden.

„Naa haa du vel da e Faarklæe aa'?" raabte Sidsel, da hun hørte Pigen ramle med Mælkekanden.

„Nej — men jæ haar da met allergamleste Skørt", svarede Pigen troskyldig.

„Men Jøsses!" Sidsel fo'r forfærdet op fra Halmstolen. „Vé du donne, Baarn, aa e Frøventemmer

alti ska haa e Faarklæe paa, naa di ska øv tæ æn Ko, dæ lie haa faat Ka'l?"

Pigen bøjede beskæmmet Hovedet. Hun var nylig konfirmeret og kommen fra et Hjem, hvor de ingen Køer havde, saa hun var uden Erfaring i, hvordan hun skulde té sig overfor en Kælveko. Men af den skælvende Klang i Sidsels Stemme, blev hun dog klog paa, at der let kunde være sket Koen en Ulykke, og af et oprigtigt Hjerte lovede hun altid at tage et Forklæde paa, naar hun skulde ud til en Ko, der lige havde kælvet.

Sidsel gav Ordre til, at Koen først skulde have et Stykke Brød med Salt paa og dernæst al den varme Mælk, saa snart der var malket. Det hele blev nøje overholdt, og alt tegnede til at gaa vel, baade med Ko og Kalv, indtil tredie Dags Morgen, da stod Koen og rystede og ikke en Draabe Mælk var at faa.

„Dæ haa vaaren æn Hæks aa malke hiŋe, aa saa æ huŋ blet sy baøtter", erklærede Sidsel straks, da hun hørte om Koens Sygdom.

„De kuŋe da osse teŋkes, aa huŋ baae æ blet sy aa saa haa tavt Mælken", indskød Grete beroligende.

„Æn nybærre Ko blir vel ænne saan gaael mæ de same", snærrede Sidsel, „aa du haa da nok hørt, dæ æ nun, som kaŋ malke aaŋre Folks Mælk tæ sæ. I Risrop haa dæ jiŋ Gaŋj bovt æn Kunne, som kuŋe staa oppe paa set Laat aa malke ale Køerne øve paa Maarkerne, aa de vaa lie meje, vaa monne Jiller huŋ jore, aa vaadan de æls jik tæ, faa huŋ sku nok haa rile mæ Smør; men de vaa faa de huŋ kuŋe malke fraa aaŋre".

Grete havde intet mere at bemærke. Det kunde jo ikke nytte at stille noget op mod Sidsels Tro paa alt det overnaturlige Djævelskab. Men kedeligt var det med Koen, der stadig blev daarligere, og hvad enten hun eller Sidsel havde Ret i deres Formodninger om dens Sygdom, saa blev Resultatet nok det, at Koen døde. I denne Tro kunde de mødes, og Dagen efter gik det, som de spaaede. For Sidsel var dette mere, end hun kunde overvinde, og gjorde hende mere syg, end hun var i Forvejen. Intet kunde

hun nyde, og om Natten kunde hun ikke sove, saa det tog stærkt paa de faa Kræfter, hun havde tilbage. Alle var paa det rene med, at hun havde ikke langt tilbage, men nogen Sorg herover følte s ikke. Hun var jo gammel og havde været svagelig i flere Aar, saa det var kun rimeligt, at der snart vilde komme Rejsepas til hende, og heldigvis havde hun faaet en Afløser, saa hendes Død vilde ikke efterlade noget Savn, hverken i den ene eller den anden Retning. Ved en aldrig svigtende Omhu, søgte Grete at lindre hendes Smerter, og Sidsel glemte heller ikke at takke Vorherre for den gode Sønnekone, han havde givet hende.

En Eftermiddag mistede hun Bevidstheden, og det begyndte at ralle i hendes Bryst. Knud Ræv trak Halmstolen hen ved Siden af Sengen og tog Plads dér for at holde den sidste Vagt over hende. Hans Ansigt var alvorligt, men viste intet Tegn paa Bevægelse over at se hende gaa bort.

„De æ daa svært saa læŋe huŋ ska drave", sagde han, da han havde siddet en Times Tid ved Sengen, uden at der var foregaaet nogen videre Forandring med Sidsel.

„Huŋ sku vel danne ligge paa Hønseför?" føjede han mere dæmpet til, „— faa saa kaŋ huŋ junne døe!"

„Mor haa nok alti sørre faa kon aa haa Gaaseaa Aaŋefér tæ sænne Seŋjklæjer", beroligede Grete, der stod henne ved Bordet og var ved at smørre en stor Stabel Grovbrød til Midaften.

„Ja, de tror jæ nok osse", sagde Knud, som gennem Aarene havde faaet et grundigt Kendskab til Sidsels Overtro, som han forøvrigt fuldt ud delte.

Men selv om hun nu end havde passet nok saa nøje paa, kunde der jo uforvarende være kommet nogle Hønsefjer i, og skulde det saa være et Par af disse Urofjer, som sad under Vingerne og var de værste af dem alle, saa var det umuligt for hende at slippe herfra, hvis ikke der blev foretaget noget, som kunde modvirke den onde Magt, der holdt hende fangen. Og Synd var det, at hun skulde ligge der og drages med Døden saa urimelig lang en Tid, saa de maatte se at hjælpe hende.

„Taa iŋ gammel Træsko aa kom e Pa Gløer i aa sæt iŋ uŋer Seŋjen", bød han Grete, og lydig som altid udførte hun det forlangte, skønt hun skammede sig over at skulle foretage sig noget saa meningsløst.

Mere opmærksomt end før betragtede Knud Ræv Sidsels Ansigt for at se, om der dog ikke snart vilde foregaa en Forandring, men stadig var alt omtrent det samme, som det havde været de sidste Par Timer. Bestandig laa hun med halvaaben Mund, og fra hendes Bryst og Hals kom med smaa Mellemrum disse svage gurglende Lyde, der vidnede om hendes Livs snarlige Afslutning.

Knud Ræv sad stille resigneret. Naar Gløderne ikke vilde virke med det samme, var der intet andet at gøre end forholde sig rolig afventende, indtil deres Kraft endelig viste sig. Midaften blev som sædvanlig spist inde i Stuen, hvor Sidsel laa; men da Pigerne vilde tage fat paa Karterne, gav Grete dem nogle Hoser at stoppe i Stedet for. Selv lod hun Rokken staa urørt og satte sig med et Lænketøj hen hos Klavs, der laa halvsovende paa den ene Bænk, medens Karlene strakte sig paa den anden. Knud Ræv holdt stadig Pladsen henne i Halmstolen ved Sengen. Af og til tog han et lille Blund, men vaagnede saa op, gabede lydeligt og kiggede derpaa ind til Sidsel for at se, hvordan det stod til med hende. Naar han havde erkyndiget sig om, at alt var omtrent som før, sad han og skuttede sig lidt og faldt saa atter hen. Da Nadveren var spist, forlod Karlene Stuen, og Knud Ræv vilde nu ogsaa i Seng. De andre skulde ligeledes gaa til Ro, forlangte han, da det ingen Nytte var til at sidde der og brænde Lys helt hen paa Natten. Skete der noget, kunde de snart komme op. Pigerne lagde hurtig Hoserne fra sig og fik Slagbænken trukket ud. Her havde de deres Natteleje, og da de var kommen ned under Dynen, trykkede de sig tæt sammen i Angst for den halvdøde Sidsel, der laa henne i Alkoven.

Grete syntes ellers ikke, det var rigtigt, at de allesammen gik i Seng, men naar Svigerfaderen vilde have det, maatte de bøje sig for hans Befalinger.

Da Knud Ræv begyndte at klæde sig af, spurgte Grete, om han ikke vilde ligge hos Klavs, saa kunde hun rede til sig paa Bænken, da hun fandt, det var ligefrem uhyggeligt, at han skulde lægge sig hos et døende Menneske. Men det tog Knud Ræv ingen Notits af. Han vilde ligge paa den Plads, han havde haft mangfoldige Aar, og forsigtig skrævede han over Sidsel og lagde sig til Hvile ovre ved Væggen.

Grete og Klavs søgte som sædvanlig ind i den anden Alkove, men hun kunde ikke sove og lyttede spændt efter den svage Rallen inde fra Svigerforældrenes Seng.

Ved Midnatstid blev alt stille. Grete puffede sagte til Klavs.

„Jæ tror, dæŋ Mor æ dø. De skrulrer ænne i hiŋe mere".

Klavs laa lidt og lyttede.

„De kuŋe mæssen laa tæ, de æ faabi, aa naa ska jæ sidde op aa tæŋe Lys".

Grete vilde ogsaa op, men Klavs holdt hende tilbage.

„Bli du heller liggiŋs. Ves huŋ æ dø, maa du junne se hiŋe".

Grete lod sig atter synke tilbage paa Puden. Nej, hun maatte ikke se nogen, der var død, det havde Moderen strengt advaret hende imod sidst, da hun talte med hende. Ganske vist troede Kirsten Prier hverken paa Nisser eller Trolde eller andet Djævelskab, men der var mange gamle Regler, som hun holdt højt i Hævd. Blandt disse var ogsaa Budet om, at frugtsommelige Kvinder ikke maatte se Lig, da Barnet derved vilde faa en gul og gusten Ansigtsfarve, og dette havde hun indstændig indprentet Grete, da hun kunde se, at Døden snart vilde komme til Sidsel.

Klavs havde faaet Lyset tændt og kom hen til Forældrenes Seng. I det samme vaagnede Knud Ræv og saa missende op mod Sønnen.

„Mor æ dø", sagde Klavs dæmpet.

„Naa, Gu ske laa, huŋ æ sluppe".

Knud Ræv rejste sig halvt op paa Albuen og betragtede hendes Ansigt.

„Vi skae vel haa lukke hinges Mug aa Øjne", sagde Klavs.

„Ja, hænt Salmebaaen og et Par Firskillinger".

Klavs bragte det forlangte, og ved forenet Hjælp fik de Salmebogen stukket ind under Hagen og Skillingerne lagt paa hendes Øjelaag.

Grete fornyede igen sit Tilbud, men Knud Ræv vilde ikke flytte. Han laa godt, hvor han laa, og Sidsel fyldte kun saa lidt, saa der var rigelig Plads til ham. Klavs skulde ogsaa gaa i Seng igen, og der maatte ingen særlige Anstalter gøres, før det blev Dag. Grete kunde dog heller ikke sove endnu, men blev lysvaagen liggende hele Natten. Foruden det, at hun var uhyggelig tilmode, ved at have den døde Svigermoder saa nær ved sig, var der tillige mange Ting vedrørende Begravelsen, som strømmede ind paa hende og holdt Søvnen borte. Dette var jo det første Gilde, hun skulde gøre. Siden hun var blevet Kone i Gaarden, havde de kun haft Klavs' Indgangsgilde, men det var jo kun for Mændene og drejede sig blot om en Eftermiddag og en Nat, saa det var intet i Sammenligning med det, der nu forestod.

Forøvrigt var Klavs' Velkomst forløbet paa samme Vis som Rasmus'. Mændene havde spist og drukket og tumlet sig af Hjertens Lyst, indtil det var langt hen paa Natten, og da de skulde hjem, kunde flere af dem daarligt hjælpe sig selv. Klavs havde været mægtig fuld, men Grete havde ikke været vred paa ham, kun haft saa ondt af det paa hans Vegne, da han bagefter var saa forfærdelig daarlig, og paa det alleromhyggeligste hjulpet ham tilrette, for at han saa let som muligt kunde komme over Drikkegildets Efterveer. Indgangen i Bymandslavet havde derfor ikke haft saa bittert et Bundfald for Klavs som for Rasmus, og han følte heller ingen særlig Ruelse over sin Færd, men haabede, at det en anden Gang maatte lykkes ham at drikke de andre paa Pelsen, uden selv at trille under Bordet.

Med jagende Travlhed svandt Dagene hen i Rævegaarden, og Sidsel fik saa pæn en Henfart, som det sømmede sig en velstaaende Gaardmand at give sin Moder.

Som de fleste andre blev hun begravet paa en Fredag, der var Ugens bedste Dag og mest benyttet til alle Højtideligheder, baade glædelige og sørgelige. Mandag og Torsdag regnedes derimod til de uheldige Dage. Om Mandagen maatte ingen begynde paa noget nyt, og kun meget sjældent fandt en Begravelse Sted paa en Torsdag, da den døde saa vilde vende sig i Graven.

Ved Sidsel Rævs Begravelse blev der ikke sparet paa Mad og Drikke; og saavel den første som Andendagen blev der drukket tæt. Adskillige af Mændene havde ondt ved at rejse sig fra Spillebordene, da de ud paa Natten skulde hjem, og saavel Knud Ræv som Klavs var begge Dagene temmelig anløbne. Derimod var Rasmus fuldkommen ædru. Lysten til at tage for sig af Øl og Brændevin manglede han dog ellers ikke, men Ingers stærke Blik tøjlede ham paa dette som paa flere andre Omraader, og Mindet om Indgangsgildet stod endnu lyslevende for ham, saa han havde ikke Mod til at vove sig for vidt ud.

Fra Rævegaarden var der sendt Bud til Kirsten Prier, at hun skulde komme og tage imod den lille Arving, der var i Vente.

„Ja, naa maa du skyŋ dej aa faa al dete hæ tæ Sies", sagde hun i en truende Spøgetone til Grete, der sad bleg og daarlig i den gamle Halmstol, „faa Iŋjer kaŋ osse faa i Siŋe aa jø sæ gal, va Dav de ska væe".

„Jæ ve osse jærne skyŋ mej al de jæ kaŋ", klynkede Grete med et lille sygt Smil, „men de staar vel ænne helt tæ mej sæle".

„Nej, men baae du æ taalle, gaar de nok", trøstede Moderen, og hendes Spaadom slog ogsaa til. En Time senere lod en stor kraftig Dreng sin Stemme høre, og Klavs fløjtede lystig op over den prægtige Søn, han havde faaet.

Knud Ræv var ogsaa meget interesseret i Drengen og spurgte til ham hver Gang, han kom ind i Stuen, og da først den lille fik sit egentlige Leje i Vuggen, tog Farfaderen Plads ved Siden af den og vuggede næsten uafbrudt fra Morgen til Aften. Hvad Sønnesønnen skulde hedde, spurgte han aldrig om, da det ikke var heldigt at fortælle det i Forvejen, men at det maatte blive Knud, haabede han af sit ganske Hjerte. At den første Søn i en Familie blev opkaldt efter Farfaderen, var en ældgammel Regel, naar da ikke Moderen havde været gift før, for saa maatte hendes tidligere Mands Navn gaa forud for noget andet; men her kom dette, at Morfaderen lige var død, og da det var en Prier, var det ikke godt at vide, hvordan Grete og hendes Familie vilde stille sig overfor Opkaldelsen. Knud Ræv var derfor ikke helt sikker paa at komme

i Betragtning ved denne Lejlighed, og indvendig gruede han for, at den store, dejlige Dreng, som han vuggede saa trofast og allerede elskede saa højt, skulde komme til at hedde Morten. Men det blev Knud, og fra nu af traadte baade Klavs og Rasmus stærkt i Baggrunden hos den gamle.

Som Kirsten Prier havde forudsagt, blev der snart Brug for hende hjemme paa Priergaarden, og et Par Uger efter, at Gretes Dreng var kommen til Verden, fødte Inger en lille Pige.

„Natøvrlevis blé de æn Pie, de veste jæ ju i Forvejiŋ", skemtede Mormoderen, imens hun puslede om det lille Væsen, „— faa hæ paa Priergaariŋ kaŋ dænne lægges Dræŋje tæ; hæ faasønner vi baae Gaarmæŋene mæ Kunner".

„Ja, huŋ blir nok æn stor Buŋekunne", begyndte nu Kirstens Søster, Else Spur, som ogsaa var til Stede, „faa sikke e Pa smaa faste Hæŋjer, hun haar, aa sikke nun Øjne — de kaŋ nok væe, huŋ kaŋ brue dom alre".

Inger smilede svagt ved at høre de to gamles Snakken, men da hun kort efter lagde den lille Pige til sit Bryst, kom hun til at tænke paa, hvad hun en Gang havde hørt Præsten sige, at en Kvinde altid vilde komme til at elske sin Mand over Børnene eller Børnene over Manden, helt stille dem lige kunde hun ikke, og i samme Nu vidste Inger med usvigelig Sikkerhed, at Barnet vilde faa højere Plads hos hende end Faderen.

Med Hensyn til Smaapigernes Navne, gjaldt samme Regler for dem, som for Drengene, kun her var Forholdet omvendt, og Mormoderen var saa godt som sikker paa, at Døtrenes første Pigebørn skulde opkaldes efter hende. Men noget Livsspørgsmaal for Kirsten Prier var det ikke. Ganske vist saa' hun gerne, at den kønne lille Pige, som straks havde vundet sig en Plads i hendes Hjerte, kom til at bære hendes Navn; men nu, da Rasmus' Moder lige var død, havde hun ikke noget imod, om Barnet blev opkaldt efter hende.

„I maa da jærne la Pien hée Sesle", sagde hun til Inger, saa hun kunde vide, at de i saa Henseende havde frie Hænder.

„Jamen huŋ ska naa hée Kestne!“ erklærede Inger, og dermed var Sagen afgjort.

Gudmoderspørgsmaalet var ogsaa forud ordnet, da det omtrent var en staaende Regel, at Mandens ældste Søster skulde bære det første Barn, og naar der ingen Søster var, tilfaldt det den ældste Broders Kone. I dette Tilfælde skulde de to unge Søstre være Gudmoder til hinandens Børn, hvilket de var meget villige til at bøje sig for. Som Faddere skulde alle de unge i Lavet møde op, og en af de nærmeststaaende unge Piger holde Huen, hvad der ikke var saa helt ringe en Ære.

Klavs og Grete glædede sig meget til at skulle gøre Gilde med deres Dreng.

„De blir noe faa mej, naa jæ ska øv aa dreje mæ Hattiŋ“, lo Klavs, „aa jæ teŋker da osse nok, aa jæ ska kuŋe klaare Lejsen, saa dinne ska jøe al faa meje Nar aa mej, naa jæ føste GaŋŊ kommer øv som Jillesbére.“

Han stillede sig op i Positur foran Grete og tog Huen i Haanden.

„Goddav — jæ ska helse fraa men Kunne aa dæŋ lille, om du aa dæn Kunne aa jere Børn ve komme te Kerkgaŋgsjille hos vos næste Fredav. Aa jæ ska bee jer om aa komme aa spisse Frokost aa taa mæ tæ Kerke, aa baaøtter følle mæ hém aa spisse tæ Medav aa saa æls more jer mæ Spæl aa DaaŋŊs aa va dæ naa æls kaŋ blie aa faaslaa Tien mæ“.

Grete smilede stolt. Jo, Klavs skulde nok klare for sig. Han vilde ikke komme til at staa stammende og hakkende og ikke kunde faa afleveret det, han skulde sige, saadan som det gik mange unge Mænd den første Gang, de var ude at bede til Gilde.

Være Gildesbeder var i det hele slet ikke nogen let Bestilling. Efter den bestemt foreskrevne Maade skulde de røgte deres Ærinde, og der var visse Regler for, hvordan de skulde staa, og hvornaar de maatte sætte sig. Spise og drikke skulde de ogsaa hvert enkelt Sted, saa det kunde i og for sig være vanskeligt nok, da de intet Madbord maatte fornærme; men forsyne sig bravt med Mad og

Drikke, men alligevel skulde holde Maade, saa de anstændigt kunde slippe hele Omgangen rundt. Megen Tid gik der ogsaa med at bede til Gilde, naar de skulde hos alle Familierne i Lavet og traktéres alle Stederne. Og ved forskellige Lejligheder maatte vedkommende, der skulde gøre Gilde, se at faa sig en eller to Hjælpere, gerne af den nærmeste Slægt. Men Klavs havde Lyst til at komme ud, og var rask i Vendingen, saa han skulde nok komme igennem det alene.

Kirkegangsgildet holdtes paa en Fredag, og hele Lavet samledes ved den reglementerede Saltmadsfrokost. Som Gudfader skulde Rasmus Prier køre for Gudmoderen og Barnets Moder til Kirke, og da der var forspændt, kom Klavs med Drengen og satte ham op først paa den ene Hest og saa paa den anden, for at han skulde blive gode Venner med Kreaturerne. Selv skulde han ikke med til Kirke, men stod og nikkede til de andre, da de kørte ud af Gaarden.

„Ja, kør naa ænne faa stært dæhen", raabte han efter Broderen, „faa saa kommer jæ ju snar tæ aa jøe Jille ijen".

Rasmus svippede forsigtig med Pisken, og i jævn Luntetrav gik det henad Vejen. Ved Ankomsten til Kirken gik Mændene og de unge straks ind og tog Plads i Stolene, medens Konerne blev staaende i Vaabenhuset, hvor Præsten kom ud og holdt en lille Indledningstale til Moderen, som han paalagde at takke Gud for den store Lykke, der var vederfaret hende ved at føde et sundt og velskabt Barn til Verden og nu selv rask og glad kunde møde frem i Guds Hus for at blive velsignet efter sin Barselseng og faa sit Barn døbt i den hellige Treenigheds Navn.

Grete stod med foldede Hænder og bøjet Hoved, og i sit Hjerte gjorde hun hvert eneste af Præstens Ord til sine. Det var jo saa sandt, saa sandt, at hun havde meget, uendelig meget at takke Gud for, sit Barn, sin Helbredelse, sin hele rige Lykke.

Inger fulgte lige saa stærkt med som Grete. Søndagen i Forvejen var der blevet holdt Indled-

ningstale for hende, og hun havde ogsaa meget at takke Gud for. Hun havde ligeledes sit lille, dejlige Barn og stod selv frisk og stærk og var rede til at gøre et Arbejde til Gavn for Barnet og Hjemmet.

Almindeligvis plejede Moderens Indledning at finde Sted samme Dag som Barnet blev døbt, men da denne Højtidelighed ikke kunde lade sig forene for begge Søstrenes Vedkommende, naar de gensidig skulde holde hinandens Børn over Daaben, havde Inger, som den yngste og som Moder til det yngste Barn, holdt sin Kirkegang i Forvejen, da hendes første Udtur bort fra Hjemmet selvfølgelig skulde være hen i Guds Hus.

Efter Talen tog Præsten Grete ved Haanden og førte hende ind i Kirken, hvorpaa Daabshandlingen tog sin Begyndelse. Under Offersalmen gik Gudmoderen først med Barnet hen og bragte sin Gave til Præst og Degn, dernæst fulgte Pigerne og efter dem Karlene. Meget langsomt kom derpaa Moderen, senere Konerne og allersidst Mændene. Offersalmen var meget lang, men inden de forskellige fik ofret, var den dog til Ende, saa Degnen maatte synge nogle af Versene et Par Gange, for at Ofringen kunde slutte under Salmesang. Hjemkørslen maatte gerne foregaa i stærk Trav, men Rasmus Prier, der kørte foran og skulde bestemme Farten, havde kun et Par gamle, halvmagre Heste for, saa det blev ikke til andet end en jævn Smaalunten det meste af Vejen.

Selve Gildet var som alle andre Gilder med Grød og Fisk til Middag, Steg til Midaften, Punch om Natten og Frokost om Morgenen inden de tog hjem. Danse gjorde de ude paa Loen, og baade unge og gamle svang sig af Hjertenslyst. Det første Stykke skulde Faderen danse med Gudmoderen, og der maatte da ingen andre være paa Gulvet. I det næste dansede de atter ud, og samtidig førte Gudfaderen op med Moderen. Den tredie Dans skulde Faderen give den unge Pige, der havde holdt Huen, og den fjerde tilkom Pattemoderen, hvis en saadan fandtes. Det hændte nemlig ikke saa sjældent, at Gudmoderen ikke var i Stand til at amme

Barnet under Kirketuren, og der maatte da en diegivende Kone med paa Vognen hos hende og sidde hos hende i Kirken for at være tilrede, hvis den lille kom til at trænge til en Hjertestyrkning, da Moderen ikke skulde ulejliges dermed ved denne Lejlighed. Men her var det overflødigt med en Pattemoder, da Inger selv kunde sørge for Barnet, og Klavs havde saa ingen flere bestemte Pligtdanse, men som Vært maatte han selvfølgelig svinge de tilstedeværende Koner og Piger adskillige Gange.

Om Søndagen samledes Lavet igen til Middag og fortsatte med Dans og Drikken til den lyse Morgen, og om Tirsdagen sluttedes der af med Kokkegilde.

Ved begge Middage havde der lige som ved Sidsel Rævs Begravelse vanket Risengrød i Stedet for Sødgrød. Klavs Ræv var ikke den Mand, der vilde lade sig gaa paa af nogen andre, og naar de i den fattigere og mindre Priergaard havde givet Risengrød til Morten Priers Begravelse, saa vilde han ikke staa tilbage ved de Lejligheder, hvor et Gildeslav skulde samles i hans Hus.

Gildes-Sødgrøden havde dermed faaet sit Banesaar. Efter dette kunde de andre i Lavene ikke vedblivende møde op med Byggrynsgrød, og Risengrødens Tid var saa inde.

Ved et Gilde Mage til det, der var holdt paa Rævegaarden, blev den lille Priergaardsdatter døbt. I Daaben fik hun Navnet Kirsten Rasmusdatter, men som Prierens Kestne blev hun derefter benævnt; ligesom Fætteren, der var døbt Knud Klavsen, altid i daglig Tale blev kaldt for Rævens Knøv.

Begge Børnene voksede godt og var til stor Glæde for deres Forældre og Mormor og Farfar. Da de var nogle Maaneder, lod Kirsten Prier ofte sin Pegefinger glide henover de smaa Tandgummer, og da de begge ret tidlig mødte frem med hver en lille skarp Tand, vidste Mormoderen, at Børnene hurtig vilde blive de store. Hendes Antagelse slog heller ikke fejl. Et godt Aarstid efter Knud og Kirstens Fødsel kom der en lille Morten til Rævegaarden og en endnu mindre Sidsel til Priergaarden.

„Naa kaŋ vore Dræŋje slaa Bytte med jere Pier, lisom vi jore", sagde Klavs en Aften, da begge Familierne var sammen og sad og talte om deres Børn.

„De æ faa tile aa bestemme dæŋ Slavs", sagde Inger.

„Da æ dæ æls saa monne, dæ æ blet laae sammen, mæ di haa ligge i Vaagge", begyndte Knud Ræv, „aa de kaŋ væe meje faanufde aa sikre sænne Børn paa dæŋ Maae".

Inger hævdede, at det var forkert. Enhver skulde have Medbestemmelsesret i saa vigtig en Sag, og Forældrene skulde ikke gifte Børnene bort imod deres Vilje. Knud Ræv gloede bistert til hende. Hvad han, gamle Mand, erklærede for ret og rigtigt, skulde et ungt Fruentimmer som hun ikke træde op imod, og i en affejende Tone lod han hende vide, at dette var noget, hun ingen Forstand havde paa. Men Inger var ikke til Sinds at lade sig sætte tilrette som en Skoletøs og gav ham Svar paa samme Maade, som han talte til hende. Rasmus hørte dybt forfærdet til. At sige de gamle imod, var i hans Øjne næsten en Forbrydelse, og han bævede for, at det skulde komme til et Brud mellem Faderen og Inger. Men der skete intet særligt. Da Knud Ræv havde udtømt sig om det, der var hans Overbevisning, og Inger klart og tydeligt fastholdt sin Mening, sad den gamle med en egen ubestemt Følelse af, at hun var hans Overmand, og at han gjorde klogest i ikke at vove sig videre ud mod hende. For Grete havde det ogsaa været et pinligt Øjeblik, da Svigerfaderen og Søsteren tørnede sammen; derimod tog Klavs det mere gemytligt, og indvendigt morede han sig over, at Inger saa fri og rask gav Faderen Svar paa Tiltale. Ved de andres Venlighed jævnedes det hele dog snart ud, og Samtalen gled atter ind i mere rolige Former, saa Aftenen endte fredeligt og godt som altid, naar de to Familier var samlede.

Den store gamle Egetræsvugge, der fra Ingers Barndom havde henstaaet paa Loftet, indtil den ved lille Kirstens Fødsel var kommen til Ære og Værdighed igen, havde siden da været i uafbrudt Virksomhed, idet den fra Kirsten var gaaet i Arv til Sidsel og nu var optaget af en lille Sofie.

Imens maatte de større Søstre flytte rundt hos de voksne for at faa Sengeplads. Kirsten laa i Slagbænken hos Tjenestepigen Birthe, og Sidsel inde i Alkoven hos Mormoderen. Undtagen Inger var alle godt tilfreds med Sengelejerne.

„De æ æls alfaa galt, aa saa monne Meŋsker ska klompes sammen i jen Stoe bue Dav aa Nat aa saa faauŋ haa meje aant hæiŋe", sagde hun ofte, men hos Rasmus fandt hun intet Medhold heri. Han syntes, de laa godt, og alt var, som det skulde være. Ligeledes var det Inger en Plage, at de ved Bagningen skulde have Dejgtruget inde i Stuen.

„Naa de vaa rejde, sku Dæj aa al saan noe væe øve i Køkne", sagde hun, „men dæ haa vi junne Plas, saa vi faa sætte de op i Staasstoen hæøtter Davs, faa værken Dæjiŋ eller vi kaŋ haa got aa' aa væe sammen om Natten".

„Men saa om Vintriŋ kaŋ Bægten danne staa i Kulliŋ", indvendte Rasmus.

„Nej". Inger blev ogsaa selv lidt betænkelig ved Tanken om at lade Dejgen henstaa i den kolde Stue en lang Vinternat igennem, „i dæŋ væste Vinterti kommer vi kas nok tæ aa la dæŋ staa hæiŋe, men saa faa vi la bægge Dærene staa aavne".

Lade Dørene staa oppe om Natten! En Gysen gennemfor Rasmus alene ved Tanken herom. Galt var det, at Inger vilde gøre nogen Forandring ved

den gamle Skik med Dejgtruget og flytte det fra Hverdagsstuen op i Stadsstuen, men langt værre var det dog, hvis Dørene ikke skulde lukkes forsvarligt. Ligge for aabne Døre, var der dog ingen Mennesker, der gjorde, og de vilde da sikkert ordentlig komme til at fryse og kunde gerne blive helt syge deraf, saa Inger maatte vel dog lade den skæbnesvanger Ide fare. Men Inger var absolut ikke til at faa fra det, hun havde bestemmet, og hvor meget end Rasmus bad hende om at lade være, aabnede hun dog Dørene, baade til Stadsstuen og Køkkenet, den bidende kolde Decemberaften, da de havde lagt Julebægten. Med et dybt Suk trak Rasmus Tophuen ned over Ørene og begravede sig langt under Dynen for saa længe som muligt at holde Kulden borte fra sig. At han og de alle tilsammen vilde vaagne mere eller mindre dødssyge, var han fuldkommen overbevist om, og det var ham derfor om ikke just en Skuffelse, saa i hvert Fald en højst vidunderlig Overraskelse at se hele Flokken møde frem om Morgenen uden at vise mindste Tegn paa Sygelighed. Ikke saa meget som en Nysen hørtes, og Inger befandt sig saa vel ved at sove i den friske Luft, at hun om Aftenen igen lod Dørene staa aabne.

Rasmus sukkede paany. Fordi det var gaaet godt én Nat, var det dog alligevel voveligt at fortsætte. Men det gik udmærket. Ingen blev syge, men var raske og kvikke, og selv Rasmus glemte helt sin Frygt for de aabentstaaende Døre om Natten.

Forøvrigt var der mange andre Planer, som Inger tumlede med, og meget andet, som vakte hendes Mishag. Saaledes kunde hun heller ikke lide at have Mælk og Fløde staaende paa Hylderne under Loftet inde i Stuen.

„Sikke iŋ Hov Skit, dæ lægger sæ paa Fløen, naa dæŋ ska staa hæiŋe, vaa vi reer Sæŋj aa fejer Gul, aa vaa de ryer bue fraa uŋ aa fraa neen“, sagde hun, og viste paa det mørke Lag, der laa henover Fløden i Mælkebøtten, hun tog ned fra Hylden.

„Jamen de kaŋ junne væe aant“, sagde Rasmus formildende, „aa lit Ryemøj kaŋ dæ ju altid komme i, men de dør ma da heller ænne aa“.

„Men saan noe ve jæ naa ænne bli væ aa fiŋe mej i!" erklærede Inger kort. „Aa naa i disse Dave haa du aa Mas ænne mer travlt, æn I kaŋ taae aa lave mej e Pa Høller, som jæ ve haa iŋ i Ølkamre, aa dæ ska Mælk og Fløe staa faa Øttertien".

Rasmus virrede lidt med Hovedet. Det var et løjerligt Paahit af Inger, at hun ikke kunde lade Mælken staa inde i Varmen, som alle Folk brugte, og hun fik da nok heller hverken Fløde eller Smør, naar hun bar sig ad paa den Maade. Men naar hun vilde have et Par Hylder slaaet op inde i det lille kolde, halvmørke Kammer, hvor Øltønderne og Suleoldenen havde Plads, maatte han gøre det, og Brædder havde de af et Par gamle Pile, saa det var nemt nok at lave. Snart havde Inger de ønskede Hylder, og med stor Veltilfredshed skummede hun den rene hvide Fløde af Mælken og hældte den i Kærnen, hvorfra hun ikke længe efter hentede sig en god Klump Smør. Rasmus betragtede den undrende, og da han senere fik Smørret at smage, maatte han indrømme, at det havde en fin og god Smag, saa det var denne Gang heller ikke helt galt med Ingers kunstige og nymodens Ideer. Men alligevel var han meget imod at foretage Forandringer i noget som helst. Alt skulde gaa i det gamle Spor, og saaledes som hans Forældre og Bedsteforældre havde levet og virket, skulde han og hans Børn gerne fortsætte.

Uden at foragte eller kaste Vrag paa alt det gamle, stod Inger helt modsat Rasmus, og i hendes Sind gærede det efter at prøve noget nyt. Det var som hun følte, at der var Kræfter i hende til at tage Kampen op for noget større, men altid blev hun holdt tilbage ved Rasmus' stillestaaende Træghed.

Udskiftningen og Udflytningen var nu i fuld Gang over hele Landet. Ogsaa paa Nordfalster havde flere af Bønderne begyndt at bygge nye Gaarde op ude paa de længere bortliggende Jorder, og for hver Gang Inger hørte herom, kom en egen vemodig, halv bitter Stemning op i hende. Hvor maatte det dog ikke være herligt at leve i et nyt og velindrettet Hjem med rigelig Plads baade

til Mennesker og Dyr, og hvor vilde det ikke lette og fremme Arbejdet at bo midt paa Avlingen, frem for baade først og sidst at trave ad de lange daarlige Veje ud til Markerne. Og deres Gaard var gammel og trængte haardt til Afløsning, og Jorderne laa langt borte og gjorde alt Arbejdet dobbelt besværligt, saa det vilde være i aller højeste Grad betimeligt, om de stræbte henimod samme Maal, som adskillige af deres Jævnlige havde naaet. Men dette vilde Rasmus aldrig indlade sig paa, og fra første Øjeblik var Inger klar over, at her vilde hun blive den tabende. Han hverken vilde eller kunde se Nytten og Fordelen ved at arbejde under bedre eller friere Kaar, han saa' kun Udgiften og Risikoen, og her løb Inger som Panden mod en Mur, der ikke var til at rokke.

Det samme var Tilfældet paa flere andre Omraader. Med Hensyn til Bedriften og Besætningen søgte Inger at faa indført lidt Forbedringer og Fornyelse, og vilde blandt andet have, at de skulde lægge nogle Kviekalve til, saa de senere kunde faa lidt flere og yngre Køer, men Rasmus holdt paa det gamle, og mente, at naar de havde det samme Antal Kreaturer, som i hendes Faders Tid, var det rigeligt, og det kunde sikkert heller ikke svare sig at holde flere. Og hvad skulde de egentlig med de mange Stykker Kvæg? Det var bare til mere Arbejde og Besvær, og naar de kunde klare sig med Mælk og Smør af de Køer, de havde, var der ingen Grund til at ulejlige sig med flere.

Naar Rasmus fremkom med disse og lignende Udtalelser, var det ofte for Inger som alt slog sammen om hende i en eneste stor Haabløshed. At skulle give sig hen til en Mand, hun ikke elskede, havde været svært at komme over, men at hun nu var lænket til et Menneske, der ikke havde et eneste højere Maal at stræbe imod og som der ikke fandtes Gnist af Fremdrift i, var næsten værre.

I saadanne Øjeblikke kunde hun føle sig uendelig træt og hjælpeløs og en dyb Nedslaaethed bemægtigede sig hende en Tid, saa hun kun saa' Tomhed og Øde alle Vegne, og halvt mekanisk udførte hun da sit Arbejde.

Men naar de mismodige og modløse Tanker for en Stund havde haft Overtaget hos hende, rejste hun sig igen i al sin Sjælsstyrke og var rede til paany at tage Kampen op for Børnene, disse Børn, som hun elskede af hele sin Sjæl og haabede at faa ført frem mod det, hun ikke selv kunde naa. Og ud af Modløshedens bitre Timer fødtes ofte en inderlig Medlidenhed med den kortsynede, svagt begavede Mand, som ikke havde Øjet opladt for andet eller mere end lige netop det, han havde hørt sine Forældre rose eller laste.

Og naar hun var naaet frem til det, at af den, der kun var lidet givet, kunde ikke meget fordres, og at han, som hendes Børns Fader, havde Krav paa hendes Overbærenhed, kom der atter mere Ro over hende, og hun kunde omgaas ham venligt og roligt som forhen. Den store Uoverensstemmelse, som i Virkeligheden skilte dem ad og dannede en dyb Kløft imellem dem, glattedes derfor ud overfor Verdens Øjne, og hverken Slægt eller Venner anede det mindste om, hvor oprevet Inger til Tider kunde være.

At Henriks Billede stod lige klart for hende, havde heller ingen Anelse om. Kun den gamle Kirsten Prier gættede af og til herpaa, men hans Navn nævntes aldrig mellem hende og Datteren, og selv havde Inger ikke talt med ham siden den Aften, de skiltes oppe paa Møllebanken.

Men var end Rasmus ikke nogen dygtig eller fremadstræbende Landmand, saa var han til Gengæld en ivrig og kyndig Husflidsmand og forarbejdede omtrent alt, hvad de paa disse Omraader skulde bruge baade ude og inde i Huset.

Ganske særlig kunde han faa meget ud af de mange gamle Pile, som stod rundt om ved Marker og Veje. De sværeste af Grenene blev benyttet til Sengefjæle og Stængetræer, og nogle af de mest krogede brugtes til Faare- og Hestebøjler. Af tykkere Grene lavedes der Slaaer og af tyndere blev der Gærdestaver, Humlestager, Baandkæppe og Tækkevender. Pilerisene anvendtes til Gærdelukning og Koste, og af de fine andet Aars Kviste flettede han Kurve i alle mulige Størrelser.

Naar Pilene om Foraaret blev stynede, tog han nogle Ris fra til Sættepile, og disse hensattes i Møddingpølen, indtil de skulde plantes.

Ligeledes forarbejdede han mange Træredskaber som Skuffer, Grebe, Forke, Skovle, Plejlstræ, River, Køller, Tøjrpæle og Klapgrimer. Ogsaa Spiseskeer, Grydeskeer, Grydelaag, Sulesped, Sulebrikker, Rokkekroge, Vindepinde og lignende, som brugtes af Kvinderne, kunde han lave. Paa en Volpe eller en Rebvogn snoede han af Hamp og Blaar Reb til Skagler og Tøjr og tynde Snore til Kreaturernes Klapgrimer og til at sætte Gæssene fast i, ligesom han ogsaa spandt Reb af Svinebørster og Kohaar. Hestehaarene flettede han til Soldbunde, hvorigennem de sigtede Mel, og af Siv og Halm lavede han Bikuber, Stolesæder, Fjerdinger og Sko.

At Rasmus saaledes forsynede Hjemmet med allehaande Brugsgenstande, satte Inger stor Pris paa, og var glad for, at han saa omhyggelig tog sig af de mange Smaating, der var med til at skabe gode Forhold i Gaarden. Adskillige Steder var det saaledes, at naar Manden var kluntet til Hænderne eller ligegyldig overfor det, der hørte Husfliden til, blev Kaarene langt tungere og strengere, end de var i Forvejen. Naar der omtrent hverken fandtes Tøjr eller Pæle til Kreaturerne, var det svært for Kvindfolkene at holde dem paa de bestemte Agre, ligesom det var trangt og besværligt, naar de inde i Huset savnede baade Laag til Gryderne og Pinde til Garnvinderne og meget andet af lignende Art. Men dette kendtes ikke paa Priergaarden, og Rasmus var i det smaa Inger saa god en Mand, som hun kunde ønske. Kun naar Talen var om det større og det, der gik lidt videre, skiltes de ad og trak hver til sin Side.

En blæsende Efteraarsdag havde Inger og Birte skaaret Humlerankerne ned fra Stagerne og fra Gærder og Træer, hvor de havde snoet sig omkring, og om Aftenen sad alle Gaardens Beboere samlede om et stort Kar ude i Køkkenet og plukkede Humleknopperne af Rankerne. Midt i Karret stod Lysekællingen, og det lille tynde Spegelys sendte et sparsomt Skin udover de travle Fingre, der ilfærdigt kappede den ene Knop bort efter den anden. Kirsten Prier havde Sæde i Halmstolen, som hun plejede at flytte med sig, hvor hun havde siddende Arbejde; de andre sad paa Karstole og Ølankere. De mindste af Smaapigerne var bragt til Ro, men den lille Kirsten tumlede lysvaagen om mellem Rankerne, som til hendes store Morskab snoede sig om Benene paa hende, saa hun snæredes af de stærke Baand og af og til slog en ufrivillig Koldbøtte ned mellem Ranker og Blade.

Imens de plukkede, fortalte Kirsten Prier op. Hendes Forraad af gamle Historier var næsten uudtømmeligt, og hendes glimrende Hukommelse satte hende i Stand til at fortælle mange personlige Oplevelser fra hendes egen Barndom og Ungdom og give en klar og rammende Karakteristik af de Mennesker, hun selv var kommen i Berøring med eller hørt Tale om.

Her ved Humleplukningen var det især gamle nordfalsterske Præster, hun fortalte om.

„Øve paa Vaalse", sagde hun, „dæ ha di faa saan noe som et got Huŋre Aar sien iŋ Præst, dæ hete Christian Fallentinsen Kneutel, aa haŋ planté lisaa monne Frugttræer i siŋ Have som dæ æ Dave i e Aar. Men æls vaa de e ræsomt tosse Meŋske, naa haŋ blé gal. I sænne siste Leveaar hae

haŋ iŋ Kaplan, som haŋ skælte mæ bue tile aa sille, aa jiŋ Søndav bejyŋte haŋ aa aaerføvse ham iŋe i Kerken aa da di kom øv paa Kerkegaariŋ vaa di lie væ aa komme op aa slaas, vés ænne Præstens Søn hae lavt sæ imellem. Kaplaniŋ hete Thomas Rostrop aa vaa nok æls e meje skekle Skrov, faa haŋ blé dæ da i elve Aar faa femten Daler om Aare, aa da Præstiŋ døe, jeft haŋ sæ mæ Eŋken".

„Ja, de haa ju alti vaaren iŋ gammel Skik, aa Præster aa Dejne sku jeft sæ mæ Formaŋs Eŋke faa aa faa Embée", bemærkede Inger.

„Ja, aa saa vaa Madammerne faasørre uŋ Pensjun, aa de vaa ju helst set aa Hærremæŋene aa væm aaŋre, dæ hae mæ dæŋ Slavs aa bestille", sagde Kirsten Prier. „Men naa saan som ham Magister Wellius nee i Guŋslø, haŋ vaa da osse helt tommelomsk, aa jiŋ Dav baŋke haŋ Dejniŋ oppe i Kerken aa baŋte aa rejerede mæ ale di aaŋre, aa om de saa vaa æn Taalaarspie, trak haŋ hiŋe øv paa Gulle aa taaterte hiŋe, saa dæ vaa bue Syŋ aa Skam. Tæ sist ble dé da osse saa galt, saa di maatte sætte ham aa mæ Huŋré Dalers Pensjun, aa iŋ haŋ døe, miste haŋ da helt Faastaŋen".

Med et Bums faldt lille Kirsten ned mellem Rankerne og stødte den ene Albue mod Karret, saa Mormoderen skyndsomst maatte blæse paa det daarlige Sted.

„Men i Suŋby haa vel da nok vaaren jiŋ aa di allervæste", fortsatte Kirsten Prier, da hun havde blæst sin lille Øjestens Smerte bort. „Haŋ hete Arnt aa sku nok æls haa vaaren iŋ faale klaa Kaal, faa Kaaŋgiŋ hae sæl betaalt faa hans Studeriŋer, men omtrent straks øtter haŋ vaa komme tæ Suŋby blé dæ klae aaer hans Drukkenskav. Jiŋ Gaŋ haŋ vaa i Nykøviŋ, blé haŋ saa ful, saa han maate ligge paa Vaaŋbuniŋ, da di kørte hém, aa jin Dav kom dæ iŋ Maŋ aa ville haa, haŋ sku komme aa berætte hans Kunne, men da vaa haŋ lisaa ful aa laa i Sæŋjen aa kuŋe ænne rejse sæ".

„De vaa da in ræsom Præst", udbrød Birthe forarget.

„Ja, aa paa Prækestoliŋ rejerte aa skælte haŋ Kerkefolkene øv bue faa Kanaljer aa va haŋ æls

kuŋe hitte paa. Aa jiŋ Søndav hae haŋ aa Dejniŋ drukke al Kerkeviniŋ, saa dæ vonne noe tæ dom, dæ sku tæ Alters. Præstegaariŋ rev haŋ omtrent helt né aa brænde, aa sæn Kunne spytte haŋ i Øjnene aa baŋke hiŋe sommetier tre GaŋjE om Daviŋ. Men haŋ blé da sat aa tæ sist aa drunne sien i e VaŋhuI aaer paa Sællaaŋ".

„Saa æŋte haŋ da i de vaae", sagde Mads med et stramt Smil; han drak knap nok en Snaps og havde stor Afsky for alt Drikkeri.

„Ja, Hærregu", sagde Kirsten Prier, „de æ ju sørle, naa de gaar saan faa Folk, aa særle naa Vaahærre haae jye dom goe Evner. Men naa vaa dæ saan som ham Magister Homble i Ønsløø, haŋ fik osse lave de fælt faa sæ sæl; men de vaa paa æn aaŋ Maae, faa haŋ vaa æls e got MeŋskE aa ville alti hjælpe ByŋerneE aa di fattée, naa haŋ baae kuŋe. Men haŋ vaa saa sprædde aa komfus mæ ale Dele, saa di, haŋ ville hjælpe, fik mæssen alti baae flere Øvbehaleheer øv aa Hjælpen. Aa ham sæl jek de ræsom skit. Tæ sist hae hanne noe Boskav, saa haŋ maate skrive sænne Prækner væ iŋ gammel Fjæriŋ, aa iŋ Kaklun, haŋ hae laant aa iŋ Smé, ble reve né lie i dæŋ væste Vinter, aa SæŋjklæjEr hae hanne, aa siŋ Ma maate haŋ tegge hos ByŋnerneE, saa de vaa dæŋ rene Elendehe alsammen".

„Ja, de vaa æn Skam, aa dæŋ MaŋE ænne faastaa aa optræe paa æn aaŋ Maae", sagde Inger, „faa øtter va dæ æ savt, saa vaa haŋ i Værkleheen in retsiŋe aa go MaŋE, som jærne ville beskøtte di smaa mo di store, men dæfaa vaa HæremæŋeneE ham ju osse alti paa Nakkiŋ aa sørre faa aa faa væŋt KlaerneE om mo ham sæl".

„Ja, særle vaa dæ iŋ Hæ Toxvær fraa Borup aa iŋ Hæ TærsliŋE fraa VennersluŋE, som jore ham al de uŋe, di kuŋe", sagde Kirsten Prier, „aa di skølte ham bue faa aa stéle Faar paa MaarkerneE aa PeŋjE aa KerkeblokkiŋE men dæ vaa alre nun, dæ trovde, de vaa sant, aa dæ ble heller alre bevist noe aa dæŋ Slavs imo ham".

„Homble vaa nok i monne Maaer laŋt faaøv faa sæn Ti", sagde Inger i en varm Tone, „men haŋ taa baae saa akave aa bavænt paa al TiŋE".

„Ja, de vaa noe nær mæ ham lisom mæ Abraham Wolchersen, dæ vaa Præst i Kippiŋge omtrent paa same Ti. Faa haŋ vaa æls osse iŋ klaa aa retskaffiŋs Maŋ, som ænne vaa baŋe faa aa si di store sæn Meniŋ, men haŋ vaa saa stikken aa profosle, saa haŋ kom paa Kaant mæ hele Verden aa vaa osse noe aa iŋ Bøvsehaas lisom Homble".

„Sikke æls nun Kaale, vi haa hat tæ Præster", indskød Birthe. „Haa di vaaren saan ale sammen?"

„Nej, Gubevaas! Vi haa hat monne store aa goe Præster", svarede Kirsten Prier. „Saan som Dorph i Ønslø, Iŋjemaŋ i Tolkestrippe, Sidinjus aa Glahn i Riseroppe aa Blicher i Gunslø dom haa ale set op tæ, aa de vaa Mæŋ, som ale maate agte aa respektere".

„Blicher æ daa dæŋ, dæ haa jort mest faa Byŋerne, aa de vaa da hans Skøl aa Guŋsløerne blé Sælejere", sagde Inger. „Aa haŋ vaa iŋ Maŋ, dæ kuŋe aaerkomme mere æn di fleste aaŋre, aa vaa monne, haŋ æn hjalp, faasømte haŋ donne set eje, men passe set Arbæe som Præst aa faabæjre set Laaŋbru, fik Haviŋ opdørke aa beplante aa bugte to ny Laer aa lave meje aaŋt".

Inger talte ivrigt og højt og hendes Øjne lyste.

„Saaŋe Mæŋ sku vi haa flere aa, bue mellem Præster aa Byŋer, saa ville de snar komme tæ aa sé got øv i Laaŋe", sluttede hun og kastede nogle Humleranker rask til Side.

„Sidinjus aa Glahn vaa nok æls paa deres Maae lisaa skrappe", sagde Kirsten Prier. „Sidinjus brø sæ junne noe om Joren, men haŋ vaa iŋ faafærdle Kaal tæ aa præke, aa vaa iŋ sjælen go Faar faa sænne atten Børn, som haŋ hae mæ to Kunner".

„Vaa dænne osse ham, dæ hae saan æn Plasér mæ aa faŋe Møvs aa stoppe Møvsehuller?" spurgte Rasmus.

„Jo, aa haŋ hjalp osse alti tæ, naa dæ sku tækkes, men æls passe haŋ mest sænne Bøer. Men øtter ham kom saa Glahn, aa han jore meje faa, aa Folk sku plante monne Frugttræer, aa da haŋ vaa Præst oppe i Grønlaaŋ, skrev haŋ nun Bøer, som nok vaa tæ meje Nøtte faa di Meŋsker".

Lyset var nu brændt ned, og da der var flere

uplukkede Humleranker tilbage, maatte der sættes en ny Praas ind mellem Lysekællingens Tænder.

„Om Iŋjemaŋ ble dæ alti savt, aa haŋ kuŋe mer æn set Fadervor", fortsatte Kirsten Prier, da Lyset var kommen i Orden. „Aa dæŋ Gaŋ, Frøven paa Skørriŋe sku dø, sa dæ æn Ulle paa hiŋes Hovjære, aa da dinne kuŋe jave dæŋ væk, hænte di Iŋjemaŋ, som straks bejyŋte aa læsse aaer dæŋ, men Ulleŋ ville ligot ænne fløte sæ, faa dæ vaa de i Vejen mæ Præstiŋ, aa dæŋ Gaŋ, han studerte, hae haŋ snut æn Kaekunne faa to Skelliŋ Væbrø, aa den Øværléhe vaa Skøl i, aa hans Maanen ænne ville værke. Tæ sist taa haŋ in Taaskelliŋ aa køl aaer set Hove, aa da Ullen saa' de, flavre huŋ øv aa Viŋdøve. Men Iŋjemaŋ veste osse, aa naa jalt de hans Liv, aa bø Kuskiŋ aa køre hém al va Remmer aa Tøj kuŋe holle, men da di kom til Lestæe, sa Ullen paa Lestolpiŋ aa saae: „Gomaaren, Hæ Iŋjemaŋ". „Ja, saa maa du jærne køre smaat iŋ i Gaariŋ", saae Præstiŋ, „faa naa æ de lie meje mæ de alsammen". Aa Maarniŋ øtter vaa haŋ døe".

„U! ja, ja—daa!" Birthe krøb gysende sammen. „De haa daa vaaren æn ræsom Ulle".

Inger trak medlidende paa Skuldrene.

„Kerken i Tolkestrippe kalles æls faa laŋe Marne, faade dæŋ æ saa laŋ aa smal", sagde hun for at lede Samtalen bort fra det overnaturlige, som hun vidste, baade Rasmus og Tjenestefolkene var meget optaget af.

„Aa Byiŋ haa faat set Navn øtter iŋ Hénin, dæ hete Torkel, aa som vaa dæn føste, dæ saae, aa Joren jik runt. Aa iŋtæ sejsten Huŋre aa to aa tres laa dæ iŋ gammel Hæregaar, dæ hete Tolkestrupgaar, men haŋ æ blet brænt aa faa monne Aar sien".

Mads tog nu den sidste Ranke.

„Naa, du ska nok haa Eŋkekunnen", bemærkede Rasmus.

„Ja, Eŋkerne kaŋ ju osse sommetier væe di bæste".

„Ja, særle ves di haar iŋ go Gaar", lo Birthe og rystede de sidste løse Blade af sit Forklæde.

Under godmodig Drillen og Spøg blev Rankerne ryddet til Side, og da alt var i Orden for

Natten, hentede Inger et Par Æbler til hver. Naar der var udrettet et eller andet ekstra Arbejde, plejede der gérne at vanke enten et Stykke Kage, en Frugt, et Glas Mjød eller lignende, og med Taknemlighed og Glæde nød de hver en Smule godt, som kunde falde af.

Morgenen efter blev Humlen spredt ud paa Loftet, hvor den skulde ligge og tørre, for senere at stoppes i Poser og hænges op paa Hanebjælkerne.

Ude tra Gaarden lød Smaapigernes muntre Snakken op til Inger, men pludselig standsede de midt i et lille Latteranfald og styrtede henimod den aabentstaaende Loftsdør.

„U — Mor! Faar falt hæ øve i Gaariŋ, aa dæ ræŋer Blo øv aa hans Muŋ!" raabte Kirsten forfærdet op til Moderen.

Inger slap Humlesækken og skyndte sig ned ad Stigen ud i Gaarden. Her laa Rasmus ligbleg og med lukkede Øjne, medens Blodet sivede baade fra Næse og Mund.

„Jæ falt mæ æn Pilletronde — aa jæ haa slaae met Bryst", stammede han besværligt.

Inger løste hastig sit Forklæde og stak det lempeligt under hans Hoved.

„Bli naa baae liggiŋs role, saa ska ja hente Folk, saa vi kaŋ bære dej iŋ", sagde hun, og løb derpaa af Sted efter Naboerne, da hun saa', at hun og Moderen, der var ene paa Gaarden, ikke selv kunde hjælpe Rasmus.

Et Par Mænd kom snart til, og med største Forsigtighed blev Rasmus bragt i Seng.

„Vi maa haa Bu i Maarken tæ Mas, saa haŋ komme øtter Doktriŋ", sagde Inger.

Rasmus hævede afværgende Haanden.

„Nej — jæ veŋe haa Dokder — de æ alfaa dyrt, aa Hestene kanne øvstaa aa ræŋe dæn laŋe Tøvr — aa jæ kommer mej osse nok, baae jæ ligger role".

„Doktriŋ ska hentes!" erklærede Inger. „De æ lie meje, va de koster!"

En af Mændene lovede at hente Karlen, som var ude i Marken. Men det tog Tid for Mads at komme hjem og komme af Sted, og endnu længere vilde det tage at faa fat i Doktoren og køre den

lange Vej fra Stubbekøbing, saa førend langt hen paa Dagen, kunde han ikke ventes tilbage.

Kirsten Prier havde øjeblikkelig begyndt at bade Rasmus' Hoved med koldt Vand og lagde Eddikeklude i hans Nakkehule for at standse Blodet, der blev ved at løbe ham ud af Næsen. Med sit erfarne Blik saa hun straks de underlige mørke Skygger, der laa over hans Ansigt, og prøvende holdt hun sin Finger imod hans Puls, der kun slog sagte og næsten umærkeligt.

„Haŋ haa vist slaae sej iŋvende, jæ tror ænne, haŋ staar de ijemmel[a], sagde hun dæmpet til Inger, der var gaaet ud i Køkkenet med den lille, som græd. „Aa jæ tror heller ænne, de kaŋ nøte aa hente Doktriŋ, faa haŋ naa'r kas ænne hæ tæ, mens haŋ lever".

„Men haŋ ska naa haa Dokder, vés haŋ kaŋ faa", udbrød Inger heftig, „jæ vé jøe faa ham, vaa jæ kaŋ".

„Ja, la ham saa i Gus Navn komme", sagde Moderen, der kunde mærke, at Inger maatte handle saaledes for ikke senere at faa nogen Bebrejdelse imod sig selv.

Ventetiden paa Doktoren blev lang og trang, men endelig rullede Køretøjet ind i Gaarden. Rasmus laa stadig med lukkede Øjne, uden knapt at mærke, at Inger sad hos ham og holdt hans Haand. Ved første Øjekast saa' Doktoren, at her var intet at gøre.

„Det er en indvendig Forblødning og nogle af de ædlere Dele har taget Skade", sagde han, da Inger fulgte ham til Vogns, „og skal han blive til Menneske igen, skal der ske et Mirakel".

Men der skete intet Mirakel, og for hver Time blev Rasmus svagere og svagere. Inger havde straks sendt Bud til Rævegaarden om Ulykken, og hele Familien var hurtig kommen til Stede for at se til den syge. Den gamle Knud Ræv var meget bedrøvet over at finde Sønnen i saa daarlig en Tilstand, men han brummede dog alligevel stærkt op over Ingers utidige Flothed ved at hente Doktoren. Den Bekostning kunde hun gerne have sparet, da enhver tydelig kunde se, at alt det var spildt.

Inger bed Tænderne sammen og satte sig hen paa Sengekanten hos Rasmus. Engang imellem saa' han kærligt op paa hende.

„De æ al faa meje, du jø faa mej", sagde han, da Doktoren havde været der, „baae du alti maa faa de got".

Lidt efter tabte han Bevidstheden, og lempeligt, men bestemt, skød Kirsten Prier Inger bort fra Sengen og tog selv Plads ved Svigersønnens Leje og blev siddende der, til alt var forbi. Inger sad med lille Kirsten paa Skødet og gemte Ansigtet i Barnets lyse Haar. Al den Uvilje og Bitterhed, hun til Tider havde næret imod ham, der laa død og kold, fordi han havde holdt hende nede og ude fra det, der ejede hendes Interesse, var nu i disse sidste Timer svundet bort, og tilbage var kun Mindet om en trofast Ven og Fader, som hun og Børnene havde mistet.

Hvad hun og Moderen engang havde talt om vedrørend Kirsten Priers Begravelse, skulde nu ogsaa gennemføres ved Rasmus' Jordefærd. En hæderlig Henfart skulde han faa, men et støjende Gilde vilde Inger ikke have. Lavet skulde kun bedes om at komme til Frokost og Middag, og Klavs og en anden af Svogrene, der skulde ud som Bedemænd, blev paalagt at gøre de indbudte forstaaelig, at der intet Gilde vilde blive om Aftenen, saaledes at de i Forvejen kunde være forberedt paa at tage af Sted, naar der var spist til Middag. Hverken Klavs Ræv eller Kresten Holse var glade for dette ekstra Paalæg, da de vidste, der vilde blive en hel Del Kritik over et saadant Indgreb i de almindelige Gildesregler, men naar det kom fra en Priergaardskone, vilde det naturligvis gaa bedre, end hvis det indførtes fra anden Side.

Og det kom ogsaa til at gaa over al Forventning.

Vel var der en Del af Mændene, som gerne vilde have haft noget mere Brændevin, inden de drog hjem, men adskillige af dem var dog sammen med alle Konerne enige om, at det var alligevel den pæneste Begravelse, de nogensinde havde været med til. Alt havde gaaet saa roligt og værdigt

som det anstod sig ved en saadan Lejlighed, og saaledes burde det i Grunden altid være, særlig ved de sørgelige Begravelser. Om der blev lidt Staahej, naar de gamle og daarlige var kommen i Jorden, gjorde endda ikke saa nøje, men naar det var de unge og raske, der gik bort, sømmede det sig bedst, at der hverken blev spillet og drukket bagefter. Og Andendagsgildet kunde saamænd ogsaa godt stryges, saadan som Inger havde gjort det her, selv om det ellers kunde være rart nok at komme igen om Søndagen og faa lidt god Mad og Drikke. Men hvis det blev indført overalt, slap de selv jo lige saa nemt, naar de engang skulde til den Slags; saa der var aldrig noget slemt eller kedeligt, uden at det havde sine lyse og gode Sider.

For at Gæsterne ikke skulde savne den ferske Kødmad, der ellers blev budt hen paa Natten og sattes overordentlig højt, fordi det kun vankede saa sjeldent, havde Inger ladet en af Køerne slagte, og da Gæsterne kom hjem fra Kirke, blev de i Stedet for den gængse Grød og Fisk beværtet med Oksekødsuppe. Det var første Gang, der blev trakteret med Gildessuppe paa Nordfalster, og næsten højtideligt langede de til Fadene, hvor de store lækre Kødboller svømmede om sammen med gule, runde Melboller. En utrolig Mængde Suppefade tømtes og fyldtes paany, og Indhugget paa Kødet og den stærke Peberrodssovs blev ikke mindre. Det var den herligste Gildesmiddag, de nogensinde havde været budt, og aldrig vilde de glemme, at Gildessuppen var indført ved Rasmus Priers Begravelse.

Det var næsten som et helt Mindesmærke, Inger dermed havde sat over sin Mand.

Men der var endnu flere Overraskelser tilbage. Som Gæsterne ikke skulde savne det ferske Kød, skulde de heller ikke undvære Gildesgrøden, som særlig Kvinderne satte megen Pris paa, og da Pigerne som sædvanlig Aftenen i Forvejen havde været med Mælk, var der af denne kogt Risengrød, der nu blev budt frem, efter at Kødet var baaret ud. Det var omtrent Topmaalet af al Overdaadighed, og kunde der end siges om Inger, at hun

hurtig vilde være de fremmede kvit, kunde hun i hvert Fald ikke beskyldes for at knappe dem af paa Maden.

Inger Prier var nu alligevel en Stadskone, og det vilde sikker heller ikke vare længe, før der kom Bejlere til Gaarden. Saa ung og køn og dygtig en Enke af saa anset en Familie vilde ikke komme til at savne Friere. Spørgsmaalet blev blot, hvem hun vilde vælge. Den første den bedste tog hun ikke, for den Dag, de bagte til Begravelse, havde Kokkekonerne set Jørgen Krøl komme ridende paa et hvidt Øg ind i Gaarden og bedt om at faa Inger i Tale. Det havde han ogsaa faaet, men et Øjeblik efter var han med en arrig Mine gaaet ud af Døren, og red hurtigere ud gennem Portrummet, end han var kommet ind. Hans Ærinde havde Konerne straks gættet sig til, da de vidste, han havde en ældre Søn, som han gerne vilde havde gift ind til en Gaard. Men nu var det altsaa busset. Mærkeligt nok i Grunden, da de gamle altid holdt paa, at blot der blev friet, mens der laa Lig i Huset, var de sikker paa at faa et Ja.

Ogsaa andre end Lavets Koner var det meget om at gøre at faa Inger gift snarest muligt, og særlig ivrig var den gamle Knud Ræv, der straks havde en Fæstemand rede for hende. Om Søndagen, da den nærmeste Familie havde været i Kirke og fulgt med hjem for at spise til Middag, kaldte han Inger ind i det lille Ølkammer og friede her til hende for sin Søstersøn, Hans Jørgen Pilt, der var en solid og dygtig Karl, som han gerne vilde se som Sønnens Eftermand.

Inger kastede Hovedet let tilbage.

„Haans Jørren kaŋ væe meje go faa sej, men jæ haanne i Siŋe aa jeft mej inaa!“ sagde hun i den hende egne bestemte Tone.

Knud Ræv havde den største Lyst til at lange hende en ordentlig Kindhest. Svare ham gamle Mand saa næsvist anstod sig kun daarligt for hende, der kun var at regne for en Tøs. Men det var jo ellers heller ikke første Gang, hun havde budt ham sligt. Dog havde han troet, at hun nu var blevet mere myg og vilde have skønnet paa hans Omsorg

for hende, men lige stridbar og egensindig var hun nok endnu. Til Sinds at give Sagen op, var han dog ikke, og baade med onde og gode Ord søgte han at omstemme hende for Giftermaalet med Hans Jørgen, som han havde paataget sig at ordne det hele for og saa godt som lovet ham, at han skulde blive Rasmus' Elterfølger. Men Inger var ikke til at rokke. Hun vilde ikke gifte sig endnu, sagde hun, og fik hun det i Sinde, blev det i hvert Fald ikke med Hans Jørgen.

Knud Ræv var rasende. Aldrig i sine livsskabte Dage havde han kendt Mage til Fruentimmer, saa stivnakket og egenraadig som hun var i alle Dele. Først havde hun sat sig ud over god gammel Skik ved ikke at holde Begravelsesgilde om Aftenen og helt strøget det almindelige Andendagsgilde, kun bedt den nærmeste Slægt hen for at spise til Middag efter Kirketjenesten. Ingen havde faaet Frokost, og ingen skulde have Midaften, alt skulde være nymodens og gaa alene efter hendes Hoved. Og nu stod hun her, strunk og møjsende, og vilde ikke tage imod den Mand, som han, hendes Mands Fader, havde bestemmet for hende.

Det var vel nok Toppen af et Fruentimmers Forhærdelse og Halstarrighed overfor et Mandfolk! Knud Ræv maatte ligefrem gøre Vold paa sig selv for ikke at fare løs paa hende.

„Haa du saa kas teŋt, aa du sæl kaŋ holle Gariŋ aa drive ham, saa I kaŋ faa Føen?" raabte han, hæs af Arrigskab.

„Jæ kaŋ i vær Fal foreløve bli sittiŋs paa Rasmus' Fæste", svarede Inger rolig, „aa Mas hjælper mæ nok, saa vi kaŋ klaare vos".

Knud Ræv havde stadig den samme Lyst til at tærske ned paa hende. Saadan et Fruentimmer! Saadan et forbandet Fruentimmer! blev det ved at hamre inde i ham. Havde det endda været et Mandfolk, der havde svaret ham igen og sat sig op imod ham, kunde det endda have gaaet an, men et Fruentimmer — — —! Han havde aldrig kendt Mage! Glo ham lige op i Ansigtet og have en Mening færdig om alt det, der var til, det var dog den stiveste, der var til.

Sikke en Forskel, der kunde være paa Søstre; for havde det været Grete, der havde staaet i samme Stilling som Inger, saa vilde der have blevet taget nøje Hensyn til hans Ønsker og Meninger. Grete skulde nok holdt Begravelse baade om Aftenen og Andendagen, og ydmyg og godvillig havde hun taget den Mand, han bestemte for hende.

Inger derimod, hun var — ja, hun var Satan til Fruentimmer!

Knud Ræv knyttede Hænderne i Bukselommerne og spyttede langt ud for sig. Nu vilde han hjem, og det lige med det samme. Buldrende fo'r han ind i Stuen.

„Taa aa spæŋ faa!" bød han Klavs. „Jæ ve hém naa!"

De tilstedeværende saa' overrasket paa ham, men ingen sagde noget, og Klavs rejste sig lydig og gik ud for at faa Hestene for Vognen. De andre fremmede blev siddende lidt efter, at Rævens var kørt hjem, men snart sagde de ogsaa Farvel, og om Aftenen var Inger ene med Husets egne Folk.

Da de skulde spise Midaften, kom den lille Sidsel til at tænke paa Faderen.

„Kommer Faar ænne snar hém hos vos ijen?" spurgte hun Moderen.

„Nej, haŋ æ oppe hos Vaahære, saa haŋ kommer alre mer".

„Men væm ska saa hjælpe Mas aa tæske?"

„De ska Pa Mønbo, aa di ve nok osse hjælpe vos got mæ de alsammen".

„Ja, de ve vi", lovede baade Karlen og den ældre Arbejdsmand, som havde høstet paa Gaarden i flere Aar og nu hjulpet Mads siden Rasmus var død.

Folkenes gode Vilje tvivlede Inger ikke om, og selv kunde hun nok lede dem og bestemme, hvordan alt bedst skulde indrettes, saa det vilde sikkert gaa for hende og dem alle.

En stille Ro havde lagt sig over Inger efter Rasmus' Død, men Kirsten Prier var dog ikke blind for, at selv om hun end i den følgende Tid gik mere tavs og alvorlig omkring end ellers, var der dog kommdt et nyt Udtryk i hendes Øjne, og Blikket lyste med noget af den gamle Glans.

En Aften, da Inger havde faaet Børnene i Seng, bandt hun et Tørklæde over sit Hoved og rørte let ved Moderen, der sad halvblundende i Halmstolen.

„I blir vel hæ væ Børnene, Mor?"

„Ja — gaar du kas nun Stæer hen?"

„Ja, jæ gaar op paa Møllebankiη".

Moderen strøg bevæget et Par Gange henover hendes Haand.

„Ja, gaa du kon i Gus Navn, men Pie".

Da Inger drejede om Hushjørnet og kom et Stykke ud paa Marken, kunde hun i Maaneskinnet se en Skikkelse deroppe paa Banken. Hendes Hjerte tog til at slaa, saa hun kunde høre dets Slag, imens hun gik henad den velkendte Sti, hvor hun havde vandret mangfoldige Gange, men ikke betraadt siden den Dag, da Knud Ræv havde været i hendes Hjem for at fri til hende og Grete for Rasmus og Klavs. Men desto oftere havde Henrik været der. Bestandig havde han baade Vinter og Sommer søgt derop paa deres Barndoms og første Ungdoms Yndlingsplads, og adskillige Gange havde hun fra Haven set ham staa deroppe, mest om Aftenen efter Solnedgang. Kun sjældent havde deres Veje krydset hinanden, og aldrig havde de vekslet et Ord i alle disse Aar, hun havde været bunden til en anden; men nu var hun fri, og nu vilde hun

tage sig den Ret, hun ejede, at raade over sig selv, som ingensinde før. Sin Skæbne vilde hun forene med ham, hun aldrig havde glemt, og som saa trofast havde holdt til deroppe paa den Plads, der rummede deres lyse Minder og igen skulde blive Vidne til deres Lykke. I Sorg og i Glæde, i Fryd og i Savn vilde de snart vandre tilsammen, indtil Døden ogsaa skilte dem ad.

Fra sin Plads paa Bankens Top havde Henrik set Inger komme, men han blev rolig staaende til hun var naaet op ved Siden af ham.

„Saa kom du naa, Iŋjer!" sagde han med en Stemme, der skjalv af undertrykt Bevægelse.

„Ja", sagde hun, „jæ kom, saa snar jæ kuŋe — aa sien kan vi føls a hæop".

„Iŋjer!"

Han vilde tage hendes Haand, men hun holdt den tilbage.

„Jæ æ frugsommele", sagde hun lavt, „aa al de ska tæ Sies føst. Men jæ ville baae hæop, saa du kuŋe veé, aa dæ snar kom Bu øtter dej".

Uden en Hilsen gik hun tilbage, som hun var kommen; men oppe paa Banken stod Henrik, lykkeligere og rigere end han gennem de lange, tunge Aar havde turdet haabe paa at blive, og det var ham som laa selve Paradiset derude i det Fremtidens Land, hvor han og Inger skulde leve tilsammen.

Paa Friere manglede det ikke i Priergaarden, og mange var højlig forundrede over, at Inger vedblivende sagde Nej til dem alle. Hun var jo saa ung og kunde umulig slide al sin Tid hen som Enke, saa det var ganske uforstaaeligt, at hun ikke bestemte sig for nogen, da hun dog havde faaet mange udmærkede Tilbud. Rigtig nok var hun i Omstændigheder, men det betød ikke noget; hun kunde godt trolove sig for den Sags Skyld. Brylluppet kunde blot opsættes, til hun havde overstaaet. Men Inger lod dem snakke og smilte i Smug, naar en eller anden god Bekendt foreholdt hende det forkerte i, at hun saaledes lod de gode Partier gaa fra sig, da det ikke var sikkert, hun senere vilde faa dem bedre.

At hun havde givet Henrik sit Løfte, anede kun Moderen. Saa længe hun bar Rasmus' Barn under sit Hjerte, vilde hun ikke have sit Navn sat i Forbindelse med nogen anden Mands, og ingen maatte vide noget, før de kunde holde Bryllup med det samme.

Hen paa Vinteren fødte Inger sin fjerde lille Pige. Selv vilde hun holde hende over Daaben, og som Faddere ønskede hun Moderen og Knud Ræv samt Klavs og Grete. Ingen andre skulde med til Gildet, da hun ikke vilde have nogen større Festlighed. Knud Ræv fnøs arrig straks, da han hørte om Ingers Bestemmelse. Intet Gilde og selv være Gudmoder var dog et skrækkeligt Paahit af en Bondekone, og bede ham og Kirsten Prier om at være Faddere var næsten endnu værre, da gamle Mennesker saa godt som aldrig plejede at være med til sligt.

„Ja, ves I ænne vé, aa Klavs aa Grede ænne maa, saa kaŋ Bærde aa Mas taa mæ mej aa Mor", sagde Inger, da hun en Stund havde hørt paa hans Udgydelser.

Birthe og Mads! En Tjenestepige og en Tjenestekarl være Faddere til hans Søns Barn! Nej, det kunde han dog ikke forsvare overfor Rasmus, der laa i sin Grav, og naar galt skulde være, maatte da hellere den nærmeste Familje følge med, selv om de ikke just havde den for Faddere mest passende Alder.

„Ja, saa faar jæ ju taa mæ jer da", snerrede han omsider ud, „aa Grede aa Klavs kaŋ osse komme".

Inger havde bestemmet, at den lille skulde døbes paa en Søndag, og en Tid lang skældte Knud Ræv ogsaa ud over dette. Hvad lignede vel det, at Pigen skulde i Kirke paa en Helligdag. Det hørte kun Husfolk til og saa' saa fattigmandsagtig ud, naar Bønderne ikke havde Tid til at spilde en Hverdag for at faa deres Børn døbt.

Men det hjalp ikke, hvad han sagde, og paa den bestemte Dag kørte han med Klavs og Grete over til Priergaarden.

Paa Frokostbordet stod ved Siden af Saltmadsfadet en lille fin Kurv med et Klæde over. Kurven

havde Rasmus i sin Tid flettet af tynde, afskrællede Pilevidier, saa den var fuldstændig hvid og tog sig helt pyntelig ud paa Bordet.

Knud Ræv kiggede nysgerrigt paa Kurven. Hvad mon der var i den? Inger var jo altid saa kunstig til at hitte paa, saa det var ikke godt at vide, hvad det skulde betyde. Ret længe blev han dog ikke spændt paa Pinebænken. Inger bød straks til Bords og tog Klædet bort fra Kurven, der var fyldt med kogte Æg.

Kogte Æg! Knud Ræv vilde knapt tro sine egne Øjne. Saa tidlig paa Aaret var det næsten helt urimeligt at se Æg. Høns lagde ikke Æg om Vinteren, kun om Sommeren; men Inger var altid en ren Heksemester til at passe sine Høns og fik langt flere Æg end de fleste andre Koner. Alligevel var det ubegribeligt, at hun kunde traktere med Æg paa denne Aarsenstid, men udmærket smagte de, og Knud Ræv var i fortrinligt Humør, da han kørte af Sted til Kirke. Og heroppe blandedes hans Glæde med en særskilt Højtidelighed, da Præsten spurgte Inger, hvad Barnet skulde hedde, og Svaret lød Lisbeth Rasmusdatter.

Lisbeth Rasmusdatter! Herregud — det var jo helt hans Moders Navn, den lille fik. Det var da en svær pæn Tanke at opkalde Barnet efter hans Moder. Der var da ikke kommen saa mange i Rækken endnu, saa de behøvede at gaa saa langt tilbage for at finde et Navn, og der var flere andre, som kunde være lige saa nær til at blive opnævnt, saa det var virkelig en hel Ære og Glæde for ham, at det var blevet hans Moders, de havde taget med. En uimodstaaelig Interesse vaktes straks til Live i ham for den lille, som han ellers ikke havde bekymret sig synderlig om. Han havde jo først og fremmest Knud at tænke paa. Dernæst kom den lille Sidsel hjemme hos dem selv og Sidsel i Priergaarden, og han havde da ogsaa noget tilovers baade for Morten, Kirsten og Sofie, men det mindste lille Barnebarn havde han ikke skænket nogen særlig Tanke. Først nu, da han hørte, at hun skulde hedde Lisbeth, kom han til at interessere sig stærkt for det spæde Nor, og da de kom ud i Vaabenhuset,

maatte han straks kigge til hende for at se, om der skulde være et eller andet Træk, som slægtede hans Moder paa.

I en forunderlig blid og højtidelig Stemning kom han hjem til Priergaarden, og denne Stemning blev ikke mindre eller ringere, da de store Fade med dampende Svinerygssuppe blev sat for dem.

Knud Ræv smaskede velbehageligt ved den første Skefuld. Sikke en Suppe! Inger var ligegodt en Stadskone til at traktere og til at regne den ud, saa alt kunde falde ekstra godt i Lave. Var det nu ikke en brilliant Idé at vente med at slagte Grisen til nogle Dage før den lille skulde døbes. De fleste andre havde vist taget den paa den sædvanlige Slagtetid, og naar saa Gildesdagen var kommen, havde de stillet an med Grød og Fisk.

Nej, dette her var noget ganske andet, og næsten over al Maade mæt og veltilfreds rejste han sig fra Bordet. Nu trængte han blot til en Middagssøvn, og den fik han henne i Ingers Seng, medens Klavs strakte sig paa Bænken.

Resten af Dagen svandt hen med at se paa Børnenes Leg, og da det blev henimod Aften, kunde Knud Ræv høre en brasende Lyd ude fra Køkkenet. Hvad mon det var? De skulde da vel sagtens ikke have Steg, naar der ellers ikke var rigtig Gilde? Men Steg fik de. To tykke Medisterpølser og et svingende Fad Ribbenssteg satte Inger frem for dem, og havde ikke Knud Ræv beundret hende før, gjorde han det i hvert Fald nu. Det var dog en mageløs Kone til at bakke op, og ingen skulde foragte saadan et Kirkegangsgilde. Her var den dejligste Mad og rigeligt med godt Øl. Det eneste, der kunde klages lidt paa, var Snapsene. Her var Inger noget kneben. For vel var der Brændevin paa Bordet til Maden, men mellem Maaltiderne vankede intet. Blev nogen tørstig, og det hændte ofte, blev de altid budt en Snaps og en Taar Øl, men her var kun Øl at faa. Men nu var det Ingers Maade, og selv havde hun heller ikke Smag for en Snaps, men det var noget, der laa til den Familie, for hverken Kirsten Prier eller de andre af hendes Døtre tog nogensinde en Dram, hvad ellers saa mange Kvind-

folk plejede, særlig naar de fik fedtet Mad. Ligeledes naar der spistes Hvidkaal, var det Regel, at alle tog en Snaps for at holde Kaalen nede, men det havde Kirsten Prier aldrig taget nogen Notits af, og Pigerne slægtede i dette som i mange andre Stykker hende paa.

Lidt egent var der jo i det hele taget ved de Fruentimmere, men Stadsmennesker var det alligevel, og han havde altid været stolt over, at han fik giftet begge sine Sønner ind i den Familje.

Med venstre Haand rakte han hen til Stegefadet, fik fat i den ene Ende paa Medisterpølsen, og med et rask Snit skar han sig et forsvarligt Stykke og lagde paa sin Sulebrikke. Her snittede han en Bid af Pølsen, spiddede den paa Foldekniven og dyppede den i Fedtet for saa hastig at føre den ind i Munden. De andre spiste paa samme Vis, men Kvinderne og Børnene, som ikke tog saa store Mundfulde Sul som Mændene, dyppede de fleste Gange en Bid Brød, da de bedre kunde holde Skik paa den end paa det løse Sul, der tidt gled bort fra Knivspidsen og ned i Dyppelsen, hvor det var forbundet med større Vanskeligheder at stange det op igen, særlig naar de havde langt at række. Og det havde Kvinderne næsten altid, da det her som alle Vegne var Mændene, der skulde have de største Rettigheder og de bedste Pladser.

Knud Ræv dyppede baade Brød og Sul, og fra Fedtskaalen og hen til hans Sulebrikke dannedes en tyk Stribe af skinnende Fedtpletter, der talte et tyst, men tydeligt Sprog om, at han havde befaret Vejen adskillige Gange. Men han var jo ogsaa en gammel Mand, saa ham var det tilladt at dyppe, som han vilde, og selv om han spildte lidt undervejs, var der intet at sige til det. For de yngre, og særlig for Kvinder og Børns Vedkommende, gjaldt det om at spise pænere, ikke dyppe for tykt eller for tit og heller ikke lave Vej fra Fad til Brikke. Men ogsaa paa dette Omraade var der stor Forskel i Hjemmene. Mange Steder var der under Maaltiderne dannet store Søer paa Bordet, naar de havde faaet tynd Søbemad, men i Priergaarden var der altid holdt strengt paa at spise sømmeligt. Aldrig

maatte der køres for stærkt eller Skeen tages for fuld, og stryge den lidt af paa Kanten af Fadet, inden de førte den bort derfra, skulde de ogsaa. Ligeledes maatte de holde sig ved deres egen Side og ikke rage hen ved de andres Skaar, og til Smørhullet skulde de stikke fint og anstændigt.

Da enhver havde forsynet sig af Stegemaden, trak den lille Kirsten Birthe i Forklædet.

„U — Bærde", hviskede hun halvhøjt, „vaa Fafaar daa æ øvsnøde! Haŋ deppe bue Brø aa Søvl, aa saa taa haŋ saan nun store Mufliŋer — aa baøtter saa ræfde haŋ".

„Sys", hviskede Birthe advarende, „du vé, Mor haa savt, aa smaa Børn maa ænne sé øtter, vun gamle Folk faa Ma".

„Nej", Kirsten kiggede betænkeligt til Siden, „men jæ kuŋe danne jøe væ, jæ hørte, aa haŋ ræfde".

„Nej, men gaa naa hen aa lej lidt mæ Knøv aa Maardiŋ — naa ska di snar hém".

Efter at de havde spist, var Familien ene inde i Stuen.

„Jæ ve saa æls spørre jer a, om I næste Fredav ve taa tæ Præstiŋ mæ Lavs Lejre aa faa sammenskreve mej aa Hendrik?" sagde Inger til Knud Ræv.

„Faa sammenskreve dej aa Hendrik! Saa naa haa du faat i Siŋe aa jeft dej?"

„Ja, de haa jæ".

Knud Ræv saa triumferende paa hende. Nu havde hun alligevel maattet neje sig og tænkte nu paa Giftermaal, saadan som han foreslog hende det, da Rasmus var død. Men da havde hun været kort for Hovedet og slet ikke villet indlade sig paa nogen Snak herom, men nu havde Kvinden nok indset, at hun ikke kunde sidde alle sine Dage hen som Enke, men trængte til en Mand, som kunde styre Kodiljen for hende.

Rigtignok havde han ment, at hun skulde haft Piltens Hans Jørgen, men at det blev Lejrens Henrik havde han ikke det mindste imod. Henrik var en flink og ordentlig Karl og vilde nok blive en god Stedfader for Rasmus' Børn. I Grunden var han nok bedre end Hans Jørgen, der i mange Ret-

ninger var noget af en Stud og en sur Hund, men efter som han var hans Morbroder, ønskede han ham ind til en Gaard. Han kunde ikke lide, at nogen i Familien kun skulde blive Husfolk; og hverken have Hus eller Hjem, men blot som gammel Karl holde til paa Fødegaarden som et andet Skumpelskud, var da noget af det værste, der kunde times et Menneske paa denne Jord. Han havde derfor villet hjulpet ham ind paa Sønnens Plads, men naar Inger ikke vilde have ham, kunde han ikke tvinge hende dertil, og naar det nu var gaaet i Lave med hende og Henrik, vilde han heller ikke spekulere mere paa det med Hans Jørgen. Hovedsagen var, at Inger giftede sig, og at hun vilde have ham til Forlover, smigrede ham ikke lidt. Hun havde baade en Morbroder og en Farbroder foruden alle Søstermændene, saa hun var slet ikke i Forlegenhed for at faa nogen til at gaa det Ærinde, men nu valgte hun ham, hvad der ligefrem var ham en hel Ære.

Paa den bestemte Dag tog Knud Ræv med Lars Lejre til Præsten for at bestille Lysning for Inger og Henrik. Bagefter drog de til Priergaarden for at spise Midaften. Som altid var Knud Ræv ret spændt paa, hvad Inger nu vilde diske op med. Noget var der paa Ilden, kunde han lugte, og da Spændingen udløstes, viste det sig at være et Par mægtige Æggekager med Purløg. Af lutter Andægtighed havde Knud Ræv nær foldet Hænderne. Var det ikke det, han altid havde sagt, at Mage til Inger fandtes ikke. Hun kunde smovse op med det, som andre maatte nøjes med at slikke sig om Munden efter.

Endnu havde ingen andres Høns tænkt paa at lægge Æg, mens Ingers gav rigelig i Bøtten, for hun forstod jo at passe dem bedre end nogen anden. Ja, Inger var en Knop, var hun, og han var stolt over, at hans Søn havde været gift med hende, og han var glad over, at hans anden Søn var gift med hendes Søster, saa de kunde blive ved at være i Familje og komme sammen til Besøgelse og til Gilderne.

Foruden Rævens var der kun Henrik og hans Forældre og Søskende til Stede. Det var første Gang, at Henrik som voksen var indenfor Priergaardens Mure, og ikke uden Bevægelse traadte han ind under dens lave Tag. Da han havde vekslet et varmt Haandtryk med Inger og ligeledes hilst paa Kirsten Prier, gik han hen til de ældste Smaapiger, der forsigtig havde trukket sig ind mellem Vuggen og Moderens Seng, da de fremmede kom.

„I kejer vel ænne mej?“ sagde han og bøjede sig lidt ned over Børnene.

„Nej“.

Kirsten og Sidsel rystede energisk paa Hovedet, medens Sofie trak sig længere tilbage.

„Ja, jæ ken̄er mæssen heller ænne jer, men sien ska vi nok blie goe Venner".

Han strøg dem et Par Gange hen over Haaret og tog derpaa Plads paa Langbænken ved Siden af Klavs. For Bordenden sad Knud Ræv sammen med Lars Lejre, en køn, velvoksen Mand med et aabent og tiltalende Ansigt, hvis Træk var gaaet i Arv til de fleste af hans Børn. Henriks Moder, Stense Lejre, var en lille skrøbeligt udseende Kone, som de mange Børnefødsler, megen Sygdom, flere Dødsfald og en stadig Kamp med Fattigdommen havde ældet før Tiden; men Øjnene var milde og venlige og hendes udtærede Ansigt lyste af Glæde over Sønnens Lykke. Henriks Søskende var flinke og stilfærdige unge Mennesker, som Inger glædede sig til at stifte nærmere Bekendtskab med, og paa alle Sider var der gensidig Tilfredshed.

Efter et Par Timers hyggeligt Samvær begyndte de fremmede at tage af Sted.

Knud Ræv var meget spændt paa at se, om Henrik skulde blive paa Gaarden med det samme eller ej. Han vidste, de havde god Brug for ham, men hvis han blev, var det alligevel en Fornærmelse mod hans Rasmus, der havde maattet tage med hjem Trolovelsesaften, endda han havde alt sit gamle Tøj med.

Men Henrik blev heller ikke, saa Knud Ræv havde intet at blive fortrydelig over. Inger vilde ikke have, han skulde flytte ind paa Gaarden, før de havde holdt Bryllup, og for dette Ønske bøjede baade han og hans Familie sig villigt, selv om de ellers fandt, at Trolovelsen berettigede det vordende Ægtepar til at bo sammen og leve som Mand og Kone.

Til Brylluppet skulde kun de, der havde været med til Trolovelsen. Saavel Inger som Henrik vilde helst fejre deres Forening i Stilhed, og forskellige Familiemedlemmers Protester havde ikke den forønskede Virkning. Især var Knud Ræv højst forarget over, at det hele skulde gaa saa stilfærdigt til. Naar to yngre Mennesker giftede sig, var der

ingen Mening i, at de ikke gjorde Gilde, saa Slægt og Venner kunde faa et Par glade Dage. Det var ligesom at snyde to Gildeslav for en Fornøjelse, der tilkom dem, og det var ligefrem skammeligt af en Bondekone som Inger at stille sig saa lumpent. Men saadan var hun jo. Altid skulde hun være aparte og kunstig og aldrig bryde sig om, enten hendes Idéer passede sig eller ikke. Bare brase paa, som det faldt hende ind og ellers være lige glad med alle andre.

Knud Ræv var langt fra i godt Humør, da han paa Ingers Bryllupsdag skulde trække i Kisteklæderne. Saadan et Bryllup var der i Grunden ikke noget ved at komme med til. Mad fik de nok, men Drikkelsen blev der naturligvis sparet paa, for Henrik brød sig ikke noget derom, og Inger havde altid vist sig saa gnattet i den Retning, saa der blev vist langt mellem Snapsene, og Punch vilde der naturligvis slet ikke blive Tale om.

Knud Ræv sparkede arrigt til en Kat, der løb tværs over Gulvet. Det var den onde tordne helt ynkeligt med den Slags Bryllupper, og naar han gjorde Inger sin Ret, saa blev han hjemme, gjorde han, saa kunde hun se til, om hun kunde blive gift, naar han ikke var med. Hans Galskab over det elendige Bryllup, der skulde holdes, blev større og større, og tilsidst smed han rasende den ny Skindpels henad Bordet og lod sig dumpe ned i Halmstolen, saa adskillige Straa bristede.

Grete havde hele Tiden stilfærdigt puslet om i Stuen.

„Æ Inne rask?“ spurgte hun deltagende, da han saa pludselig holdt op med at ordne sig. „Haa I kas unt nun Stæer?“

„Ja!“

Han rev det ud, som vilde han sætte en Trumf paa, at han var ikke godt tilpas.

„De vaa da kéle“, blev Grete ved, „men blir I al faa daarle, kommer Klavs vel tæ aa være Faar faa Iŋjer i Stæjiŋ faa jer“.

Klavs i hans Sted! Jo, det var ellers net. Inger kunde altsaa godt blive gift uden ham, og det var Grete straks paa det rene med. Men hvad kunde

det saa nytte, at han sad her og var gal, naar han ikke kunde ærgre nogen med det. Og sikke ogsaa den Grete kunde snakke. Altid var hun saa god og sød og kunde gøre det Udseende af, at hun rettede sig efter dem allesammen, men i Virkeligheden drejede hun altfor meget rundt med dem. Ikke for intet var der Prierblod i hende, og Kvindfolkene i den Familie var ikke gode at sætte til Stols. Og havde hun nu ikke ogsaa ligefrem betaget ham Lysten til at blive borte fra Brylluppet. Sidde her og glo, mens de andre tog i By, var der ingen Fornøjelse ved. Selv om det end kun var et lille Gilde, vilde der da vanke rigelig med god Mad og livsomt var det da ogsaa at snakke med andre Mennesker, saa det var nok bedst at gøre sig rede til de andre skulde køre. Brumlende en hel Del uforstaaeligt Tøjeri frem for sig tog han Pelsen paa og krøb op i Vognen. Undervejs mælede han ikke ret mange Ord, men det virkede straks overordentlig formildende paa ham, da han ved Frokostbordet fik Øje paa den lille hvide Kurv ved Siden af det dejlige Saltmadsfad med Sylte og kogt Medisterpølse, røget Lammelaar, grønsaltet Rullepølse og en halv Gaas paa Toppen.

Havde da nogen kendt Mage — dér var jo Æg igen! Inger maatte helt have forhekset sine Høns, siden hun stadig kunde bakke op med Æg. Ja, skrap det var hun, og Ægget var kogt lige tilpas, og Snapsen, der just blev skænket, faldt i god Jord og fejede den sidste Rest af Misstemning bort. I godt Humør fulgte han som Ingers Forlover med til Kirke og bidrog derved sit til, at hun fik en Mand igen, saaledes som han hele Tiden havde bestemmet det for hende. Og Humøret steg yderligere, da han kom hjem til Middagsbordet og Suppefadene blev baaret ind.

Suppe igen! Denne Gang den lækreste Hønsekødsuppe nogen vilde se for sine Øjne. Til Kødet vankede der brunet Smør, saa det var noget, der nok kunde glide; men hvad var nu det, de kom med dér? Kartofler! Nej, det var dog ogsaa harmeligt med Inger, at hun stadig skulde være saa nymodens og hitte paa noget, som ingen andre brød

sig om. For hvad lignede dog det ved saadan en højtidelig Lejlighed at byde an paa de stakkels vandede Knolde, som ingen Verdens Mennesker kerede sig om at se, langt mindre sætte en Tand i.

Knud Ræv blev omtrent helt syg af Ærgrelse over, at Inger kunde vise sig saa skammelig paa sin Bryllupsdag — men hvad gik der vel af de andre? Begyndte de ikke alle sammen at spise Kartofler til Kødet, saa en anden én maatte tro, det smagte dem. Særlig de yngre var helt tossede efter dem, og nede fra den anden Bordende raabte Børnene paa flere, saa man kunde ikke andet end tænke, at Verden var helt forrykt. Men naar de andre vilde tage til Takke med de elendige Knolde, kunde det jo egentlig være ham det samme, og saa sparede de da det gode Brød. Naturligvis kom de heller ikke til at savne Risengrøden, og forholdsvis godt tilpas rejste han sig fra Bordet og tilbragte Dagen i jævnt fredeligt Humør sammen med de andre.

Henimod Midaftenstid begyndte han at snuse velbehageligt op i Luften. Hver Gang Døren ud til Køkkenet blev aabnet, strømmede der en ejendommelig sødlig, fedtet Lugt ind i Stuen, men det var ham ikke muligt at konstatere, hvad det var. Steg kunde det vel ikke være, for den ferske Grisemad var da forbi, og slagtet andet end Hønsene, vidste han gennem Børnene, at de ikke havde, saa Vorherre maatte vide, hvad det var, der lugtede derude. Tilsidst blev det ham for svært at sidde der uden at kunne klare, hvad det var for en Lugt, der kildrede hans Næse og vakte hans Madlyst til Live. Han rejste sig og slog en Vending ud i Køkkenet. Her stod Mette Mønbo ved Skorstensilden og rørte i en Gryde, hvorfra den vidunderlige Lugt kom.

Knud Ræv stak Hovedet ind i Skorstensrummet.

„Jæ kaŋ lugte noe", sagde han og snusede højt og dybt som for at anskueliggøre, at det var igennem Næsen, han havde sin Viden.

„Kaŋ I?" Mettes kuglerunde Ansigt og hele lille trinde Skikkelse lyste varmt og fedtet i Ildens Skær.

„Saa haa I nok ale jere Saaŋser!"

„Ja, Gu ske Laa aa Tak!“ Knud Rævs Stemme lød helt højtideligt, men tillige lidt stødt over Svaret.

„Men va æ de saa æls, vi ska haa?“ spurgte han lige ud, da det ikke lod til, at han ad Omveje kunde faa den ønskede Oplysning.

„Sølteé Husokke aa opstueé Møvrmesternæser“, fnisede Mette, medens hendes smaa Griseøjne næsten lukkede sig af Fornøjelse over at kunne drille den gamle nysgerrige Tamp lidt.

„Åa, sikke é Pjuttetrøv!“ Knud Ræv tjattede hende venskabeligt over Armen. „Si mej naa, va vi ska haa“.

Mette fnisede igen.

„Sku ma tro aa e gammelt Maŋfolk kuŋe væe saa nøssere! De æ æls baae vos Frøventømmer, dæ faa Skøl faa de“.

Knud Ræv laante hende et Par bistre Øjne.

„Ma sku heller ænne tro, aa e gammelt Meŋske ville staa saan aa skaa sæ“, sagde han forarget og trak sig dybt krænket bort fra Skorstenen.

Henne ved Køkkenbordet stod lille Kirsten, inderlig ked over, at Mette ikke vilde fortælle Farfaderen, hvad de skulde have til Midaften, naar han saa gærne vilde vide det. Det var rigtig Synd af Mette, syntes hun, og da han vendte sig om for at gaa, greb hun ham hastig i Skindpelsen.

„Fafaar“, sagde hun medfølende, „vi ska haa Groffenbraae“.

„Groffenbraae!“

Den lilles deltagende Oplysning og Tanken om den herlige Ret af forskelligt Smaasul, kogt sammen med tørrede Pærer, fik straks Knud Ræv til at glemme Mettes Drilagtighed, og beroliget gik han atter ind i Stuen for at vente paa Groffenbraden. Senere paa Aftenen fik de Søsterkage med Honning. Det var ellers som en Slags Barselmad, syntes Knud Ræv, og egentlig kun for Kvinder og Børn, men det smagte godt, saa det var heller ikke værd at foragte. Han tog et Stykke til, men havde nær tabt det, da han saa' Kirsten Prier komme med en lille blank Kobberkedel og begyndte at skænke Kaffe i nogle smaa Spølkummer.

Knud Ræv kunde næsten ikke komme til Sam-

ling igen. Kaffe til et Bryllup, og det saadan ganske aabenlyst, det overgik dog alt andet nyt og mærkeligt, han havde oplevet i dette Hus. Naar der endelig en sjælden Gang skulde drikkes Kaffe, skete det da i al Hemmelighed ude i Skorstensrummet, eller hvor de kunde slippe af Sted dermed, uden at nogen saa' det, da det halvvejs var en Skam at erklære sig for Tilhænger af den brune Drik, især for et Mandfolk. Fruentimmerne kunde paa én Vis ligesom bedre være det bekendt, skønt det var generende nok for dem ogsaa. At de trods alt drak en Del i Smug, var der dog ingen Tvivl om. Hjemme fra dem selv vidste han i hvert Fald, at der ofte havde været en underlig Lugt, som ikke kunde stamme fra Maden, ligesom han ogsaa var paa det rene med, at naar Kvinderne brændte Kaffe, var det et almindeligt Fif at smide en gammel Hosesok paa Ilden for med den svedne Tøjlugt at aflede Duften fra Kaffen.

Men her var der ingen som helst Dikkedarier. Aabent og ærligt viste de, at de holdt af Kaffen og drak den, naar der var Raad og Anledning dertil. Ja, Priergaardsfolkene gjorde ganske, som de vilde, og nu, som ved flere andre Lejligheder, var Knud Ræv højlig imponeret af deres Dristighed og Mod.

For Henrik og Inger var det som Livet nu ret begyndte, og de lange Hverdage med det haarde Slid og den tarvelige Kost svandt bort som en Fest. Være sammen og kunne dele Tanker og skifte Ord var jo selve Livets Lykke, og over al deres Virksomhed laa en Glans som aldrig før. Nu kunde Inger finde Forstaaelse for sine Meninger og Idéer om Udflytning, og der var fuld Enighed om, at Besætningen maatte øges, hvis de nogensinde skulde tænke at naa videre frem. I dem begge var der Fremdrift, og de vilde prøve, om det ikke var muligt at faa Del i noget af det, som kunde tage Sliddet bort fra Arbejdet og dermed lette og mildne Tilværelsen paa alle Omraader. Bo i en ny og rummelig Gaard med ordentlig Plads til Folk og Fæ og være nær den Jord, hvor de skulde lægge deres egentlige Gerning, det var Maalet, de først maatte stræbe imod.

Og det var som de begge voksede i Arbejdsmod og Kræfter, saa de kunde udrette langt mere nu end tidligere, og i Lykken over at være fælles om det bedste i Livet, udfoldede de sig baade legemligt og aandeligt og fik større og videre Blik paa Forholdene end de fleste andre. Ved gensidig at støtte hinanden med Raad og Daad, opnaaede de at faa planlagt deres Arbejde, saa det hele faldt i Traad, og de fik udrettet utrolig meget.

Planerne til den nye Gaard optog Sindene stærkt, men de var begge paa det rene med, at det vilde tage lang Tid, før de kunde begynde at bygge, da alt, hvad der paa nogen Maade kunde udføres ved egen Hjælp, skulde gøres for at spare Betalingen til andre. Selv om det skulde vare maaske baade

to og tre Aar længere, inden de kunde faa Bygningen rejst, vilde de se bort herfra, da det frem for alt gjaldt om at bygge saa billigt, som det overhovedet var muligt.

Ude i den lille Skovpart, som hørte til Gaarden, voksede baade Eg, Bøg og Gran og rundt om ved Veje og Skel var en Overflod af store gamle Pile, saa alt Tømmeret kunde de faa gratis. Men meget Arbejde kostede det at faa det frem, og mangfoldige var de Dage og Uger, som Henrik og Mads maatte bruge til at faa Træerne ryddet, hugget til og kørt hjem. Sten og Grus og Ler fandtes ligeledes i rigelig Mængde paa Markerne, men haardt og slidsomt var det at faa fat i Materialet. Redskaber og Hjælpemidler var kun faa og ringe og Heste og Vogne daarlige, men ved stor Udholdenhed og Flid gik det stadig fremad.

En Brønd gravede de ligeledes selv, og store Kampesten blev indsat i dens Sider. Foroven indhegnedes den med et solidt Træværk og forsynedes med en Vippe, hvormed de kunde drage Vandet op.

Den sidste Sommer, før Byggeriet skulde tage sin Begyndelse, gik det løs med Stenstrygningen. Kun de nødvendige brændte Sten til Stuehusets Ydermure havde de Raad til at købe. Resten skulde være raa Lersten, som de selv maatte stryge. Et svært Arbejde var det. Først blev Leret gravet op, æltet og formet og behandlet omtrent som Tørv, og naar Stenene fra Formene var anbragte paa Jorden til Tørring, skulde de vendes og senere stilles sammen i større i Partier og dækkes til med Halm.

Foruden at passe Huset og Kreaturerne, hjalp Inger og Birthe til med alt det grove og strenge Arbejde ude omkring. I Saatiden kørte de Harve, og i Høhøsten rev og stakkede de Høet, ligesom de selvfølgelig fra først til sidst var med til at høste Kornet. Under Tørveskæringen var de stadig i Mosen, æltede Tørvemassen, trillede den ud og ridsede den af for senere at vende og taarne Tørvene og hjælpe til at faa dem kørt hjem. Ved Stenstrygningen og siden ved Kliningen af Udhusenes Mure udførte særlig Birthe et stort Stykke Arbejde,

og hendes grove Hænder blev endnu mere barkede og revnede end ellers, men hun ænsede det ikke; vaskede dem kun godt med varmt Vand om Aftenen og bandt dem ind i gamle linnede Klude med ukrydret Svinefedt paa og var saa rede til at tage fat igen næste Morgen. Af et ærligt Hjerte stræbte hun saavel som Mads efter at faa rejst det nye Hjem med saa ringe Bekostning, som der var Mulighed for, og de glædede sig begge til senere at skulle tjene i en fin nybygget Gaard.

Fra Slægt og Venner fik Inger og Henrik mange Tilbud om Hjælp til de forskellige Arbejders Udførelse, men kun sjeldent tog de de derimod, da de var enige om, at en saaadan Hjælp let kunde blive for dyr, idet der ved disse Lejligheder skulde stilles an som til smaa Gilder og derved bruges langt mere i Husholdningen, end der ellers var nødvendig i det daglige. De almindelig Møggilder, hvor flere af Bylavet kom sammen for at hjælpe hverandre med at faa Gødningen kørt ud, havde de ligeledes lagt af efter Rasmus' Død, og Kartegilderne havde Inger brudt med, saa snart hun blev Kone paa Gaarden.

At disse forskellige Smaagilder kunde være meget morsomme, særlig for Tjenestefolkene, vilde hun gerne indrømme, men hun syntes, de var for bekostelige i Forhold til det, der udrettedes og den Tid, de tog, og hun holdt derfor paa, at enhver helst skulde hjælpe sig selv. Udgifterne ved Makkerskabet var der mange som ikke rigtig regnede med, da de selv havde Fødemidlerne, men Inger saa, at det havde sin Betydning, om der kunde spares lidt Korn fra Brød og Malt og gives til Kreaturerne. Naar Hestene skulde arbejde strengt med Kørsel af Sten og Grus og Tømmer, skulde de have et godt Foder under Tanden, og der var kun saa lidt at tage af.

Fra Kornbunken skulde først og fremmest tages til Afgifter, Skatter og Saasæd. Dernæst kom Brødkornet og Byg til Malt og Gryn. Gæssene og Fedegrisen skulde ogsaa have deres bestemte Kvantum, ellers vankede der hverken Sul eller Fedt. Hvad der saa blev tilovers fik Hestene. Til Køerne

var der aldeles intet. Paa Avner og Halm, og naar det enkelt Gang gik højt en Tot Hø og efter endt Brygning en Spandfuld Mask, maatte de leve den hele Vinter. Resultatet blev da ogsaa det, at de omtrent ikke malkede om Vinteren og om Foraaret var saa elendige, at de ofte ikke kunde rejse sig ved egen Hjælp. Her burde gøres noget, var Henrik og Inger enige om. Saalænge Kreaturerne kun fik Sulteføde, kunde de intet yde, men det var ikke nemt at faa det ind i en anden Gænge. Ved at dyrke Jorden, saa godt det var dem muligt og ved foreløbig at indskrænke baade smaa og store Gilder, haabede de dog at faa nogle Skæpper Korn tilovers for Køer og Høns og derved indføre lidt Forbedring med Hensyn til Smør og Æg.

De fleste Steder fristede Hønsene ogsaa en saare kummerlig Tilværelse om Vinteren. Stien var gerne et lille utæt Rum, som det baade blæste og sneede ind i, og Æde fik de kun, hvad de selv skaffede sig. Naar Jorden var dækket af Sne og Is, sad de ynkeligt sammenkrøbne i en Krog, og i deres afmagrede Tilstand kunde de næsten ikke slippe over Fældningen, men gik halvvejs nøgne og forpjuskede den meste Vinter. Paa Lo og i Lade, hvor de naturligvis gerne vilde være, holdt Mandfolkene streng Justits, og Gud naade den arme Høne, der vovede sig ind paa Tærskeloen. En Sule eller et Plejlstræ kom straks efter den, indtil den skrækslagen og forvildet naaede udenfor Tærskernes Rækkevidde. Det gik derfor med Hønsene som med Køerne, de fik intet, og de gav intet, og først langt ud i Foraaret blev der et Æg at faa.

Fra Barn af havde Inger altid ynket Hønsene om Vinteren, og da hun blev voksen, prøvede hun at sørge lidt bedre for dem, men i saa Henseende var der ikke meget at gøre. Hønsestien blev ganske vist tætnet, men Korn var der ikke Raad til at give dem, saa det hjalp ikke synderligt. Først i de sidste Aar var det blevet bedre.

Ved Hjælp af nogle Slaaer og Pileris havde Mads maattet indrette et lille Rum til dem inde i Stalden, saa her fik de et temmelig lunt Opholdssted for Natten, og alene det var en stor Fordel

og hjalp dem betydeligt. Føden var det dog stadig smaat med, men da Gaardens store gamle Puddelhund døde, bestemte Inger, at de ikke foreløbig vilde have nogen Hund, men i Stedet give dens Æde til Hønsene. Kirsten Prier var ikke fri for at ryste lidt paa Hovedet af Ingers Bestemmelse. En Hund havde de dog altid haft paa Priergaarden, saa længe hun kunde huske tilbage, og i Grunden syntes hun ogsaa, det lød saa fattigt at afskaffe en Gaardhund for Fødens Skyld, men paa den anden Side maatte hun indrømme, at naar de ikke var i Stand til at føde alle deres Dyr ordentligt, var det mest rimeligt at undvære Hunden, og de mange Æg, som Inger senere kunde opvarte med, forsonede alle Savn over Tabet af en Hund.

Desuden vidste de, at det for den nye Gaards Fremtid var nødvendigt, at der spinkedes og sparedes overalt. Hver en Fjerding Korn havde sin Betydning for dens Opførelse, og hver en Indskrænkning i det almindelige Forbrug var et Led i den store Kæde, som føjede det hele sammen. Al Arbejdsløn skulde eller kunde betales med Naturalier. Tømreren, der tillige baade var Snedker og Murer og stod for hele Byggearbejdet, havde selv et lille Fæstehus, og hans Daghyre udbetaltes saavel med Korn og Sulevarer som med Brændsel og Sommergræsning til en Kvie. Smeden, der lavede Søm, Spiger, Klinkefald, Hængsler og alt fornødent Beslag, skulde have Korn og Tørv, og Købmanden i Nykøbing, hos hvem, de fik Glas til Vinduesruderne, forlangte to Lam og to Gæs til Mortensdag, da han ikke kunde faa rede Penge.

Laane sig frem maatte de ogsaa. Den fornødne Tækkehalm var de ikke i Besiddelse af, og rundt om hos Venner og Bekendte laante de adskillige Klipper Rughalm. Ingen havde meget at undvære, saa Udlaanet blev kun smaat, og Inger og Henrik kom i Gæld til mange. Men samtidig med, at de klarede sig uden Penges Hjælp, strammedes Baandet alligevel tættere om dem selv, og det blev vanskeligere for dem paa mange Omraader. Naar Korn og Fødemidler direkte sendtes ud af Gaarden, og der under Byggeriet blev flere Munde at mætte,

maatte de uhjælpelig trykkes af haardere Byrder end nogensinde tidligere.

Men aldrig knugedes hverken Inger eller Henrik til Jorden under Vægten af det, der lagdes paa deres Skuldre. De vilde igennem, ihvad det skulde koste, og kunde de blot slide sig ud af de første vanskelige Aar og komme ind i de daglige Folder, skulde det nok vise sig, at deres Strid ikke havde været forgæves. Saa vilde de bedre og bekvemmere Forhold gøre sig gældende, og de vilde høste Frugten af deres Møje.

Midt under alle Vanskelighederne aabnede sig en ret usædvanlig Indtægtskilde for dem, og denne haabede de senere at udnytte videre til fortsat Gavn.

Henriks ældste Søster, Hanne, og en lidt yngre Broder, Ole, tjente nemlig i Gaabense Færgegaard og havde her Lejlighed til at komme i Forbindelse med mange Mennesker, da den store Færdselsaare mellem Sjælland og Lolland-Falster gik over Gaabense, som derved blev et vigtigt Knudepunkt. Hertil skulde enhver, som vilde færges over Sundet til Vordingborg, og her samledes Folk i store Skarer.

Foruden den almindelige Færgefartsforbindelse, hvor Post og Personer befordredes frem og tilbage i Kragejollerne, var der ogsaa anden Sejllads til Gaabense. Ofte kom her Skippere, som opkøbte forskellige Varer for senere at sælge dem i København, og Hanne og Ole havde ikke sjældent slaaet en lille Handel med dem.

Mest havde de solgt Honning for Moderen, der havde mange Bier og trængte haardt til et Par Skilling til Skørtebaand og lignende til sig selv og Døtrene.

Da Inger hørte om dette, slog det straks ned i hende, at hun maatte prøve, om der ikke ad den Vej ogsaa kunde skaffes lidt Penge til Huse hos dem. Ret meget havde de ikke at undvære, men et Stykke Voks, en Krukke Honning, nogle Pund Humle, Hør, Blaar, Uld og Fjer kunde hun dog knibe af Beholdningerne, og dette sendtes ned til Gaabense og blev solgt til Skipperne.

Som Inger havde ventet, blev Kirsten Prier underlig til Mode ved at høre Tale om saaledes at sælge bort af Gaardens Produkter, men efter en

kort Overvejelse kom hun til det Resultat, at Inger havde Ret i sin Handlemaade, saa det vilde være forkert at stille sig hindrende i Vejen. Kun syntes hun, at andre ikke maatte faa noget at vide om Salget. Selv om hun indrømmede, at det hele var en ærlig Sag, og at det var rimeligt at tage Hjælpen, hvor den var at finde, kunde hun dog ikke lige med det samme gøre sig fortrolig med den Tanke, at der paa Priergaarden skulde frembringes Handelsvarer, som Skippere og Prangere og alskens Folk skulde tuske videre med.

Inger og Henrik havde heller ikke noget imod at efterkomme hendes Ønske om Hemmeligholdelse af Salget, og uden at nogen fremmede fik Nys derom, bragte Henrik Varerne ned til Broderen og Søsteren, som straks efter fik dem solgt. Betalingen var kun lille, men de faa Skillinger var dog en Hjælp og fremkaldte Ønsket om at fortsætte paa lignende Vis. Særlig var Inger utrættelig i sine Anstrengelser for at frembringe flere og flere Salgsvarer, der kunde give Penge i den tomme Kasse og hjælpe dem ud over de svære Byggeaars Vanskeligheder. Først og sidst tyede hun til Hør og Blaar, Uld og Fjer, da hun holdt paa, at blot de havde til Husbehov, var det nok. Senere kunde de tænke paa Forskud og Udstyr til Børnene, da det vigtigste var at slippe vel over Øjeblikkets Besværlighed.

Selv Indholdet i Stadsstuens Himmelseng og Klædekister var hende ikke for helligt, og da det sidste Byggeaar kneb for dem med Penge til Skatten, blev to lange Tværpuder samt et Par fine Hørgarnslagener sendt af Sted til Gaabense og afhændet dér. En Krukke Smør, nogle Snese Æg og lidt Frugt fik hun ligeledes solgt, og paa en vis Maade var hun gladest for disse Penge, ligesom hun ogsaa følte, det var den Vej, der skulde gaas. Foruden Korn og Kreaturer, maatte Smør og Æg blive Produkter, som Bønderne kunde fremskaffe og egnede sig til at handle med. Og kunde de selv blot naa at faa deres egen Jord i bedre Stand, saa de kunde høste mere Korn, skulde hun nok sørge for at frembringe mere Smør og flere Æg.

Skipperne vilde ogsaa gerne købe hendes Smør, der havde en langt finere Smag end Bøndersmør sædvanligvis plejede at have, og at det for største Delen skyldtes hendes Behandling af Mælken, tvivlede hun ikke om. Den rene, friske Luft, hun lod sin Mælk henstaa i, var nødt til at øve en heldig Indvirken paa Fløden, og Smørret maatte derved blive bedre, end naar Mælken havde staaet paa en støvet Hylde i en røgfyldt Stue.

Men samtidig med, at hun havde Tanke og Omsorg for alle Smaating og Enkeltheder i de indre Forhold, fulgte hun agtpaagivende og vaagent med ude i det større, og stadig var hun paa Færde for at raade og hjælpe baade ved Landbruget og Byggeriet. Hun tegnede Grundridset til den nye Gaard, udpegede dens Beliggenhed og tog Bestemmelse om Have, Humlestykke og Hæsplads.

Med Hensyn til Gaardens Indretning, var det Ingers første og vigtigste Betingelse, at der blev rigelig Plads baade inde og ude. To store Stuer paa hele Husets Bredde vilde hun have, og desuden et større Kammer, hvor der kunde staa et Par Senge. Der skulde ogsaa være en Forstue, hvad der var en hel Sjældenhed, da de som Regel kun havde Indgang gennem Køkkenet. Et Pigekammer, et Spisekammer og en Kælder, som hun ligeledes ønskede, blev af de fleste anset som ganske overflødige og ganske urimelige Indretninger i et Hus. Tjenestepigerne kunde sove i Hverdagsstuen, og Maden anbringes i Bordskufferne og paa Hylderne under Loftet, og en Kælder var der aldeles ingen Brug for paa en Bondegaard. Det var kun for finere Folk at have slige mørke og kolde Grave langt nede under Jorden.

Men Inger lod dem alle snakke. Hun vilde have et Kammer til Birthe, og et Spisekammer vilde hun heller ikke undvære. Selv om det var nok saa gangbart, var det ikke passende, at Pigen skulde sove i samme Stue som Manden, og hun havde længe været ked af at skulle stable al Maden i Bordskuffer og paa Stuehylderne. Kælderen var det hende ogsaa meget vigtigt at faa. Af Erfaring kendte hun ikke en Kælders gode Egenskaber, men igennem

Hanne havde hun hørt derom og var straks klar over, at en saadan Behagelighed burde ikke savnes i et nyt Hus. Flere andre Ting prægedes ogsaa af Forholdene paa Gaabense Færgegaard. Saaledes blev Køkken og Bryggers langt større og lysere end de fleste andres, og i Stedet for at nøjes med Lergulv, blev her brolagt med smaa toppede Graasten. Der opførtes to Bagerovne, en meget stor og en ganske lille, og i Bryggerset indmuredes en større og en mindre Kobberkedel. I den store Ovn skulde den almindelige Bagning finde Sted, medens den lille skulde benyttes til Stegning, eller hvis der ønskedes lidt ekstra Kage, og selv om Inger ikke tænkte straks at faa Brug for saadan en Reserveovn, ansaa hun det dog for hensigtsmæssigt at opføre dem med det samme.

Saavel Opførelsen af de to Ovne som Indmuringen af begge Kedlerne var Genstand for megen Kritik, og adskillige syntes, det lige frem var baade Synd og Skam at mure de blanke Kedler ind mellem Sten og Grus. Disse smukke Kobberkedler, der straalede som smaa Sole, var saa stor en Pryd enten paa Gulvet i Stadsstuen eller paa et Køkkenbord, saa de kunde slet ikke forstaa, at Inger nænnede at begrave dem ude i et Bryggers.

Brædde gulvene i begge Stuerne og Kamrene virkede helt overvældende, da det endnu selv i nybyggede Gaarde var en Sjeldenhed med Fjællegulv i Stadsstuen, og aldrig var det set i Hverdagsstuen eller Kamre. De mange Vinduer maatte ogsaa vække Opmærksomhed, og flere korsede sig over al det Glas, der var brugt, for ikke alene var der ødslet paa Stuehuset, men ogsaa ude omkring i Loer og Stalde var der hist og her indmuret en lille Rude. Hvad det skulde gøre godt for, var der ikke mange, der forstod.

Naar nogen skulde se noget paa en Lo, kunde den øverste Halvdør jo aabnes, saa blev der lyst nok, og til andre Tider var der ikke Brug for Lys.

I Udhusene var der to Lader, en Tærskelo, en Foderlo samt Kostald og Hestestald, flere Stier og to Portrum, et i Øst og et i Vest, saa Gaarden spændte over mange Fag, og de fleste var ogsaa

stærkt enige om, at Vedligeholdelsen vilde volde megen Besvær og Udgift. Til hvilken Nytte, Laderne var bygget saa kolossale, kunde ingen vide, da der aldrig nogensinde kunde høstes saa meget Korn paa Priergaarden, som der var Plads til derinde. At der var baade Kostald og Hestestald kunde nok gaa an, skønt Kvæg og Heste ellers godt kunde staa sammen, men Staldene behøvede da i alle Tilfælde ikke at være nær saa store. Den brede Grebning og de mange tomme Baase var en ren Overflødighed. Værst var det dog med Stierne. Føl og Kalve og Faar kunde der nok findes et Hjørne til, enten i en Stald eller Lade, og en Gaasesti var det nærmest en Latterlighed at have. Gæssene kunde da om Natten sidde inde hos Hønsene og have deres Reder enten under Køkken- eller Bryggersbordet. Plads til en Fedegris eller to skulde der ogsaa være, men helt meningsløst var det at have tre Rum hertil, og Hønsestien var mere end dobbelt saa stor som andre Menneskers. Endelig var der Huggehuset. Naturligvis var det godt at have et Sted til Værktøjet og til at staa og lave de forskellige Ting i, men halvvejs som en lille Lo var det dog for galt at tage til det Brug.

Ødslet med Pladsen var der i allerhøjeste Grad, men nu stod Gaarden der, saa det kunde ikke hjælpe at snakke mere herom, og en dejlig Gaard var det da forresten ogsaa. Det var slet ikke saaledes, at den ikke duede, det var langt fra, men der var saa meget nyt, som absolut maatte debatteres. Hver en lille Afvigelse fra det sædvanlige kunde ikke andet end vække Opsigt, og naar man kun kendte det, der var overleveret fra Fædrene, maatte hver en Smule Forandring betragtes med Undren, ofte iblandet Mistro.

Imellem de yngre var Stemningen dog overvejende for, at der maatte være noget godt i det nye, og at det var rigtigt at prøve det, men de fleste af de ældre tog fuldstændig Afstand fra alt det nymodens Væsen, som de mente før eller senere vilde føre til Fordærvelse og Ruin.

Forresten saa det ellers ud til, at Henrik og Inger kunde magte mere end de fleste andre, og det

var ikke til at forstaa, hvordan de havde faaet udført alt det Arbejde og klaret alle Udgifterne. Men ved den Sejr, som Priergaardsfolkene havde vundet, fik adskillige unge Mennesker sat Tankerne stærkere i Bevægelse og æggede dem til at slaa et Slag for det, de følte sig draget imod. Den gamle vante Trædemølle kunde i Længden ikke tilfredsstille de unges gærende Kræfter. De maatte i Lag med større Opgaver, og Ingers og Henriks Værk blev for mange ubevidst en Drivfjeder til at styre mod Fremskridt og Forbedring af det daglige Livs Kaar.

Efter flere Aars møjsommeligt Slid stod Priergaarden endelig færdig og var rede til at tage imod sine Beboere. For Inger og Henrik var det næsten som et Eventyr, at de nu skulde bo i det nye, smukke Hjem, og i Dagene før Indflytningen gik de begge i samme Sindsstemning som i Tiden før deres Bryllup.

Alt det, de i Aarene havde kæmpet for og drømt om, skulde nu gaa i Opfyldelse, og i de frie og herlige Omgivelser kunde de arbejde videre paa at højne deres egen Stilling og skabe bedre Kaar for sig selv og Børnene. At der var meget at kæmpe med endnu, og at der ogsaa kunde komme vanskelige Tider her, var de ikke blinde for, men det første store og svære Skridt var dog taget, og naar de af hele deres ærlige Vilje fortsatte Kampen, vilde de nok finde Lønnen.

I deres Arbejde og hele Virken mod højere Maal, vilde de i hvert Fald finde en Glæde, som ingen kunde tage fra dem, og naaede de ikke alt det, de higede efter, vilde de alligevel kunne leve lykkelige og tilfredse.

Aftenen før de skulde flytte ind i det nye Hjem, gik Kirsten Prier flere Gange rundt om den gamle Gaard for ligesom at tage Afsked med hver en Plet og Sten, der havde hegnet hendes Fædrenehjem, og en Hærskare af Tanker og Minder styrtede med uimodstaaelig Magt ind over hende. I dette Øjeblik var det som fik alle Ting Mund og Mæle og talte til hende om alt det, der her var blevet hende beskaaret.

Her havde hun henlevet sin lyse, sorgfrie Barndom sammen med sine gode Forældre og Søstre,

og her var hendes første Ungdoms gyldne Drømme svundet. Her var hendes unge Hjertes Kærlighed kaldt til Live, og her havde hun jordfæstet sit dyreste Haab. I de lange Nætter havde hun grædt ud over det Paradis, hun havde tabt, og Freden og Glæden havde igen holdt deres Indtog i hendes Sind. Her havde hun ogsaa levet de mange Aar sammen med sin brave, retsindige Mand, og her havde hun født sine Børn og set dem vokse op og flyve ud fra Reden, efterladende sig lyse og skønne Minder, som hendes ømme Moderhjerte i stille Stunder kunde fryde sig ved.

Og her havde de gamle Dage begyndt. Her var Haaret blevet graat, og her havde hun mærket Kræfterne svinde, men her havde hun ogsaa fundet den Ro og Hvile, som enhver behøvede, naar Aftenen stundede til.

Aa—ja, her havde hun faaet alt, hvad et Menneskehjerte med Rette kunde begære, og hertil vilde hendes Tanker stadig vandre med Tak for det gode, der var blevet hende til Del.

En stille Vemod greb hende, og med taaresløre Øjne betragtede hun den lave, lerklinede Gaard med de skæve Vægge og det mosgroede Tag, hvor hun havde haft sin lille Verden. Her havde hun første Gang set Lyset, og her havde hun ventet at kunne lukke sine Øjne i Dødens Blund, men nu skulde det ikke være saaledes. Nu skulde hun flytte og ligesom plantes om i bedre og muldrigere Jord, men aldrig vilde hun dog kunne trives i de nye og fremmede Omgivelser som her, hvor hendes Hjerterødder havde slaaet Rod langt nede i den magre, fattige Bund.

Men om hun end med blødende Hjerte skulde sige Farvel til det Hjem, hvor hendes Vugge havde staaet, skulde ingensinde en Klage slippe over hendes Læber. Kun daarligt vilde det være, om hun hældte Malurt i de unges Glædesbæger og forbitrede den Stund, da de skulde begynde at nyde deres Arbejdes Frugt. Det Værk, de havde fuldført, fortjente ikke, at der kastedes Skygge over det, men skulde staa i Solens fulde Lys. Med Stolthed havde hun ogsaa set Datteren og Svigersønnen

øve deres Gerning, og deres Flid og Dygtighed havde hun altid beundret. Heller ikke fortænkte hun dem i, at de søgte bort fra det gamle og ind i det nye, og om de sløve og selvopgivende havde fundet sig tilrette i de snævre og daarlige Omgivelser, vilde hun ikke set op til dem, som hun gjorde nu.

Det var saa rigtigt og naturligt, at de unge brød sig nye Baner, og ikke altid kunde de staa paa Skuldrene af de gamle eller nøjes med det, der havde udfyldt det forrige Slægtleds Behov. Hun kunde derfor ikke andet end billige Ingers og Henriks Handlemaade, og om hun end havde evnet det, vilde hun ikke for alt i Verden have den nye Gaard bort. Den skulde staa som et Tegn paa den unge Slægts berettigede Krav og baade i Nutid og Fremtid vidne om den Dygtighed og Ihærdighed, som Priergaardsfolkene var i Besiddelse af.

Men trods al Glæden herover, var Løsrivelsen og Adskillelsen fra det gamle, kendte Sted alligevel saa vemodig og stemte hendes Tanker forunderligt tungt.

Inde fra Stuen havde Inger set Moderens Vandring omkring Gaarden, og da Kirsten Prier atter kom tilbage til Haven, gik hun ud til hende.

„Æ I ké aa dé, Mor?“ spurgte hun blødt.

Kirsten Prier rettede sig lidt.

„Jæ æ gla aaer, aa I æ naat saa vit, som I æ, men jæ æ let vémoe væ aa ska taa hæ fraa dæŋe Plet“.

„Men vés I helst ve blie boiŋs hær, saa vé vi jøe Øvvej, saa I kaŋ faa Føe aa Illebraaŋ hæop — —“.

„Nej, teŋk alre paa de“, afbrød Kirsten Prier. „Jæ vé være hos dej, men Pie, aa jæ kuŋe da heller ænne næŋe aa bebyre jer mæ saan æn Øvjeft“.

Hun havde talt i den hende egne bestemte Tone, og Inger forstod, at selv om det pinte Moderen at skulle sige Farvel til det gamle Hjem, var hun dog ikke at formaa til blive der, naar de andre var borte. Hvor de gik hen, vilde hun følge med, og naar de var kommen lidt til Ro, vilde hun nok føle sig vel tilpas i de nye Forhold.

Ingers Forventninger slog heller ikke fejl. En tung Stund var det for den gamle Kone, da hun

for sidste Gang skulde drage ud fra Priergaarden, og med et langt, dvælende Blik saa' hun sig omkring i Stuen, som vilde hun indprente sig hver en Revne i de kalkede Vægge og hver en Fordybning og Ujævnhed i Lergulvet. Med en kærtegnende Bevægelse strøg hun hen over det mørnede, ormstukne Køkkenbord med Gaasebænken under, og et dybt Suk hævede hendes Bryst, da hun gik forbi Skorstenen, hvor Ilden for stedse var slukket, men Børnenes lystige Pludren og uafladelige Spørgen hindrede hende i at falde hen i mørke Grublerier og lettede hende derved Afskedstimen.

Inger var taget af Sted i Forvejen, og med velberaad Hu havde hun ladet Børnene blive hos Moderen, for at de kunde sysselsætte hende til det sidste. Kirsten Prier havde hele Eftermiddagen ogsaa haft fuldt op at gøre med at styre de mange Smaapiger. Foruden de fire største, var der nu kommet to andre til, en lille mørklokket Stense, der travede lystigt om paa sine tykke Hjulben, og en endnu mindre Else, som suttede stærkt paa sine Tommelfingre og af og til gryntede af Længsel efter Moderen. De ældste Piger, som Inger havde formanet til at hjælpe Mormoderen godt med de smaa, var som ellevilde over al Forstyrrelsen ved Flytningen og fo'r bestandig ud og ind af Dørene for at se, om Faderen snart var færdig tii at køre, saa der var ikke megen Hjælp at faa hos dem.

Omsider blev de da alle læsset op paa Vognen. Sofie og Lisbeth vilde straks til at slaa Koldbøtter ovenpaa Halmknipperne til stor Forfærdelse for Mormoderen, der sad med Else paa Skødet og Stense ved Siden.

„Jøsses Kos daa Børn! I kaŋ ju jærne falle né aa slaa jer rent faadærre", sagde hun, og søgte at holde lidt Styr paa dem.

„Hu — nej, vi faller ænne", forsikrede de leende, mens de tumlede om paa Vognbunden og overdængede hinanden med alle de løse Halmstraa, de kunde faa fat i.

Henrik, der var kommen til Sæde paa det forreste Knippe, strakte Haanden om efter Smaapigerne og kildrede dem lidt i Siderne.

„Kaŋ I naa væe roleé, I to Avekatte?"

Som et Par afskudte Raketter skød de begge op fra Halmen og greb ham om Hals og Arme.

„Naa du killer vos, ska vi kille dej ijen", truede de og gik energisk løs paa Faderen for om muligt at faa ham til at vride sig lige saa krampagtigt, som de gjorde, naar han fik fat i dem.

Et Øjeblik lod han dem rive og slide i sig, saa frigjorde han sig lempeligt, men bestemt.

„Sæt jer naa pent né, saa vi kaŋ komme øv tæ Mor paa dæŋ ny Gaar".

„Ja".

De smaa dumpede rask ned paa Halmen, og bort gik det fra det gamle Hjem og ud til det nye, der laa et Stykke udenfor Byen.

„Kaŋ I saa raave Hurra!" sagde Henrik til Børnene, da de kørte ind i Portrummet.

„Hurrae!" jublede de fire store i samme Nu.

„Haræe!" skingrede Stense bagefter, medens Else af Forskrækkelse brølede højlydt op.

Henne ved Døren stod Inger.

„Velkommen alle sammen!" bød hun højt og inderligt og bredte Armene ud, som vilde hun tage hele Flokken i sin Favn.

Den lille Skrighals blev straks rakt ned til hende, og i Triumf førte hun Moderen og Børnene ind i Stuen.

Kirsten Prier saa' sig dybt bevæget om.

Aa, Gud! Hvor var her dog hjemligt og godt at være. Alt var omtrent som hjemme i den gamle Stue. Vinduerne i Syd, og Sengene ved Nordsiden. Langbænken stod op mod Stadsstuevæggen med Egetræsbordet foran og Slagbænken foroven, og ind mod Køkkenet var Kakkelovnen med Halmstolen ved Siden af. Det var nøjagtigt, som det havde været i hendes Barndomshjem. Men Stuen var større og lysere end det gamle, og Lergulvet manglede. Her var fint, hvidt Bræddegulv, som gjorde et helt højtideligt Indtryk og tvang dem til at træde mere forsigtig, men om Vinteren vilde det sikkert blive dejligt varmt for Benene. Alkoverne havde de ikke kunnet flytte hertil, da de var alt for daarlige og ormstukne, men i Stedet for var

kommen to nye Himmelsenge med blaaternet Hvergarns Omhæng, der kunde trækkes helt sammen og fuldstændig skjule Seng og Sengeklæder, saa herinde kunde hun hvile trygt og fredeligt som i den gamle Alkove. Hun gik hen til Vinduet og betragtede Udsigten. Som alt paa den nye Gaard var blevet større end paa den gamle, saaledes var Synskredsen ogsaa videre.

Men det var de samme Marker, hun saa', og det var den samme Jord, som havde givet Føden til hende og hendes Fædre og nu skulde give den til hendes Efterkommere. Hvor de gamle havde slidt, skulde de unge virke, og af den samme Muld skulde de høste Arbejdets Frugt. Var det end just ikke de samme Agre, som fra Fællesskabets Tid havde været tillagt Priergaarden, var det dog alligevel Fædrenes Jord, som endnu var i Prierslægtens Eje.

Og dette var det vigtigste. Hvad betød vel i Grunden det, om Gaarden laa her eller andet Steds eller om den var ny eller gammel. Bygningerne var kun Menneskers Værk, men Jorden havde Vorherre skabt, og den var hans egen Gave til Menneskeslægten.

Kirsten Prier foldede stille sine Hænder. Svært havde det været at tage Afsked med den gamle Gaard, men tusindfold værre vilde det blevet, om hun skulde have sagt Farvel til den fædrene Jord. Den gudsskabte Gave til hendes Slægt var hendes helligste og dyreste Arv, og om hun var blevet skilt herfra, vilde hun haft Grund til Klage. Men det havde hun ikke nu. Som hun her havde traadt sine første Fjed, vilde hun ogsaa her kunne ende sit Livs Vandring, og som hendes Vugge havde gynget paa Priergaardens Jord, vilde hendes Kiste blive ført ud fra dens Grund.

Hun maatte derfor bringe en inderlig Tak til Gud, fordi han alle Dage havde holdt sin Haand over hende og hele Slægten.

Et Øjeblik blev hun staaende i stille Bøn og Taksigelse, men Børnenes lystige Pludren kaldte hende atter tilbage til Virkeligheden, og med glade Øjne saa' hun Inger dække et pynteligt Midaftensbord.

En hvid Dug blev bredt, den nye Sulebøtte sat frem, og en stor Stabel Sigtebrød og Hvedekage vidnede om den Højtid, der var til Huse. Det første Maaltid, som indtoges i det nye Hjem, skulde skabe Glæde, og som i et festligt Lag skulde den første Aften svinde hen.

Henrik kom nu ind sammen med Mads og Birthe. Det gildesdækkede Bord stemte dem straks til Andagt, og der blev en højtidelig Stilhed i Stuen.

„Saa i Gus Navn", sagde Henrik, da han satte sig hen for Bordenden.

„Saa i Gus Navn", mumlede de andre efter, idet de indtog deres Pladser, og Kirsten Prier slog Korsets Tegn over Bordet.

Børnene saa' til med store, forundrede Øjne.

„Æ e Jyvleavden?" fo'r det ud af Sofie, der sammen med Søstrene sad paa en lang Skammel henne ved Stadsstuedøren.

„Jyvleavden?" Sidsel puffede overlegent til hende. „Saa æ de ju da mørrt".

„Ja—a".

Sofie bøjede beskæmmet Hovedet. Det havde hun slet ikke tænkt paa, endskønt hun ellers godt kunde huske, at sidste Juleaften brændte der to tykke Formlys paa Bordet.

Men en særlig Slags Aften maatte det da være, siden det gik saa forunderligt til, og denne Tro bestyrkedes yderligere, da Moderen efter endt Maaltid hentede Salmebøgerne, for at der kunde synges en Salme over Bordet, inden Maden blev baaret ud.

„Va ska de væe for jen?" spurgte Inger, idet hun bladede lidt frem og tilbage i Salmebogen.

„La de væe æn Nytaarssalme", sagde Henrik, „faa vi staar da væ Iŋgaŋiŋ tæ noe nyt".

Med sin høje klare Stemme begyndte Inger at synge en af de gamle kendte Nytaarssalmer, og de andre stemte straks i med.

Børnene lyttede opmærksomt til Sangen.

„Æ de da saa Nyaarsavden?" hviskede Sofie, der fattede, at der blev sunget om det nye Aar.

Sidsel var stadig overlegen.

„Nyaarsavden æ de da osse mørrt", fejede hun atter Søsteren af med.

Forklaringen tilfredsstillede dog ikke Sofie, og mens de sang et Par Vers, spekulerede hun videre over de forskellige store og hellige Aftener, hun kunde mindes.

„Æ de da Maardiŋsavden?“ hviskede hun paany.

Sidsel rejste sig forarget op. Sofies tossede Spørgsmaal irriterede hende, fordi de satte hende i Forlegenhed, da hun heller ikke vidste, hvad for en Slags Aften det var; men dette vilde hun ikke indrømme overfor Søsteren og fandt det derfor klogere at søge bort fra den generende Spørgen.

Sofie saa' langeligt efter hende, og der kom nogle sære Trækninger om den lille skarptskaarne Mund. Hvad lignede vel det, at den store, kloge Søster ikke vilde fortælle hende, hvilken Aften det var, naar hun saa gerne vilde vide det. Et Øjeblik sad hun med hængende Hoved, men listede saa hen til Henrik og lagde bedende sine Hænder paa hans Knæ.

„Faar — va æ de faa iŋ Avden? Sesle venne si mej de“.

„Nej, faa huŋ vé denne sæl“, fnisede Kirsten.

„Vé du de da?“ spurgte Mads med et lille Smil.

„Næ—ej“.

Kirsten blev rød og trak sig længere bort fra ham.

Henrik havde taget Sofie op paa sit Skød.

„De æ vaa Iŋvielsesavden aa dæŋ ny Gaar“, sagde han og strøg hende et Par Gange hen over Haaret, „aa dæfaa æ de lisom iŋ helle Avden faa vos“.

Sofie forstod ikke rigtig Betydningen af hans Ord, men hun skønnede, at det vedrørte den nye Gaard, og saa var det noget, de skulde være glade for.

Efter at de havde sunget et Par Salmer, læste Inger et Stykke af Biblen, og Maden blev baaret ud. Med Bøn og Salmesang havde de nu indviet det nye Hjem, og med en inderlig Tak til Gud, fordi han havde lagt sin Velsignelse til deres Gerning, var de rede til i ydmyg Tro og Haab at fortsætte deres Arbejde i hans Navn.

Ud paa Aftenen kom Inger ind med den dampende Kaffekeddel.

„Hæ ska nok rejde væe Jille i Javden“, udbrød Henrik.

„Ja, vi ska da vée, aa dæŋ ny Gaar blir iŋvie, faa vi haa da ærle slét bue føst aa sist, saa vi haa nok forkænt aa holle iŋ gla Avden mæ vos sæl".

„Ja, de æ ju vos hær, dæ haa taae di støste Tav. Aa vi maa nok sie Tak tæ jer to, Mas aa Berde, faade I haa hjulpe saa got tæ".

„Ja, sæl Tak!"

Baade Birthe og Mads blev helt forlegne ved at høre deres Husbonds anerkendende Ord. Det var jo kun saa selvfølgeligt, at de havde ydet deres bedste; men det kunde ikke andet end varme dem helt ind i Hjertet, naar baade Husbond og Madmoder viste sig glade og taknemlige for deres Arbejde, og da saavel Henrik og Inger som Kirsten Prier og alle Børnene rakte dem Haanden til Tak, kom Taarerne dem i Øjnene, og Bevægelsen truede med at overmande dem. Dette var deres Livs skønneste Øjeblik, og i deres Hjerter lovede de højtideligt at arbejde videre for Priergaardsfolkenes Vel.

Børnene fik hver et Stykke Sukker, og lystigt knasede de det haarde, brune Kandis mellem deres smaa skarpe Tænder.

En Tanke slog pludselig ned i Kirsten.

„Jamen Mor", sagde hun og trak lidt i Ingers Forklæde, „naar vi holler saan e Slavs Jille, ska vi saa ænne daaŋse?"

„Ja, daaŋse Gulle i Lave, de hører sæ tæ, aa de jyr Hæl", bemærkede Kirsten Prier.

„Saa maa vi haa iŋ Omgaŋ", erklærede Henrik, og dansede ud med Lisbeth, der nu var krøbet op paa hans Skød.

Inger fulgte straks efter med Sidsel, medens Mads tog Sofie, og tilsidst kom Birthe og Kirsten. Alle Børnene dansede udmærket efter deres Alder, og paa Hosesokker gik Dansen let og rask hen over det nye Gulv.

I den gamle Priergaard havde der været danset utallige Gange. En Svingom paa Lergulvet havde ned gennem Tiderne været ret almindeligt, og Prierdøtrene havde altid været øvede Dansere. Fra sin Mor og Mormor vidste Kirsten Prier, at Slægten langt tilbage havde været de første i de dansendes Rækker, og Dansen var stadig holdt højt i Hævd

af dem alle. Som Stine Prier havde lært Kirsten og hendes Søstre at danse, saaledes havde denne fortsat med sine Smaapiger, og nu fulgte Inger i Moderens og Mormoderens Spor.

Henrik og Folkene vilde ogsaa gerne svinge sig i en Dans, og særlig i de allersidste Aar, da Børnene var vokset lidt til, var Dansen dyrket flittigt, enten inde i Stuen eller ude paa Loen eller Hæspladsen, alt eftersom Vejret og Aarstiden var.

En Tid gik det lystigt med Skotsk, Pigernes Fornøjelse, Zveitrit, Jysk paa Næsen og Syvspring for tilsidst at slutte af med den sædvanlige Reel. Det nye Gulv var dermed danset i Lave, og Gaarden indviet til Glæde og Fest.

At Alvor og Gammen passede godt sammen, havde stedse været anset for rigtigt i det gamle Hjem, og det skulde føres ind i det nye og have en Hædersplads dér.

Da Dansen var endt, hoppede Kirsten et Par Gange frem og tilbage paa Gulvet.

„U, vaa de daa æ nøle mæ Félgul, de æ rænnok meje bæjer æn Lergul".

„Men de blir osse være aa holle rént", bemærkede Mormoderen.

„Ja, naa blir de vel galt aa komme iŋ mæ skitte Træskoer", sagde Henrik.

„Saa smeker vi Træskoene øvenfor aa ræŋer paa Husokkene iŋe i Stoen", foreslog Sidsel.

„Nej, saa ve de vest komme tæ aa gaa al faa meje øv aaer Husokkene", sagde Inger, „saa vi kommer nok tæ aa haa nun gamle Træskoer aa gaa mæ hæiŋe".

Endnu var der flere Ting at drøfte, vedrørende forskellige Enkeltheder i det nye Hjem, og kunde de end være smaa og ringe i andres Øjne, var de dog store og betydningsfulde for dem, der hørte Hjemmet til.

Med et lykkeligt Smil saa Inger frem for sig. Hvor var det dog en herlig Aften, og hvor maatte hun ikke takke Gud for al den Rigdom og Lykke, der var blevet hende til Del paa denne Jord. Her sad hun sammen med den elskede Mand og de dyrebare Smaa, med den kære Moder og de tro-

faste Tjenestefolk i det nye, dejlige Hjem, hvor de fra nu af skulde leve og arbejde videre — det var saa vidunderligt, at det næsten overgik al Forstand.

Saa rig og overstrømmende Lykke havde hun ikke turdet drømme om for nogle Aar tilbage, og selv om hun Ikke nærede en eneste ukærlig Tanke imod ham, der nu laa i sin Grav, kunde hun dog ikke andet end klart og tydeligt se, at sammen med ham vilde hun aldrig have oplevet saa herlig en Stund.

Kun Henrik, og kun han alene, kunde føre hende op paa Lykkens højeste Tinder. Hende selv havde han skænket al Jordens Lyksalighed, og for alle hendes Smaapiger havde han været en trofast og opofrende Fader, ligesom hendes gamle Moder i ham havde fundet en god og omhyggelig Søn.

Og hvor havde det ikke groet for dem i disse strenge Arbejdsaar. Ikke alene de nye Bygninger stod der, men ogsaa paa Markerne og i Besætningen begyndte der at vise sig Tegn om Bedring og Fremgang. Aldrig nogensinde havde Kornet tegnet saa godt som i Aar, og aldrig havde de haft saa mange og velfodrede Kreaturer som nu. Selv de gamle Heste var glathaarede og godt ved Magt, og i et Indelukke nede paa Engen tumlede et Par kraftige Plage, som snart kunde afløse de to ældste i Flokken, saa Gaardens Hestebestand vilde inden ret længe komme til at staa som en af de bedste i Byen. Med Kvæget gik det ogsaa fremad. Flere Kviekalve var lagt til og vokset op, og de ældre Køers Foderstand var jævnt god, saa der var nok at glæde sig over.

Men svimmel af Lykken vilde hun ikke blive. Kun hjerteglad og taknemlig vilde hun være, og nu skulde de sammen fortsætte det Værk, de havde begyndt. Den nye Priergaard skulde blive en Mønstergaard, og saavel ude som inde vilde de prøve at indføre nogle Forandringer og Forbedringer, uden dog derfor at bryde med det berettigede i Fortiden og det, der hørte den til.

Iblandt det, som særlig interesserede Inger, var Produktionen af Mælk og Smør, og intet kunde bringe hende bort fra den Overbevisning, at her

maatte være en naturlig Indtægtskilde for Bønderne. Henrik delte fuldt ud hendes Tro, men talte hun med andre derom, mødte hun liden eller ringe Forstaaelse.

„Især var gamle Knud Ræv meget forarget over hendes Idéer.

„De ville daa liefrem væe sørle, om Byŋerne skulle komme tæ aa sælle deres Smør", buldrede han op.

„De kaŋ vel ænne blie være aa sælle Smør æn sælle Korn", sagde Inger.

„Jo!" Knud Ræv slog med sin knyttede Næve i Bordet, saa Sulebrikken foran ham gav et lille Hop. „Byŋerne kaŋ dæŋ unne tordne ænne væe bekeŋt aa sælle Smør, faa saa æ di halvvejs som Praŋgere".

„Men va ska Byŋerne saa æls teŋke aa faa Iŋtægt aa?" blev Inger uforstyrret ved.

„Iŋtægt", vrængede Knud Ræv, „va ska Byŋerne vel mæ mer Iŋtægt naa æn fær? De kaŋ vel jøe lisom de alti haa jort. Ee deres ejne Saer aa lave deres ejne Klæjer aa sælle le Korn tæ aa betaale Skattiŋ mæ, aa saa haa di vel ænne Bru for noe mer".

„Vi sku daa jærne naa lit vire æn Folk haa jort fær", fastholdt Inger.

„De, som haa vaaren got nok fær, kaŋ osse væe de inaa", rasede Knud Ræv, og under en Syndflod af Eder vedblev han en Tid lang at udstøde Forbandelser imod de elendige Bønder, som vilde prøve at indføre noget nyt, og i Særdeleshed, hvis de vilde forsøge at gøre Smør til en Handelsvare.

Forresten undrede det ham slet ikke, at den Slags forrykte Idéer skulde fremkomme fra Inger, og der var heller ingen, der kunde bringe ham i Harnisk som netop hun, ligesom der paa den anden Side heller ikke var nogen, han mere beundrede.

Hendes vide Udsyn og fordomsfrie Optræden bragte altid hans Blod i Kog, men bagefter, naar han saa' Resultatet af hendes Handlinger, var han overstrømmende i sin Ros. Da de begyndte paa Byggeriet, vidste han ikke alt det onde og nedsættende, han vilde sige om Inger og Henrik, og hans

Spaadomme om kommende Ulykker var uden Tal og Grænser. Bort fra Gaarden og ind i Fattighuset var det, de kunde vente sig af Fremtiden, og vovede nogen at sige ham imod, lyste han dem ned i hede Helvede og skældte dem ud for det elendigste, han kendte. Men efterhaanden, som Arbejdet paa Gaarden skred støt og stadig frem, kastede det ligesom en Dæmper over hans oprørte Sind og kølnede hans Vrede betydeligt, og da et rask og muntert Bygningsgilde blev fejret, svandt den sidste Rest af Harmen bort.

I nogen Tid havde han været ret veltilfreds med det hele, men nu kom dette fordømte Smørspørgsmaal, og igen blev Inger skudt ud i Fordømmelsens Pøl.

Men hverken Knud Rævs eller andres Fordom og Uvilje imod Salget af Smør, formaaede at gøre noget Indtryk paa Inger, og i saa vid Udstrækning, som det var hende muligt, fortsatte hun gennem Ole og Hanne sin Handel med de københavnske Skippere. Hvad der kunde undværes af Smør, Ost, Æg og Frugt blev sendt til Gaabense, og adskillige Mark og blanke Dalere vandrede ind i det lille gamle Hængeskab over Slagbænken".

„Vi maa stae væk se aa frembriŋe noe, som vi kaŋ sælle", sagde Inger en Søndag Aften, da hun og Henrik var gaaet op paa Møllebanken, „faa de æ galt, aa vi Byŋer alre haa Peŋje mellem Hæŋer aa alre faar noe rejde iŋ, værken aa Jor eller Kretøvr".

„Ja, de æ sørle, aa vi Byŋer naa tæ davs bue æ daamere aa riŋere stille æn Byŋerne vaa paa Valdmarnes Ti faa saa monne Huŋre Aar tæbaes, saa de kuŋe nok væe nøvende, aa vi rette vos lit paa ale Maaer".

„De æ Kaaŋgerne aa Hæremæŋene, dæ haa holt vos nee, aa di haa plokke vos, saa vi naa mæssen æ skalne. Men hæ paa Falster, vaa vi haa vaarren Krunnens Byŋer aa ænne æ blét saa kromryggé aa uŋnerkøvé, som di fleste aaŋre, hæ sku vi jærne væe lit mere vaane", sagde Inger. „Aa naa da vi to æ sammen, saa maa vi prøje, om ænne vi kaŋ jy vort Bidrav tæ aa Buŋin kaŋ rejse sæ lit. Jæ tror ænne, aa vi kaŋ øvrette store Tiŋj, som kaŋ vække Op-

sigt laŋt omkriŋ; men vi ska arbæe saa got mæ vort eje, saa de jyr aaŋre Løst tæ aa følle øtter".

Henrik læmpede hendes Haand ind i sin.

„Jæ mener de same som du. Men vi maa føst aa fremmest bejyŋe mæ Joren. Dæŋ ska i e aaŋt Styr, aa vi maa haa bæjer Reskav aa mer Kretøvr, fær hjælper denne. Saalæŋje vi kon haa disse gamle Træplaae aa Harer, som daarle kaŋ komme i Joren, saa kaŋ vinne teŋke aa faa mer Korn; aa haa vinne Korn tæ Kretøvre, kaŋ de heller ænne jy noe, aa vi faar iŋen PeŋjeÆ.

„Nej", sagde Inger, „bæjer Reskav, bæjer dørke Jor aa mer Kretøvr aa dæ ijemmel støre IŋtægterÆ aa bæjre Kaar, de æ VejiŋÆ vi ska gaa. Men vi maa heller ænne glemme, aa vi maa haa mere OplysniŋgÆ Vi vé al faa lit, dæfaa kaŋ vi saa lit, aa dæfaa æ de gaae vos saa skit. Aa naa maa vi se aa faa holt vore Børn tæ Skole aa tæ LæsniŋÆ saa di kaŋ faa lært noe mere æn vi aaŋre".

I det samme begyndte Kirkeklokkerne at ringe Aftenen ind, og deres Toner lød vidt omkring, medens Solens sidste flimrende Skær umærkeligt forsvandt og blev borte bag Lollands Skove.

Henrik strøg sin Hue af, medens Inger foldede Hænderne, og de sad begge tavse og andægtige under Aftenklokkens Klang.

Meget Arbejde blev der med den nye Have, som skulde anlægges foran Stuehuset og strakte sig et godt Stykke ned paa Marken mod Syd. Som altid drøftedes de forskellige Anliggender, vedrørende Hus og Hjem, af alle Gaardens Beboere. Og en Aften, da de efter endt Dagværk sad samlede inde i Stuen, tog de Bestemmelse om, hvordan Haven skulde anlægges, og hvad der skulde plantes.

„Tæ Luŋ maa vi haa æn Række Hasler mo Vest aa nun Høltetræer mo Øst", sagde Inger.

„De vaa æls bæjer mæ baae Hasler, faa saa kuŋe vi faa monne Nøer", bemærkede Sidsel.

„Men Høltetræerne æ ænne tæ aa uŋvære", sagde Mormoderen, „faa Blomsterne æ goe tæ Høltetè, naa vi æ faakølée, aa ves Køerne faa daarlée Jyr, saa hjælper de aa vaske dom mæ varmt Høllevaŋ. Aa Høllebærsaft æ got faa Jegt aa meje aaŋ Daarléhé".

„Vi ska vel osse haa bue Gulblommer aa Spelliŋer", sagde Kirsten, „faa di smaer da saa goe".

„Aa æ goe tæ aa faa Mavepine aa!" indskød Mads tørt.

„Ja, Køblommer æ meje suŋere", sagde Henrik, „men di æ saa slemme tæ aa revne".

„Aa di æ osse saa søvre", sagde Sofie, „saa de æ lie meje, faade vinne faar nun aa dom".

„Nej, vi ska haa nun aa vær Slavs", sagde Inger, „men vi ska haa flest Svesker, faa dom kaŋ vi ære aa haa tæ om Vintriŋ".

„Ska vinne os haa Køsbær?" spurgte Kirsten.

„Jo, e Pa Træer aa di søe røe aa e Par aa di søvre sorte".

„Aa va faa Pærer ska vi haa?"

„Ja, lad vos høre, va faa nun I keŋer".

„Sukkerpære, Snerpenpære, Puŋpære, Fienpære, Graapære aa Pergmutter", remsede Kirsten og Sidsel op i Munden paa hinanden.

„Aa va faa Evle æ dæ?"

„Gravenstener, Flaskevle, Kresgevle, Hanniŋevle, Søevle aa Augustevle", kom det rapt fra Sidsel.

„Aa Vievle, Jernevle, Blejdammer aa Kavejler", føjede Kirsten triumferende til.

„Ja, de æ rejde nok", sagde Inger, „aa vi ska osse haa nun aa dom ale sammen, faa vi ve haa monne tæ aa spise aa monne tæ aa tære".

„Aa monne tæ Most aa Evlesøvl", sagde Sidsel.

„Ja, vi ska haa rile mæ Frugt, faa de æ sunt, aa dæ kaŋ brus meje i æn Høvsholŋiŋ".

„Ska vinne haa Vaalnøer?" spurgte Lisbeth.

„Jo, dæ ska staa e Vaalnøtræ i de syvæstre Hørne aa øven om ska dæ væe Sjasminner, saa dæ blir e Løsthøvs".

„Aa saa ska jæ slaa nun Bæŋke op dæiŋe", lovede Henrik, „saa kaŋ I leje dæ om Somriŋ".

„Aa vi maa osse haa e Løsthøvs oppe væ Staashaviŋ", fortalte Inger videre, „aa de ska plantes tæ mæ tysk Høl eller Sirener, som de osse kalles. Aa I kaŋ tro, de blir morsomt aa se, vun ale Træerne vær Aar vokser aa taa mere Plas. Aa al de, som vi planter i Haviŋ, mens I æ smaa, de ve I glæe jer væ aa se, naar I blir store, aa I ve komme tæ aa teŋke paa de, naar I blir gamle".

Andægtige lyttede Børnene efter Moderens Ord, og i de størstes Hjerter dæmrede allerede Bevidstheden om, at de vilde komme til at elske alt det, der hørte Hjemmet til.

„Men va aaŋt mener I æls, dæ ska væe i dæŋ ny Have?" spurgte Henrik, der — ligesom Inger — gerne igennem Samtale vilde udvikle Børnenes forskellige Evner, baade ved at opøve deres Hukommelse og ved at ægge deres Skarpsindighed.

De tre ældste lagde straks deres Hoveder i Blød.

„Dæ ska da væe Stikkels aa Rips aa Himbær aa Solbær", svarede Kirsten.

„Aa Blomster aa Maøvrder", føjede Sidsel til.

„Aa Katøfler", erklærede Sofie, der var en stærk Kartoffelelsker.

„Va faa Maøvrder kaŋ I høvse? La mej høre dej, Sofie".

Den lille stillede sig hen foran Moderen og lagde Armene op i hendes Skød.

„Gulerøer — Pasele — Vikaal — Grønkaal aa Løj", kom det lidt usikkert, og skønt hun ellers mente, der var mere, kørte hun dog i Staa.

„Saa du, Sesle", sagde Inger.

„Purre, Pævro, Raabeer, Pastenakker, Skalotter, Spenaat aa Kørrel", kom det flottere og mere sikkert fra Sidsel.

Kirsten stod som paa Gløder af Angst for, at de yngre Søstre skulde kunne huske alle Havesagerne, men heldigvis fik de dog ikke alt med, og nu var det hendes Tur.

„Ve du mere, Kestne?" sagde Moderen.

„Ja, dæ æ da bue Sukkerærter, Snitbønner, Sennep, Kommen, Timijan aa Merjan", sluttede Kirsten Fortegnelsen over de mest almindelige Køkkenurter.

„Men saa Blomsterne", sagde Henrik, „dæ kaŋ da Lisbeth væe mæ". Han bukkede sig ned og tog den lille op paa sit Knæ. „Va faa finne Blomster keŋer du?"

„Rosner aa Fijoler aa Gavflabe", sagde Lisbeth, og nikkede eftertrykkeligt for hvert Navn, hun nævnede.

„Sikke æn stor Pie, du æ", roste Henrik. „Men va sier saa du, Sofie?"

„Sommerjægge, Kralæg, Tulipaner, Tøvsenpier, Stemoer, Haamo, Pijaner, Ræverompe, Eveheesblomster aa — —".

Sofie standsede og virrede misfornøjet med Hovedet. Hun vidste bestemt, der var mange flere, men nu som før kunde hun ikke huske dem, hvad der ærgrede hende stærkt.

Sidsel var stærkt spændt efter at komme til at aflevere den Mængde, hun havde paa rede Haand, og i flyvende Fart kom det: „Paaskenille, Pinsenille, Braaŋknilke, Fløjsnilke, Kejserkrunne, Resta, Stavrekøller, Fiŋerbøller, Knaposte, Asters, Faaglemmiejer aa Grin tæ Mets".

Hermed maatte hun melde Pas, og igen kunde Kirsten slutte Rækken:

„Lakøjer, Avrikler, Jørnlakker, Vaalmoer, Stokroser, Strivgræs aa Jomfrøver i de grøne".

„Aa saa æ dæ ale di lugdiŋs Blae", paamindede Birthe.

„U ja, dæ æ bue Balsam, Ambrot, Sissenbraaŋ aa Lavæŋler", skyndte Kirsten sig at tilføje.

„Ska vinne osse haa e Pævertræ?" spurgte Mads. „Faa di haa da saan nun pene røe Blomster.

„Jo, aa e Jaarttaktræ aa noe Busbom maa vi osse haa", sagde Inger, „aa hæ oppe væ Staashaviŋ ska plantes iŋ Lagustromhæk, saa vi kaŋ faa noe tæ Kraaŋse".

„E Salvietræ kaŋ vi heller æŋŋe uŋvære", sagde Kirsten Prier, „faa Øvtræk aa Salvieblae æ got faa løse Tæŋer aa ves maŋ æ daarle i Halsiŋ. Aa æn Vinille aa nun Kamejlsblomster maa osse tæ, faa de æ got mæ Lejeøvrder i Sydomstæfælle. Saan haa men Mor lært mej de fraa sæn Mor ijen, aa naa jæ æ dø, ska I taa fat, vaa jæ slipper, faa hæøve paa Laaŋe æ denne vær Maŋs Sa aa hente Dokder, saa snar dæ æ lit i Vejn, aa dæfaa ska vi lære aa hjælpe vos mæ de, vi haar fraa Natøvren".

„Jæ teŋker osse tit paa al de", sagde Inger, „men jæ faar alre rejde taae mej aa de, faa I æ meje skrappere tæ de æn jæ".

„De æ osse di gamles Tæfael aa pele Øvrder aa faa dom tært aa sørre faa aa dinne ska mugne eller komme aant tæ", sagde Kirsten Prier, „faa de æ ju saan noe Nikkearbæe, som vi gamle ejner vos bæst tæ".

Sidsel var imidlertid listet hen hos Henrik og stak sin ene Haand ind under hans Arm.

„Faar", hviskede hun indsmigrende, „maa vinne osse faa e Kristaŋjletræ, faa de æ saa morsomt aa le e mæ di haare Køvler".

„Aa di æ osse goe aa putte i sænne Klæjer, vés ma haa Jegt", oplyste Kirsten Prier.

„Jæ, saa æ de best, aa vi faar jet aa dom mæ, aa e Pa Majranner ser osse got øv", sagde Henrik. „Aa saa teŋker jæ, vi faar iŋ pen Have, naa baae haŋ blir holt ren. Men naa vokser I ju tæ Pier,

aa saa maa I hjælpe Mor aa Berde mæ aa skufle aa rive Gaɔene aa lue Øvrdelaaɔene".

„Ja, de ska vi nok", lovede de alle som med én Mund, stærkt begejstrede ved Tanken om al den Nytte, de kunde øve.

Ude omkring paa Markerne begyndte Henrik ogsaa med smaa Forbedringer. Grøfter blev gravet og oprenset, og Vandet ledet bort fra Moser og Lavninger. Tjørn og Krat ryddedes, Voldene udbedredes, og rundt om plantedes lange Rækker Pile.

Han fik ogsaa lavet sig en Hesterive til at rive Stubbene med. Hidtil havde de med almindelige Haandriver revet Ager op og Ager ned, men det var et trangt og besværligt Arbejde, og alle var glade for den Lettelse, som Hesteriven indførte i Høsten.

Omtrent samtidig fik Inger en Svingkerne. Den var formet lignende som en Halvtønde med et Laag over. Midt paa Kernen var anbragt et Haandsving, hvormed der drejedes rundt og derved satte flere Trævinger i Bevægelse, og disse piskede hastig gennem Fløden. Dette var en langt hurtigere Maade at faa kernet en større Portion Fløde paa end med de gammeldags Stavkerner, og nu, da Mælkemængden stadig steg paa Priergaarden, var det en stor Fordel at have den nye Kerne.

Svineholdet mente de ogsaa burde ind i en anden Gænge. Som Regel opfødte de kun to Slagtesvin om Aaret, men ofte var det meget besværligt at faa fat i et Par Smaagrise, da der almindeligvis kun holdtes Søer paa de store Gaarde, og ikke sjeldent maatte de hente deres Tillægsgrise langt borte fra og kunde ikke altid faa dem paa den Tid, de ønskede det. De blev derfor hurtigt enige om, at nu, da de havde Pladsen, vilde de selv have en So, ligesom de ogsaa vilde prøve at fede en Gris eller to mere, end de havde Brug for til Husholdningen, da Skipperne ogsaa var Købere af baade Kød og Flæsk, og særlig om Sommeren gerne vilde have røgede Skinker og Lammelaar.

Efterhaanden som Smaapigerne voksede til og skulde i Skole, blev de holdt flittigt til Bogen, og i Modsætning til de fleste andre Børn, der ofte for-

sømte Skolegangen, mødte Priergaardsbørnene regelmæssigt paa de bestemte Skoledage, naar da ikke Sygdom eller andet lovligt Forfald hindrede dem deri. Deres Bøger og Mad havde de i en aflang Pilevidiekurv med Laag, medens de fleste andre mest havde en Madæske af Træ. Tavle og Griffel medbragte de selv, men Fjerpennene fik de hos Degnen, som selv skar dem til. Skolen var en af Frederik den 4.s Skoler med stampet Lergulv og smaa grønlige Ruder, hvor Lyset daarligt kunde trænge igennem, saa Rummet var om Vinteren kun sparsomt oplyst. Om Sommeren kunde Solen dog blive generende nok, og ikke sjeldent herskede der en utaalelig Hede inde i den lavloftede Skolestue. Baade Vinter og Sommer var Luften som Regel klummer og trykkende og mættet af Lugten fra Børnenes Mad og fugtige Klæder. Paa Borde og Bænke laa altid et tykt Lag Støv, og Gulvet blev kun fejet nogle ganske enkelte Gange om Aaret.

Læreren var en lang, mager Mand med et Par øvede Næver til at uddele Lussinger og forsynet med en tyk Rebtamp, som han gjorde hyppig Brug af, særlig overfor fattige Drenge. Undervisningen bestod for det meste af Læsning, Skrivning, lidt Regning samt Overhøring af en Mængde Udenadsramserier. For de daarligst begavede Børn, var disse Udenadslektier en Skræk, og de mange, lange Salmevers og de ikke mindre lange Skriftsteder i Katekismus og Bibelhistorie indbragte dem mangfoldige Stryg hen over Rygstykkerne.

Saavel for Kirsten som for de mindre Søstre gik det let med Lektierne, og ingen af dem behøvede nogensinde at frygte for Degnens Tamp, men store Kundskaber kunde de ikke erhverve sig i Skoletiden. Deres Flid og Punktlighed satte dog sine Mærker paa dem, og Børnene fra Priergaarden blev nu som tidligere regnet for Skolens bedste Elever.

I Hjemmet maatte de trolig gøre Gavn, og hver havde sine smaa bestemte Arbejder at udføre. En Dag hjalp Sidsel og Kirsten Moderen at rykke Hørren op paa Marken og lagde Stenglerne i lange Rækker med Kneblen til samme Side.

„Vun kaŋ I se, aa Hørriŋ æ kæŋle tæ aa ruske naa?“ spurgte Sidsel.

„De ser ma paa Knevliŋ“, svarede Inger, „naa dæŋ æ movt ska haŋ op. Men I kaŋ vel æls nok høvse, vun Hørriŋ ska behaŋles?“

„Ja, naa føst haŋ æ ruske aa haa ligge lit paa dæŋ jenne Sie, ska haŋ væŋes mæ iŋ Rivestae, aa naa haŋ æ tær, ska haŋ biŋes sammel i Knipper aa køres hém aa rives paa Hørriven iŋe i Laen“, skyndte Kirsten sig at forklare.

„Aa baøtter ska haŋ haa Vaŋ aa tæres ijen aa sættes iŋ i Hørhøvse, tæ dæ ska braes“, sagde Sidsel.

„Aa de æ alti saa morsomt aa haa Braejille“, sagde Kirsten, „faa Kunnerne fortæller alti saa monne Historier a syŋer saa monne Viser“.

„Ja, de æ alti glae Dave, naa dæ ska braes aa skættes“, sagde Inger, „men naa i Jaar ska vinne haa saa monne tæ aa hjælpe vos, faa naa æ I saa store, saa I kaŋ væe mæ“.

„De vé vi osse jærne“, sagde Kirsten, og Sidsel stemmede straks i med, glad ved at kunne komme til at tage Del i de voksnes Arbejde.

Hørbragningen skulde begynde straks om Morgenen, og Henrik og Mads havde været tidlig paa Færde for at grave den store Hørgrav, i hvis Bund der tændtes et Baal. Over Graven lagdes en Del Stænger, paa hvilket Hørren blev udbredt for at tørres over Ilden. Ved den ene Ende af Graven var en lille Grøft, hvor Henrik og Mads skiftevis tog Plads for at vende og dreje Stænglerne, og tæt ved Graven stod Hjælperne med deres Brager og klemte Skallerne af Hørren. I tidligere Tid havde der været brugt Haandbrager, men Inger og Henrik havde anskaffet Klodsbrager, som de syntes bedre om, og disse vandt ogsaa mere og mere Indpas paa Gaardene.

Mens Bragerne gik, stod Munden næsten ikke stille paa Mette Mønbo.

„Ja, I vé nok, aa omme ved Bjærre i Veby, dæ æ de slemt tæ aa spøje“, sagde hun, idet hun med et haardt Tag klemte Bragekæverne sammen. „Aa men Mor haa da osse faatalt, aa jen Nat, da hiŋes

Fafaar jek forbi, da staa hele Bjærre paa fire gloiŋs Støtter aa iŋe uŋer Højiŋ daaŋse bue Nisser aa Trolle",

„Maate haŋ saa daaŋse mæ?" spurgte Inger smilende.

„U—nej!" Mette gyste ved Tanken om, at hendes Oldefader skulde have givet sig af med sligt. „Haŋstaabaeaaglovdelit, saa gaa haŋ sæ tæ aa ræŋe lisom dæ vaa Il i Hælene aa' ham, aa haŋ slap da osse got fraa dom. Men faa haŋs Mobror hae de nær gaae galt. Faa jiŋ Gaŋ kom haŋ riiŋs dæ faabi væ Nattetier, aa da vaa de lisaadan aa Bjærre hae lyte sej aa staa paa Ilstøtter aa Troltøje daaŋse dæiŋe. Men haŋ blé holliŋs lit aa saa' paa, vun di more sæ, aa saa kom dæ æn Nissepie øv aa gaa ham e Bæjer Vin aa drikke, men haŋ aŋte nok, dæ vaa noe galt væé, aa haŋ smak Viniŋbaaaer sæ aa ré aa Stæ mæ de same. Men lit aa Viniŋramte HestiŋpaaLæŋen, aa dæ jek ale Haarene aa, saa de vaa got aa se, dæ vaa noe Djævelskav væ e. Men Bæjre de holt haŋ, aa øtter va di haa savt, saa faaærte haŋ de tæ KippiŋjeKerke, aa dæ bruer di de nok iŋaa væ Altergaŋgiŋ".

Mette lod Bragen hvile et Øjeblik for at tørre en lang Dryp af sin Næse paa den avede Side af sit Forklæde.

„Nere paa dæŋ østleste Gaar i Ravnse haa di osse saan e Sølbæjer, som æ komme fraa noe Troltøj", begyndte hun igen, „faa jiŋ Nat kom dæ iŋ hel Hov Nisser iŋ paa Gaariŋaabejyŋte aa tappe Øl, men saa kom dæ noe aa køs dom, saa di foer aa Stæ være æn di vaa tossé, men i Faahippelsen glemte di e Bæjer paa dæŋ jenne Øltyŋeaadihaaalre vaaren aa hænt de ijen".

„De vaa ju æn go Eriŋriŋaahaaom Nissebesøje", bemærkede Henrik.

Han kendte Mettes Svaghed for Nisser og Trolde og alskens overnaturlige Væsener, og vidste, det kunde ikke hjælpe at sige hende imod.

„Ja, de ska du haa Ræt i", sagde Mette, „men som Ræjel æ de æls ænne got aa haa noe aa bestille mæ dæŋ Slavs. Saan vé jæ, aa jin aa men Mommoes Farbrøre sku hente BræŋeoppeiNeble

Skaa paa de Støke, di kaller Trætefaŋiŋ, aa lie mæ jét, som haŋ holler aa læsser, hører haŋ Trætefaŋiŋ rove: „Al dete hæ, de æ met! Al dete hæ, de æ met!“ „Ja, jæ æ Faŋiŋ golme lie gla, ves de æ, faa de ænne met!“ rover men Mommoes Farbror tæbaes, faa haŋ vaa naa saaŋ iŋ faalé gusfaagaaen Krop, men i de same blir de lisaa uŋerle omkriŋ ham, aa haŋ veste slet ænne, vaa kaŋ vaa, aa maate blie væ aa køre rundt i Skaaiŋ hele Natten. Men saan haa de alti vaaren. Naa Folk svaarer ijen, farer di vilt mæ de same, men baae di tier stille, saa sker dænne dom noe“.

„Saa jæller de om aa holle sæn Bøtte væ saan æn Lejlehée“, bemærkede Inger.

Mette nikkede ivrigt.

„Ja, de ska ma. Men dæ oppe væ Neble haa de naa osse alti vaaren saan noe konste. Værken Dære eller Porde haa kuŋe staa i, aa Hestene reŋte løse om Natten, men staa buŋjne om Maarniŋen, aa paa Gulle i dæŋ jenne Stoe æ iŋ Bloplæt, som ænne kaŋ vaskes aa. Dæ ska nok væe slaa e Meŋske ijæl dæoppe, aa i de jenne aa Kamrene sukker aa stønner de aa bær sæ tæ, saa iŋen tø ligge dæ om Natten“.

Mette havde klemt saa haardt til, saa Bragen nær havde væltet, og hun maatte sætte Foden fastere imod Stokken for at faa den til at holde Balancen.

„Oppe væ Baskerkroiŋ mellem Braarpe og Øster Kippiŋje æ de osse monne Gaŋe galt væ Nattetier“, vedblev hun, da hun havde faaet det fornødne Herredømme over Bragen, „aa dæ kaŋ di møe saan noe konste noe, som iŋen kaŋ faaklaare sæ. Aa væ Kaasvejiŋ i Aalstrop æ dæ monne som farer vilt, men naa di baae væŋer deres Skiŋpæls eller deres Vaŋter, saa blir di straks klaar paa sæ sæl ijen“.

„Men ves de saa æ om Somriŋ, saa di værken haa Pæls eller Vaŋter paa, kaŋ de saa jælpe aa væŋe Bukserne?“ spurgte Henrik.

Mette skævede mistroisk til ham for at se, om det var hans Alvor eller om han drev Løjer med hende, men der var intet i hans Minespil, som røbede hans Tanker, og det forstaaende Blik, han

vekslede med Inger, lagde hun ikke Mærke til og kunde derfor dristig fortsætte med sine Historier.

Som altid ved den Slags Arbejder levede de højt lige fra Morgenen af, og midt paa Eftermiddagen fik de endogsaa en Tallerken varme Æbleskiver. Saa snart der var spist, tog de atter fat paa deres afbrudte Arbejde, og let og rask gik det hele fra Haanden. Enhver satte en Ære i at faa saa meget til Side som vel muligt, men hvor meget de end hængte i, blev de dog ikke færdige, før det var mørkt. Ilden i Graven blev omhyggelig slukket og den bragede Hør puttet i Sække og sat ind paa Loen, hvor den skulde staa til de fik Tid at skætte.

Dygtige trætte, men i straalende Humør og godt oplagte til at drive lidt Spas med hverandre, fik Bragerne sig vasket, og efter Midaftenen i den elskede Mørkningsstund vekslede det med Viser, Eventyr og Smaahistorier for til sidst at ende med en lystig Svingom.

Naar Hørren var braget og henstillet paa et tørt Sted, kunde den staa omtrent saa længe det skulde være, men Inger vilde helst have den helt færdig med det samme, og ikke længe efter Bragningen, tog de fat paa Skætteningen.

Nu mødte Hjælperne op med Skættetræerne, og som altid var Børnene interesserede Tilskuere.

„Æ de stregt aa skætte?“ spurgte Lisbeth Mette Mønbo, som med let og øvet Haand daskede løs paa Hørren med Skættelen.

„Naa føst ma æ vaaŋ tæ de, saa æ dænne saa galt iŋda“, svarede Mette, „men æls faaresten saa skætter jænne, jæ kæver“.

„Jø du“.

Lisbeth saa' uforstaaende paa hende.

„Ja, ser du, men Pie“, vedblev Mette beredvillig forklarende, „Hørriŋ sha haa to Aaergaŋe, aa dæŋ føste héer Skætniŋ, dæŋ aaŋ Kævniŋ, aa saa æ Hørriŋ i Tjaaser, som vi kaller faa Brover, aa paa vær Braae vøjer ma e Hove“.

„Ka ma saa bejyŋe aa spiŋe?“

„Nej paa de Lav. Hørriŋ ska føst hejles, aa dæ kommer saa Blaarene fraa, aa baøtter blir Hørtotterne kraaŋse, aa saa kaŋ di spiŋes. Aa naa Gaarne

æ spuŋe, ska de hæspes aa kaaes i Bøjeaskeløv aa skruppes aa skølles aa tæres aa russes aa vøjes op i Nøjler aa sæŋes tæ Vævre aa blie tæ Lært. Aa naa de kommer tæbaes ska ma bleje de, aa saa ka ma bejyŋe aa sy de".

„U — dæ æ meje Arbæe væ al de", udbrød Lisbeth.

„Ja, Gu men Sél æ dæ meje Arbæe", sagde Mette, „maŋ kanne saan faa Klæjer øvn Besvær".

Som ved Bragningen svandt Dagen hen med strengt Arbejde og rigelig med god Mad og Drikke. For Inger var det en stor Tiifredsstillelse at faa sine Hørknipper i Orden saa tidlig paa Efteraaret, saa de kunde begynde at spinde, saa snart der var Lejlighed dertil, da det nu gjaldt om at faa oprettet en Del af det forsømte fra de travle Arbejdsaar, hvor kun det allernødvendigste var blevet udført. Lave noget paa Forskud havde der ikke hidtil været Tale om, men nu skulde der i de kommende Vintermaaneder sættes Fart paa med Spind og Syning. Alle trængte de til Linned og Hverdagstøj, og mange Par Hoser skulde lænkes, og meget var der at bøde og stoppe, og først naar alt det var til Side, kunde der tænkes paa de kommende Dage.

Inger var nu Moder til otte Smaapiger, og under hendes og Henriks forstandige Opdragelse udviklede de sig frit og naturligt baade til Legem og Sjæl. De fire ældste viste allerede tydelige Tegn paa, at de var udprægede Prierdøtre. Høje af Vækst og lyse af Lød, kvikke og intelligente og bestemte i al deres Færd og Væsen. Ingen af dem havde arvet Faderens ringe Forstand eller snævre Livssyn, men var helt og fuldt Moderen opad Dage. Henriks Smaapiger var derimod mørkere og mere buttede, ligesom de i flere andre Retninger slægtede deres Fader og hans Familie paa; men dette saa' Inger gerne, da hun inderligt ønskede, at Henriks gode Egenskaber skulde fortsættes i hans Børn.

I økonomisk Henseende var det gaaet godt opad og fremad for dem. De veldrevne Marker gav en stor Afgrøde, og bedre Besætning end hos Henrik Prier fandtes ikke der paa Egnen.

Redskaberne var i høj Grad forbedrede og meget nyt anskaffet, saa Arbejdet gik lettere fra Haanden end tidligere. Med de københavnske Skippere handledes der stadig, men de forskellige Handeler foregik ikke paa den hemmelighedsfulde Maade som før. Smør, Æg og Ost og hvad andet, der kunde undværes, kørtes aabenlyst af Sted, og der taltes højt og frit om Priserne, som de fik for Produkterne. Selve Varemængden var der stor Forskel paa nu og i de første Aar. I Begyndelsen havde det kun drejet sig om nogle ganske faa Pund, men efterhaanden som de gamle, magre Køer var blevet erstattet af unge, kraftige Dyr, der fik nok un-

der Tanden, øgedes Mælken stadig og Smørsalget blev større og større. Grundet paa den hyppige Kærning og mest gennemførte Properhed og gode Behandling af Mælken, var Ingers Smør altid fint og velsmagende i Modsætning til de andre Bønderkoners, der almindeligvis havde en ram og bitter Smag, og hun kunde faa Afsætning for mere, end hun kunde frembringe.

Det samme var Tilfældet med hendes Ost. Hvor mange Ostekar, hun end fik lavet, tømtes de dog hurtigt, og Osten blev en fast Indtægtskilde for Priergaardsfolkene.

Inde i Stuerne var der kommet mange nye Ting, som havde hygget og pyntet og givet Gaarden et særdeles velhavende Præg. Et Par tunge Klædekister, et mægtigt Dobbeltskab, et stort Bord og en Langbænk med Rygstød, alt af Egetræ, havde de faaet lavet til Stadsstuen og desuden købt flere smukke Genstande af Kobber, Messing og Malm. Paa et kunstfærdigt udskaaret Tavlet var anbragt nogle fine Kopper, og ved Siden af hang et Par grønmalede Baandvæve. I Kisterne saavel som i Stadsstuens Himmelseng begyndte det at fylde stærkt op. De sidste Vintres ihærdige Syslen med Rok og Naal gjorde sig gældende paa flere Maader, og med berettiget Stolthed betragtede Inger og Moderen saavel som Birthe og de ældste af Børnene det Værk, deres flittige Hænder havde frembragt.

Paa Bunden af den ene af Kisterne laa flere Hørgarnslagner, lagt sammen Par for Par, og hvert Overlagen forsynet med en bred Hulsøm og en broderet Krans, hvori stod Forbogstaverne af Ejerens Navn. Derefter kom en Række Hørlærredsskjorter med fine Stikninger og Broderier paa Ærmer og Skulderstykker.

Syningen af en saadan Skjorte tog megen Tid. Hvert et Sting skulde sys i Haanden og udføres med den største Nøjagtighed, da det gjaldt om, at Mændene kunde møde op med en fin Stadsskjorte ved Gilderne og i Bymandslavet, da de altid smed Pelsen eller Frakken, naar de blev for varme.

Ved Siden af Skjorterne laa en Bunke Særke, hvis øverste Halvdel var af fint Hørlærred, medens det nederste Stykke var af grovt Blaarlærred. Som Skjorterne var Særkene udstyret med Stikninger, Hulsøm, Musetænder og forskelligt Broderi, alt syet med fint hjemmespundet Hørgarnstraad. Øverst laa det grove og simplere udførte Hverdagslinned, men ogsaa her øgedes Stabelen Aar for Aar. I de andre Kister fandtes de uldne Sager, Skørter og Bul, lange Vanter og Hoser, røde og grønne Lænketrøjer med forskellige Mønstre og Ruder, store Ruller af Vadmel til Bukser til Henrik og Skørter til Kvindfolkene, samt Hvergarn til Veste og Forklæder. I Himmelsengen laa adskillige tungt svulmende Dyner og Puder, og oppe under Loftet hang store Nøgleknipper, rede til at sættes paa Væven, saa her var Forskud nok til lange Tider.

Men som de var mange til at slide af Bunkerne, var de ogsaa mange til at forfærdige dem. Kirsten og Sidsel spandt allerede løs baade af Hør og Uld, og i Syning og ved Lænketøjet kunde de klare sig for mange voksne. Sofie og Lisbeth maatte endnu holde sig til Blaarene, men Karterne kunde de haandtere saa flinkt som nogen, og deres Uldraser var tætte og faste som fine luftige Pølser. Stense var ikke naaet videre end til at skrupkarte, og Else maatte nøjes med at tese Ulden med Fingrene. Kun Bodil og Ane tulrede om med deres hjemmelavede Legetøj fra de stod op og til de skulde puttes ned i Slagbænken, som nu var deres fælles Soveplads. Alle de andre maatte gøre Gavn efter Evne, og aldrig fik de Lov at dase Tiden hen. En lystig Legetime var dem dog altid vis, naar det fastsatte Arbejde var til Side, og de kunde da for Alvor slaa Gækken løs.

Først regelmæssigt Arbejde, derefter bestemt Frihed til Spas og Løjer, saaledes var Husets Lov, og paa det nøjeste blev det overholdt af store og smaa. Overfor Far og Mor blev Børnene lært til Lydighed, og i særlig Grad blev de holdt til at vise Mormoderen den største Ærbødighed. Alderdommen maatte æres, og de gamles Meninger og Ønsker respekteres frem for nogen andres. Naar

Mormoderen talte, maatte de andre tie, og hvad kun satte dem til, skulde de først og fremmest gøre.

Men det hele formede sig som en fri og naturlig Ærefrygt uden at præges af den Slavefrygt, som mange Steder kendetegnede Børnenes og de yngres Optræden.

Det samme gode Forhold gjorde sig ogsaa gældende med Hensyn til Mads og Birthe. Begge følte sig som de Tjenere, de var, og glemte aldrig at vise deres Husbondsfolk al skyldig Ærbødighed, men der var ingen krybende Underdanighed til Stede hos dem, kun var de besjælet af den inderligste Taknemlighed over de gode Kaar, der blev budt dem i den ansete Families Kreds, og følte sig bundet til Hjemmet med de stærkeste Baand. Over Henriks og Ingers Samliv var der den samme lyse Lykke som i deres Ægteskabs første Dage, og deres indbyrdes Kærlighed prægede al deres Færd.

For de fire ældste af Børnene var Henrik stadig lige saa kærlig og opofrende en Fader som for sine egne smaa, og det hele Hjem blev ved den gensidige Fordragelighed saa harmonisk og smukt som ikke mange andre.

Med Kirsten Prier havde det i den senere Tid begyndt at gaa stærkt tilbage. Hun blev liggende længe om Morgenen og gik tidlig i Seng om Aftenen, og ofte tog hun et lille Blund baade Formiddag og Eftermiddag. Syg var hun egentlig ikke, blot træt og tung og ude af Stand til rigtig at kunne følge med i det, der foregik omkring hende. Helt give op vilde hun dog ikke, men satte sig hver Dag tilrette ved Rokken og søgte at træde den, som hun plejede; men det tog lang Tid at spinde en Rulle fuld.

Trætheden blev hende tilsidst for overvældende, og da hun en Formiddag kun med yderste Besvær havde spundet et Par Raser, skød hun Rokken til Side med et vemodigt Blik.

„Jæ blir faa gammel naa", sagde hun, „dæ æ ænne noe væ mét Arbæe mer".

„Men I haa osse jort nok i jer Ti", sagde In-

ger varmt, „de æ ænne ale, dæ haa vaaren saa verksom som I".

„Aa nej". Kirsten Prier lod ligesom halvt kærtegnende Fingrene glide rundt om det bløde Uldgarn, der sad paa Rullen. „Jæ haa strævt aa nøtte miŋ laŋge Arbæsdav saa got, jæ kuŋe, men naa kommer jæ tæ aa holle Fyravden".

Hun klædte sig langsomt af, og saa snart hun havde lagt sig til Hvile, faldt hun i en tryg Søvn og vaagnede først sent næste Morgen.

„Jæ dræmte om Faar i Nat", sagde hun til Inger, der straks kom hen til Sengen, „haŋ kommer vést snar aa hænter mej, saa jæ ve jærne haa Præstiŋ, saa jæ kaŋ blie berætte, iŋen jæ døer".

„Ve Inne osse haa Doktriŋ?" spurgte Inger.

„Nej", Kirsten Prier rystede bestemt paa Hovedet, „jæ ænne saan sy, jæ æ baae træt, saa jæ faar nok iŋ let Dø lisom Faar".

Hun lukkede atter Øjnene, og Inger skyndte sig ud for at faa Bud efter Præsten, ligesom der ogsaa blev sendt Meddelelse til alle Søstrene om Moderens Tilstand.

Straks efter Middag kom Præsten. Alt i Stuen var gjort festlig i Stand til at fejre den højtidelige Handling. Borde og Bænke var hvidskurede, og Gulvet nyfejet og bestrøet med fint, knitrende Sand.

Paa Sengen var lagt rene Lagner, og Kirsten Prier smykket med en ny Lænketrøje og sort Hue. Foran Sengen stod et lille Bord med et hvidt Klæde over og herpaa stillet to blanke Messinglysestager med et Par af de pæneste Formlys, de ejede.

Da Præsten kom, laa Kirsten Prier i en Halvdøs, men vaagnede straks op, og klar og med fuld Bevidsthed nød hun Alterens Sakramente.

„Saa Tak, naa kaŋ jæ sie, som dæŋ gamle Sæmmen, dæ staar om i Biblen, aa naa æ jæ rée tæ aa gaa bort mæ Fræ", sagde hun, da de tilstedeværende havde ønsket hende til Lykke med Velsignelsen.

Om Eftermiddagen kom alle Døtrene med deres Mænd for at se til Moderen, og til hver enkelt havde hun et Par kærlige Ord; men kun et

Øjeblik ad Gangen formaaede hun at tale, saa overmandede Trætheden hende, og hun sov videre for atter at vaagne op med smaa Mellemrum.

Ud paa Aftenen bad hun om lidt at drikke. Med et lykkeligt Smil saa' hun sig om, da Inger havde givet hende en Kop Mælk.

„Aa, vaa de daa æ got, vi æ fløte hém ijen", hviskede hun halvhøjt, „faa vaa fint aa got, dæ æn æ paa dæŋ ny Gaar, saa æ dæ ligot bæjer paa dæŋ gamle, faa hæ keŋer jæ vær e Fe i Gulle aa vær æn Rævne i Vegen, aa hæ lejde Pierne, da di vaa smaa".

Hun lukkede Øjnene igen og laa en Stund ubevægelig, saa begyndte hun atter at tale om Glæden over at være hjemme paa den gamle Gaard, hvor hun havde levet sine lykkeligste Aar.

„Jæ æ saa gla væ, aa lŋjer aa Hendrik fik bugt dæŋ ny Gaar", sagde hun senere, „faa di aaŋje Mensker træŋer tæ noe nyt, men vi ælre passer bæst tæ de gamle, aa jæ æ gla faa, aa jæ kaŋ dø hæ i dæŋŋe Stoe, vaa jæ æ føt, aa vaa jæ sæl haa faat ale menne Børn — — ja, Børnene", gentog hun med et uendelig lykkeligt Tonefald, „de æ ju ligot de bæste æn Mor haar. Aa Maardiŋ vaa nok iŋ go Maŋ, aa haŋ ska væe velsinne i sæn Grav, men Pierne haa daa alti staa met Hjerte nærest".

Hun gjorde en søgende Bevægelse henover Dynen.

„Leer I øtter noe, Mor?" spurgte Inger og tog hendes Haand.

Kirsten Prier drejede langsomt Hovedet om imod hende.

„Naa, æ du dær, men Pie, ja, det vaa dej, jæ saa' øtter".

„Jæ ska osse nok blie hos jer", lovede Inger.

„Ja, Tak ska du haa! Bue I aa Vaahærre haa alti vaaren goe imo mej, dæfaa haa de vaaren got aa leve, aa dæfaa æ de let aa dø".

De sidste Ord aandede hun næsten uhørligt ud, og en Tid laa hun hen uden at tale. Hele Natten vaagede Inger og Henrik hos hende, og for det meste var hun klar nok til at kende dem begge, men stadig troede hun sig hjemme paa den gamle

Gaard, indtil hun let og halvt umærkeligt gled ind i Dødens Arme.

Som hun havde ønsket det, kom Døden til hende, som den var kommen til Morten Prier, og som et smukt gammelt Træ, der stille var visnet hen og gaaet ud, saaledes var hendes Livstraad brudt uden at volde hende selv Smerte og uden at fylde de efterlevendes Hjerter med bitter Sorg. Kun stille Vemod og mild Bedrøvelse over at have mistet en opofrende Moder og kærlig Mormoder var det, som kendetegnede hendes nærmestes Følelser, og Kirsten Prier havde dermed naaet sine Ønskers Maal, i Liv som i Død at bringe Fred og Velsignelse til sine kære.

Iblandt Slægt og Venner, som fulgte Kirsten Prier til sit sidste Hvilested, var ogsaa gamle Knud Ræv. Han havde endnu sin svære, brede Skikkelse i Behold og satte stadig stor Pris paa god Mad og Drikke, men der var dog kommet noget svagt og affældigt over hele hans Optræden. Selv havde han ogsaa en Følelse af, at det gik ned ad Bakke med ham.

„Jæ døvr ænne noe mer", sagde han til Grete, da de kom hjem fra Begravelsen, „aa de vaarer ænne læŋe, iŋen I kommer tæ aa faasønne mej hen".

„Aa, I kaŋ smé got leve monne Aar inaa", trøstede Grete.

„Nej, jæ jø dænne ret læŋe", fastholdt Knud Ræv, „jæ kaŋ mærke aa' mej sæl, aa de snar blir skit mæ mej, aa jæ blir dæŋ føste i Lave, dæ ska aa Stæ".

Hans Spaadom slog ogsaa til. Et Par Uger senere blev han syg og maatte gaa til Sengs, og en halv Snes Dage efter døde han.

Ved hans Begravelse satte Grete igennem, at alt kom til at foregaa paa samme Vis, som da Rasmus Prier og Moderen blev begravet, og hermed var der banet mere Vej for de nye Skikke, som tilsidst blev indført overalt.

Ved Kirsten Priers Død blev der en tom Plads i Hjemmet, og baade store og smaa savnede hende meget.

„Vaa de æ uŋerle aa komme iŋ i Stoen, naa Mommor ænne sitter henne væ Kakluniŋ aa spiŋer", sagde Lisbeth en Dag, hun kom hjem fra Skole.

„Jæ savner hiŋe osse meje", sagde Inger, „men huŋ kuŋ junne leve alti, aa saa maa vi væe glae faa, aa huŋ fik Laa aa gaa saa got fraa vos. Hae huŋ sku ligge aa pints i laŋje Tier aa blét lé aa ké aa Live, saa hae de vaaren meje streggere bue faa hiŋe aa vos ale sammen. Vi maa dæfaa sie Vaahærre Tak bue faa Liv aa Dø aa lære aa iŋse, aa haŋs Vilje aa Bestemmelser alti æ di bæste faa vos Meŋsker".

Børnene lyttede stille til Moderens Ord, og de ældste forstod hende fuldtud; derimod trængte lille Stense til at faa klaret noget af det lidt nærmere.

„Ska vi saa heller ænne snakke mere om Mommor?" spurgte hun tøvende.

„Jo, de ska vi", svarede Moderen. „Vi ska tit miŋes dæŋ goe gamle Mommor aa høvse paa de, huŋ haa savt, aa sé aa blie lisaa go som huŋ haa vaaren".

„Aa lære aa spiŋe lisaa got, som huŋ kuŋe", føjede Lisbeth gammelklogt til.

„Ja, de ska vi osse, men de blir nok ænne saa let", sagde Inger, „faa huŋ vaa mæssen lisaa skrap, som Præstekunnen øve paa Vaalse, dæ saae, aa huŋ aa jet jenneste Puŋ Ul kuŋe spiŋe iŋg Traa dæ kuŋe naa lie fraa Vaalse aa tæ Nykøviŋ".

„Kuŋe huŋ saa de?"

„Nej, dæŋ naate ænne læŋjer æn tæ Krahave, aa de letræ, som dæŋ slap op væ, ble saa kalt Madammens I".

„Va hete dæŋ Præstekunne?" spurgte Sidsel.

„Ja, de æ dæ iŋen, som vé, men di sier, huŋ levte paa Droniŋ Sofies Ti".

„Dronniŋ Sofie — — vaa de hiŋe, dæ vaa jeft mæ Frerik dæŋ aaiŋ aa bovde øve paa Nykøviŋ Slot?"

„Ja, aa de vaa osse hiŋe, dæ vaa saa skrap tæ aa rejere mæ ale sæne Saer aa som i monne Reiniŋer jore meje faa Falster. Men huŋ vaa æn vas jen, naa dænne jek, som huŋ ville haae, aa

huŋ piske sæl sænne Hofdamer, naa dinne ville lystre".

Børnene fnisede lidt over Meddelelsen, men interesseret fulgte de Moderens Beretninger om den strenge, men dygtige Dronning, der i sin Enkestand havde udrettet mangt og meget til Gavn for deres lille Fødeø og dens Beboere.

I de sidste Aar havde Henrik Prier sammen med Degnen og tre af Gaardmændene i Byen begyndt at holde „Lolland-Falsters Stiftstidende". Bladet maatte de hente i Gaabense Færgegaard, og et Par Gange om Ugen drog en eller anden af Sted for at faa Posten. Som oftest maatte Priergaardsfolkene sørge for det hele. Degnen var ældre og daarlig til Bens, og de andre Holdere var ikke særlige ivrige Læsere, saa det var kun i Ny og Næ, at de paatog sig Ulejligheden med at hente Avisen.

I Priergaarden var det en hel Festdag, naar de fik en saadan Budbringer fra den store Verden bragt ind i Huset, og baade de voksne og Børnene glædede sig altid til at faa Nyhederne at høre. Tid for hver enkelt til at sætte sig hen og læse det lille Blad igennem, var der ikke, men efter endt Dagværk læste Henrik som Regel højt for dem alle. Om Vinteren begyndte han Læsningen saa snart Mørkningsstunden var forbi. Karterne blev da ikke rørte, da de voldte for meget Spektakel, men under Rokkehjulets Snurren og Lænkestikkernes Klirren læste han med klar og tydelig Stemme Avisen igennem fra Ende til anden.

Om Sommeren samledes de ude ved Porten eller inde i Haven under Valnøddetræet. Efter endt Læsning drøftede de gerne det, de havde hørt. For det meste var det Henrik og Inger, der førte Ordet, men Mads og Birthe kunde dog ogsaa give deres Besyv med i Laget om de forskellige Spørgsmaal. Af og til var der noget, de ældste af Pigebørnene vilde have nøjere Rede paa, og særlig var Kirsten meget videbegærlig.

„Jæ søns alti dæ staar saa meje om di store", sagde hun en Aften, da Henrik var færdig med at læse og omhyggelig foldede Bladet sammen. „Vuŋ kaŋ de væe, dæ alre staar noe om vos Byŋer?"

„Vos vé dinne noe rejde om", svarede Henrik.

„Aa di rejner vos nok heller ænne", føjede Inger til, „faa de æ da let aa mærke, aa di, dæ skriver Avisen, di holler alti mæ dom, dæ hører tæ dæŋ store Æŋe".

„Nej, Smaafolk kaŋ vist ænne vente noe got fraa dæŋ Kaant", sagde Henrik. „Men naa æ de nok æls bæst, vi teŋker paa aa rejse tæ Lollaŋ".

„Ska vi alrée i Seŋj?" sagde Else. „Jæ æ æls ænne søvne inaa".

„Saa vé du kas blie sittiŋs hæøve i Nat?"

„Nej, jæ vé da føls mæ jer".

Else rejste sig skyndtsomt op, og i samlet Klynge søgte de ind i Huset.

„Jæ kom tæ aa frysse, da jæ sa dæøve", sagde Henrik, da han havde klædt sig halvvejs af, „aa jæ haa faaresten osse vaaren lit skit tæpas hele Daviŋ".

„De haa du slet ænne snakke noe om før", sagde Inger lidt bebrejdende.

„Nej, jæ søns ænne, de vaa vær aa névne, men naa æ de lisom de sætter an i Brøste".

Inger saa' ængsteligt paa ham.

„Men vé du da saa ænne haa iŋ Kop kaat Øl eller lé Hølleté?"

„Aaa nej — de ænne noe aa jø Øvlejléhe mæ. Naa haa du ju ju mæssen klæt aa dej".

„De æ danne noe aa snakke om". Inger hægtede atter sit Skørt og satte en Naal i Bullen. „Aa naa ska jæ straks varme iŋ Taar tæ dej".

Inden han kunde gøre flere Indvendinger, var hun ude af Døren, og han var knapt kommen i Seng, før hun kom tilbage med en Spølkum kogende Øl, godt sødet med Honning.

Henriks Hænder rystede, da han tog Koppen.

„Jæ haa nok alré Fæber", sagde han, „de æ daa svært, saa haste de taar fat".

Inger strøg ham med Haanden henover Panden, der var underlig kold og klam.

„Naa maa du pakke dej got né, saa du kommer tæ aa svees, saa letter de nok tæ i Maaren", trøstede hun, men inderst inde følte hun en underlig Uro over hans pludselige Ildebefindende. Han plejede ellers aldrig at fejle noget, men færdedes altid rask og veltilpas imellem dem, og derfor var det saa underlig trykkende at vide ham syg, selv om det forhaabentligt kun var et lettere Tilfælde.

Med den ømmeste Omhu dækkede hun ham til og haabede snart at faa Sygdommen paa Flugt, men hendes Forhaabninger gik ikke i Opfyldelse. For hver Time blev han mere og mere daarlig, og inden Morgenen oprandt, var han alvorlig syg.

Inger havde ikke lukket et Øje den hele Nat, og det var som Hjertet snørede sig sammen i hendes Bryst ved Tanken om, at han muligvis skulde gaa bort fra hende.

Saa snart det første Dagslys trængte frem, stod hun op og klædte sig paa.

„Naa sier jæ tæ Mas, aa haŋ ska køre øtter Doktriŋ mæ de same", sagde hun, idet hun kærligt rettede ved Henriks Hovedgærde.

„Ja", sagde han tungt, „de æ kas de bæste, aa de blir saadan".

Saa hurtigt det lod sig gøre kom Mads af Sted til Stubbekøbing, men først efter flere Timers angstfuld Venten kom han tilbage med Lægen.

De mindste af Børnene laa ude i Gaarden og legede, og halvt nysgerrige og halvt ængstelige kiggede de paa den ældre graaskæggede Mand, som sad i en stor, mærkelig Agestol, der med nogle lange Kroge var hægtet fast omme bag i Vognen.

Under Kørslen var den i en let gyngende Bevægelse, og Børnene kunde straks forestille sig, at det maatte være langt behageligere at sidde i den fremfor paa de haarde Agebrædter.

Mads kom rask af, og efter at have surret de lange Rebliner om et af Hjulene tog han en lille Trappe op fra Vognbunden og satte den tilrette, saa Doktoren bekvemt kunde komme ned paa Jorden.

Med den mest levende Interesse fulgte Børnene de forskellige Forberedelser.

At Doktoren ikke kunde springe eller krybe ned fra Vognen, som andre Mennesker plejede, undrede dem højligt.

„Haa finne Folk alti sæl bue Aestol aa Stie mæ sej, naa di æ øve aa køre?“ hviskede Else til Lisbeth.

„De kaa di nok“, mente Lisbeth, „faa di æ vel saa tyŋskiŋée, saa di kanne taalle aa sitte hart, aa di æ vel osse saa klosée, saa di kanne spriŋje né fraa æn Vaaŋhav“.

Smaapigerne stak fnisende Hovederne sammen over Lisbeths rapmundede Forklaring, men straks efter var de dog atter alvorlige og beklemte over det usædvanlige Besøg og ved Tanken om Faderens Sygdom.

Men dybere var dog Alvoren inde i Stuen, hvor Henrik laa. Lægen havde taget Plads ved Siden af Sengen og rettede forskellige Spørgsmaal til ham.

„Ja, der er noget galt med Lungerne“, sagde han efter at have følt hans Puls, „men nu skal jeg give Karlen noget Mistur med tilbage, og det skal tages fire Gange om Dagen“.

Inger stod ikke langt fra Doktoren, og med tilbageholdt Aandedræt fulgte hun enhver af hans Bevægelser og søgte i hans Minespil at læse om Henriks Tilstand.

Men Doktorens Ansigt var som en lukket Bog, og med en ligegyldig Bemærkning rejste han sig og gik op i Stadsstuen, hvor Bordet stod dækket med alt det bedste, Huset havde at byde.

Inger fulgte efter ham med tunge, næsten slæbende Trin.

„Va tror Doktriŋ æls om ham?“ spurgte hun dæmpet, da hun havde lukket Døren til den anden Stue.

„Det er ikke godt at sige noget om“, sagde Doktoren, idet han skar sig et forsvarligt Stykke af det nykogte røgede Lammelaar, der var sat frem for ham.

Inger trak haardt i sit stramme Forklædebaand. Hvor det lød isnende koldt, og det var som hørte hun sin egen Dødsdom igennem de tørre, udeltagende Ord. Hun kunde have skreget højt af Smerte.

Saa var der vel intet Haab om, at han kunde leve. Saa skulde hun vel miste ham, hun elskede overalt i Verden og som havde skænket hende Livets højeste Lykke. For en Stund var det, som alt slog sammen om hende, saa hun intet kunde sanse eller samle, men det varede kun et Nu, saa mindedes hun sine Pligter baade imod Doktoren og den syge.

Med sikker Haand skænkede hun op for sin Gæst, imens hun spurgte ud om, hvorledes Henrik skulde behandles, og om end Doktorens Tale lød i hendes Øre som en fjern Rullen, indprentede hun sig dog nøjagtigt hans Ordre.

Da Doktoren var kørt bort, gik Inger ind til Henrik, der trak Vejret tungt og hivende.

„Saa æ de vel snar faabi mæ al vor Løkke", hviskede han bevæget og strakte Haanden ud imod hende.

„Aa — Hendrik!" Inger bøjede sig ned og lagde sit Ansigt ind til hans. „Vi maa beé tæ Vaahærre, aa du maa faa Laa tæ aa blie hos mej aa Børnene".

„Jæ ve osse saa jærne leve — men jæ tror ænne, de sker", kom det brudt.

„Ska de væe Gus Vilje, aa vi ska skils, saa ska du haa Tak faa vær æn Timme, vi haa vaaren tæsammen", stammede hun. „Men naa ska du prøje paa aa saae', saa kaŋ vi sien snakke".

Men der blev ikke Tid til senere at føre lange Samtaler. Saavidt muligt skulde Henrik have Ro, og til det yderste drog Inger Omsorg for, at Lægens Anvisninger overholdtes.

Under Frygt og Haab sneglede 6 lange Dage og Nætter sig af Sted, men Henrik blev for hver Dag svagere, og den syvende Morgen var han sig ikke fuldt bevidst.

Stønnende sank Inger paa Knæ foran Sengen med Hovedet lænet imod hans stribede Overdyne, men pludselig rejste hun sig op ved at høre en underlig Rallen fra hans Bryst. Hans Dødskamp havde begyndt, og ude af sig selv af Smerte slog hun Armene om ham.

„Aa, Hendrik, Hendrik — du maa ænne dø!"

jamrede hun og kyssede fortvivlet hans viljeløse Mund, men i næste Øjeblik tog hun sig sammen og lagde sine foldede Hænder oven paa hans.

Respekten for Dødens Hellighed tvang hende til at dæmpe Sorgen, og Henriks Dødsstund vilde hun ikke forbitre med sine Klager. Her maatte hun være den stærkeste og hjælpe den elskede Mand at gaa bort i Fred. Sagte og bævende begyndte hun at bede Fadervor. Henrik laa stadig med lukkede Øjne, men hans Øre opfangede dog Lyden af hendes bedende Stemme, og da hun sluttede Bønnen, føjede han sit Amen til. Han vilde sige mere, men Ordene blev til en utydelig Gurglen og kvaltes i den tunge Rallen.

Igennem den halvaabne Køkkendør havde Birthe hørt og set, hvad der foregik inde i Stuen, og i største Hast kaldte hun Børnene sammen, for at de muligvis kunde faa sagt det sidste Farvel til den døende Fader. Den lille Ane tog hun op paa Armen, medens de ældste havde de yngste ved Haanden, og paa Hosesokker listede de alle ind og slog Kreds foran Sengen.

Kirsten og Sidsel var dødblege, og det bævrede og trak om de friske Barnelæber, men der var noget i Øjeblikkets sælsomme Stilhed, der tvang dem til at holde Graaden tilbage. Den hæse Rallen i Faderens Bryst blev nu afløst af en hivende Piben, og forskrækket gemte Bodil sit Ansigt i Birthes Skørt.

I navnløs Kval stod Inger bøjet over Henrik og spejdede efter endnu et Livstegn, men alt var forbi, og vildt og ubehersket slog hun Hænderne op over sit Hoved.

„Aa Gu i Himlen! Aa Gu i Himlen!“ kom det som et Skrig over hendes Læber, og jamrende sank hun om paa Bænken.

Børnene trængte sig højt grædende sammen om hende, og hulkende slog hun Armene om de to mindste. Længe blev Inger siddende med Børnene og græd ud sin første vilde Smerte, men hun var jo tvunget ind i det Arbejde, som trods alt skulde gøres og ikke maatte forsømmes, saa hun kunde ikke give sig helt hen i Sorgen, hun maatte ogsaa

paa anden Vis tage sin Del af Dagens Byrde. Men der kom Øjeblikke, hvor Sorg og Savn var ved at knuge hende til Jorden, og hvor hun syntes, at hun ikke mere kunde stride sig igennem alt det tunge, der var brudt ind over hende.

Tabet af ham, hun havde elsket over alle andre, forekom hende da saa svært, at hun knapt vidste, hvordan hun skulde leve Dagen til Ende, naar han ikke var hos hende, og hun sammen med ham kunde tale om alt det, der rørte sig baade ude og inde.

I saadanne Stunder var hun ofte Fortvivlelsen nær, men hendes strenge Pligtfølelse sejrede dog altid over alt andet, saa hun efter en haard Kamp tog sig sammen for at udføre den Gerning, der var blevet hendes.

Og meget var der, som ventede paa hende og krævede hendes Nærværelse og Deltagelse. Henrik skulde have saa smuk og ærefuld en Begravelse, som han fortjente, og selv om end Søstrene og andre nære Slægtninge straks var kommen til Stede for at hjælpe hende over de tunge Dages Travlhed, var der dog alligevel meget, hun maatte deltage i, saa hun kunde ikke sætte sig hen og ruge over sin Sorg.

Gaardens Drift skulde hun ogsaa varetage. Vel havde hun den trofaste Mads, der af yderste Evne gjorde sit bedste, men trods al hans Slid og Paapasselighed, kunde han ikke magte det hele, og der blev mange Ting, som hun maatte klare.

Og der var Børnene. Deres Ve og Vel maatte hun frem for alt have for Øje. Naar Døden havde berøvet dem den kærlige Fader, trængte de dobbelt til hendes Støtte og Omhu, saa nu skulde hun baade være Moder og Fader for sine smaa.

Børnene var det dyreste, hun ejede, og dem maatte hun skøtte, saa hun rolig kunde staa til Ansvar derfor, naar hun engang blev kaldt bort.

Og med Tanken fulgte Handling. For Børn og Hjem drog hun den dybeste Omsorg, og ingen kom til at lide under det Slag, der havde ramt hende. Hvad hun led i sit Inderste, fik kun for Alvor Luft, naar hun om Aftenen var kommen til

Ro, men naar hun en Tid havde grædt og vaandet sig, krævede hendes stærke Natur ubønhørlig sin Ret, og hun fik nogle Timers styrkende Søvn, saaledes at hun om Morgenen var rustet til at tage Dagens Kampe op.

Begravelsesdagen oprandt med Sol og Varme, men for Inger var alt mørkt og koldt, og da hun stod oppe paa den gamle Kirkegaard, hvor hele hendes Slægt havde fundet det sidste Hvilested, og hvor nu ogsaa Henrik skulde have sin Grav, da var det, som Natten sænkede sine Skygger over hende og formørkede hendes ellers saa klare Aand. Præstens Ord gled hende sporløse forbi, og hun hørte ikke Kirkeklokkeklangen. Som en Støtte stod hun uden at kunne løfte en Fod, men da det sidste Glimt af den sorte Kiste var forsvundet i Jordens Skød, gjorde hun en Bevægelse fremad, som vilde hun styrte sig i den aabne Grav.

Med et dæmpet Skrig greb Kirsten efter hende.

„Mor!"

Inger knugede sine Hænder om Kirstens faste Barnehaand, der holdt hende tilbage, og med Opbydelsen af al sin Viljekraft blev hun rolig staaende paa sin Plads, indtil det var Tid at drage hjem til den for hende nu saa tomme Gaard, hvor hver en Ting raabte højt om det Tab, hun og de alle havde lidt.

Efter Begravelsen fulgte en Række graa, tunge Arbejdsdage med alle Hverdagslivets haarde Krav og Stræb for at byde den strenge Nødvendighed Trods. Alt det, der var kommet i den gode, sikre Gænge, skulde holdes paa den vante Plads, for at ikke den nøgne Virkelighed skulde blive sværere, og stadig var der noget nyt, som trængte sig paa, og ikke kunde skydes til Side, saa var der nok baade for Tanke og Haand.

For Inger faldt det heller ikke vanskeligt at tage hele Ledelsen af stort som smaat i sine Hænder, og havde ikke Tabet af den elskede Ægtefælle kastet sin Skygge over hende, vilde alle Besværinger været for intet at regne. Hun var som skabt til at føre og lede, og under Ansvaret ligesom voksede hun og blev større og stærkere.

I Kampen for det daglige Udkomme og for at sikre Børnenes Fremtid, saa vidt det stod til hende, fandt hun ogsaa Tid efter anden en stille Fred, der sammen med hendes stærke Viljekraft kastede en vis Lysglans over Dagene, som svandt. Hun indsaa ogsaa, at for Børnenes Skyld maatte hun have Ligevægt i sit Sind. De friske, let paavirkelige Barnesjæle taalte ikke til Stadighed at udsættes for store og heftige Sindsbevægelser, da de deraf vilde blive oprevne og uligevægtige, saa for deres aandelige som legemlige Vel maatte hun tvinge sin Sorg tilbage. Dagenes Møje burde hun bære med en Ro og Kraft, der kunde øve en heldbringende Indflydelse paa de dyrebare smaa, som hun skulde styre og lede frem i den store, vildsomme Verden.

Af Erfaring vidste hun, hvilken Værdi, der laa i at have en lys og lykkelig Barndomstid, og hvor megen Berigelse og Næring, der var at finde i glade Ungdomsminder, og for ikke at hendes Børn skulde gaa tabt af disse Goder, gjaldt det om at skabe saadanne Kaar i Hjemmet, at der blev skønt og herligt at være.

Men for at dette kunde ske, maatte hun først og fremmest selv bære Glæden ind; de andre evnede det ikke, hvis hun stod sørgende og klagende. Fra hende maatte Solen og Lyset komme, og hun maatte vise Verden et roligt og venligt Ansigt, selv om end Hjertet blødte i hendes Bryst. Det var jo heller ikke første Gang, hun havde taget Livtag med Sorgen, og hvad hun vilde, det kunde hun. I det daglige gik hun rask og let foran i Arbejdet, og med et Smil paa Læben fulgte hun Smaapigernes Leg.

I Tusmørkestunden samlede hun som sædvanlig Børnene og de voksne om sig, og her vekslede det med Alvor og Skæmt. Ofte talte hun med de smaa om Faderen og opfriskede Minder og Begivenheder om ham for dem, men aldrig lod hun den dybe Fortvivlelse komme til Orde. Kun hendes inderlige Kærlighed skulde de lære at kende, og derigennem kunde de senere bedre end gennem mange Taarer danne sig et Billede af hendes knugende Sorg.

Ret længe varede det ikke, før der i stort Tal kom Friere til Huse. Den gode, nye Gaard og den kønne, endnu unge Enke, hvis Dygtighed var kendt ud over Byens og Sognets Grænser, øvede en særdeles fristende Tiltrækning paa mangfoldige af Omegnens giftefærdige Mænd, og i Løbet af kort Tid fik Inger adskillige gode Tilbud.

Men hun sagde nej til dem alle. Hun vilde ikke gifte sig mere, men kun leve for sine Børn, erklærede hun bestemt. De fleste ældre rystede betænkeligt, næsten forarget paa Hovedet ved at høre om hendes bestandige Afslag. Hvordan skulde vel et enligt Fruentimmer i Længden selv kunne styre en Gaard og opdrage saa mange Børn. Selv om hun end var nok saa dygtig, var der dog Grænser for, hvad et Kvindfolk kunde paatage sig. Imellem Bejlerne var ogsaa en Broder til hendes Svoger, Hans Ulv, og han saavel som flere andre af de nærmeste Slægtninge trængte stærkt ind paa Inger for at faa hende til at gifte sig med Poul Ulv, der var en særdeles flink og dygtig Karl, men hun var urokkelig.

Henrik Plads skulde ikke optages af nogen andre, og som hans Enke vilde hun nævnes til sin Død.

TIDLIGERE UDKOMMET:

„Oluf Ruder", 1910.
„Skærlunde Kro", 1912.

Af Pressens Anm. anføres:

„Oluf Ruder". Denne Nutidsfortælling er overmaade lovende — og her er umiskendelige Evner, som man har Lov at vente sig noget smukt og virkningsfuldt af i Fremtiden".

Sejer Kjeldskov
i „Venstres Provins-Korrespondance".

„Oluf Ruder" er en udmærket Skildring af det daglige Liv i en Bondegaard".

„Thisted Amtstidende".

„Det forekommer mig, at man tør love „Oluf Ruder" en stor Læsekreds — og Helene Strange fortjener et Lykke paa Vejen til fortsat Arbejde".

Pastor P. Gøtke,
„Kirkelig Samler", Amerika.

„Skærlunde Kro". Vi haaber snart at høre fra Helene Strange igen, thi der er baade Evner og Vilje".

„Afholdsdagbladet".

„Man lægger ikke „Skærlunde Kro" fra sig, før den er læst, da man nødig vil slippe Visheden om, hvordan det gaar Hovedpersonerne".

„Helsingør Avis".

„Der er god Mulighed for, at Helene Strange ogsaa gennem andre Emner kan bruge sin livlige og let flydende Stil til interessant Anvendelse".

„Den danske Pionér", Amerika.

„Skærlunde Kro" er en djærv og dygtig, varm og vægtig Bog, der fra først til sidst bæres af en klar og bevidst Tendens. Gid denne lødige Bog med den sikre Karaktertegning, den faste Bygning og den alvorlige Understrøm maa finde mange lydhøre og aarvaagne Læsere rundt om i vort Folk".

„Ribe Stiftstidende".